# Riksdagens protokoll
# 1992/93:40

Tisdagen den 8 december

Kl. 14.00 – 19.11



## 1 § Justering av protokoll

*Svar på frågor*

Justerades protokollet för den 2 december.

## 2 § Svar på fråga 1992/93:266 om utrikes- och biståndspolitiken

Anf. 1 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Ian Wachtmeister har frågat mig om regeringen tänker hålla fast vid den nuvarande utrikes- och biståndspolitiken där man negligerar det akuta behovet av aktiv hjälp att bygga upp demokratin i våra grannländer.

Ian Wachtmeisters utgångspunkt är att Sverige ger för mycket bistånd till Afrika, där den verkliga hjälpen bara till en bråkdel når fram, och för litet till länderna i närområdet. Hjälpen skulle där, enligt Ian Wachtmeister, kunna vara av varaktig nytta och kostnadseffektiv.

Ian Wachtmeister för ett antingen-eller-resonemang som jag anser vara felaktigt. Regeringens politik är att ge bistånd till dem som är i störst behov av hjälpen och där hjälpen bedöms kunna vara till nytta. Det skulle te sig demokratiskt otillständigt att gradera människors värde utifrån geografiska avstånd. Eftersom de fattigaste människorna finns i tredje världen går en större del av biståndet dit. Principer för detta bistånd har lagts fast. Således styrs biståndet av sådana riktlinjer som mottagarlandets vilja att arbeta för att skapa fungerande marknadsekonomiska system, fasta demokratiska strukturer och respekten för mänskliga rättigheter. Under det senaste året har regeringen lagt ökad vikt vid effektiviteten i biståndet. Det är utifrån dessa kriterier som samarbetet med ett land bestäms.

Samtidigt är det regeringens politik att vid sidan av hjälpen till u-länder bistå Sveriges grannländer genom att fullfölja det treårsprogram om 3 miljarder kronor som presenterades förra året. Under året som gått har Sverige givit viktiga bidrag till reformprocessen i öst genom ett bilateralt samarbete med grannländerna Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. Sverige har ingått frihandelsavtal med samtliga baltiska stater. Ett baltiskt investeringsprogram har dessutom tillkommit, och stöd har getts till de baltiska valutorna, osv. Sverige har också lämnat ett omfattande katastrofbistånd till Baltikum och till Ryssland för inköp av mediciner och drivmedel. De baltiska länderna kan påräkna ett lika nära samarbete under det kommande

året. Beredskap finns för nya katastrofinsatser om akuta behov skulle uppstå.

Svensk biståndspolitik måste ses i ett större sammanhang. Vi måste gemensamt arbeta för att såväl länderna i närområdet som i tredje världen får det bistånd de behöver. Vi får inte, som Ian Wachtmeister, utgå från ett antingen-eller. Fred, säkerhet och utveckling hör ihop vare sig det gäller Somalia eller Estland. Det är detta tänkande som styr vår biståndspolitik.

Anf. 2 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Min fråga handlade om Ryssland och Östeuropa och vad som händer där. Ett exempel är att Landsbergis förlorade valet i Litauen på grund av att han fick för litet hjälp. Den här frågan handlar om inriktningen av biståndspolitiken, som nu plötsligt måste genomföras i vår närhet. Verkligheten är här i vår närhet nu. Det vet Alf Svensson, och jag har påpekat det för honom.

Jag graderar inte människors värde, men jag graderar svensk politik. Jag talar om hur vi politiker skall använda skattebetalarnas pengar, och jag talar om hur svenska intressen skall skyddas och utnyttjas i det här läget. Det finns också fantastiska möjligheter. Men verkligheten är här.

Det sägs att principerna för biståndet har lagts fast. Jag vet det, men jag vet också att man har misslyckats med biståndet. När man ser att något inte lyckas ändrar man på det hela. Man vi menar att vi måste göra det nu. Verkligheten springer annars ifrån oss.

Alf Svensson har genomfört insatser i Baltikum, och de var säkert väl menade. Men det har inte hänt så mycket. Det behövs t.ex. exportkreditgarantier för att kunna hjälpa Baltikum.

Vidare måste den svenska biståndspolitiken ses i ett svenskt sammanhang. Man säger alltid att politiken skall ses i ett större sammanhang. Ja, vi ser hela tiden politiken i ett jättestort sammanhang. Vi skall hjälpa hela världen! Men vi kan kanske inte hjälpa hela världen. Däremot har vi en skyldighet, nämligen att folk i Sverige gör vad som är klokt för Sverige. Det är den insikten jag försöker väcka. Jag tror att biståndsministern vet vad jag talar om. Vi får väl se.

Anf. 3 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag vet mycket väl vad Ian Wachtmeister talar om. I all vänlighet: Jag har hört det förr!

Vidare säger Ian Wachtmeister att verkligheten är här i vår närhet. Ja, verkligheten är ju verklighet för varje individ, vare sig individen finns här eller långt borta. För somaliern är verkligheten förfärande. Samma sak gäller moçambikiern. Moçambikierns, min och Ian Wachtmeisters verklighet stämmer inte överens. Men nog upplever somaliern och moçambikiern sin verklighet.

Ian Wachtmeister säger svepande att biståndet har misslyckats. En del biståndsinsatser har förvisso inte lyckats i den mån vi skulle önska. Men det gäller allt vad vi människor företar oss. En del lyckas vi med, annat misslyckas vi med.

Det är ofantligt svårt att syssla med bistånd. Man möter ju ofta regimer i

mottagarländer, vilkas administrationer lämnar mycket övrigt att önska. Men jag kan absolut inte ställa upp på att biståndsinsatserna har varit misslyckade.

Jag är överens med Ian Wachtmeister att om det vore möjligt skulle vi ge mer till Baltikum. Men det är ändå fråga om två olika karaktärer av bistånd. Länderna i Baltikum är inte u-länder. Estland, Lettland och Litauen är inte u-länder. Därför är det bistånd som ges till Baltikum av något annan karaktär. Men jag håller gärna med om att biståndet borde vara större och mer omfattande.

Vi vet alla att vi har en viss knapphet att hantera. Som alla vet går detta ut över biståndet i nästa års budget. Dess värre är det fråga om 1,5 miljarder kronor. Hade Ian Wachtmeister och hans parti fått sin vilja fram hade det naturligtvis varit fråga om mer.

Vi gör så gott vi kan, och vi vet att vi kommer till korta. En hel del har ju ändå gjorts visavi Baltikum.

Anf. 4 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag vet att Alf Svensson är förvånad över att jag talar om bistånd när han är här i kammaren. Men det beror faktiskt på att han är biståndsminister. Det är naturligt att ta upp den frågan just när Alf Svensson är här. Jag tackar för att jag fick delvis rätt.

Jag vill säga något om Somalia och andra länder. Visst skall Sverige hjälpa Somalia. Vi i Ny demokrati har föreslagit att svenskt bistånd skall delas upp i en tredjedel multilateralt bistånd via FN och andra organisationer, en tredjedel katastrofbistånd via t.ex. Röda korset och en tredjedel riktad till vår närhet, dvs. verkligheten på andra sidan Östersjön.

Vi har föreslagit att katastrofbrigader skall inrättas. Vi har sagt att ungdomar skall få lära sig att hjälpa folk i nöd i stället för att slå ihjäl dem. Värnpliktiga kan användas för dessa saker. Vi har kommit med en mängd konstruktiva förslag.

Sverige måste sticka ut huvudet och göra något realistiskt och verkligt i Baltikum. Folk i allmänhet och industrin måste få chansen. Där kan vi som politiker hjälpa till. Vi måste inse hur allvarligt det som sker i Baltikum är. Vår verklighet är grym.

Anf. 5 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Nej, jag är icke ett uns förvånad över att Ian Wachtmeister talar biståndspolitik med mig när vi möts i kammaren. Jag tycker snarare att det är trevligt. Det skulle vara skojigt om Ian Wachtmeister lade på en annan platta någon gång. Jag har redan hört denna.

I och för sig skall väl världen frälsas med hjälp av upprepning, och det är väl den tesen som Ian Wachtmeister arbetar efter. Men det går icke att dela upp klotet – det är min absoluta uppfattning – i ett närområde, dvs. norra halvklotet, och mer eller mindre nonchalera södra halvklotet. De två hänger ihop.

När vi talar om framtiden och vår överlevnad, är jag för min del bergfast övertygad om, att vi inte säkrar framtiden för vare sig Sverige, EG eller Europa om vi inte bryr oss mer om södra halvklotet än vad vi för närvarande

gör. Det handlar om långsiktighet. Det handlar inte enbart om att rycka ut vid katastrofer.

Anf. 6 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag tycker också att det är trevligt att få diskutera med biståndsministern om bistånd. Jag lovar att byta platta – statsrådet hade hört den här plattan för ofta – och stift när regeringen byter politik. Det lovar jag. Det tråkiga är att verkligheten, som den har beskrivts, finns, och den måste vi göra något åt.

Vårt ansvar inför de svenska väljarna är att göra det som från vår synpunkt är klokt. Jag har inte sagt att vi skall avstå från att ge bistånd på annat håll, utan jag har sagt att biståndet skall effektiviseras. Jag har sagt att vi skall sätta in katastrofbrigader och att vi skall arbeta hundra gånger bättre än tidigare, och att vi skall sluta hjälpa en massa tokiga diktatorer, vilka vi hjälper i dag. Jag vill dock peka på problemen som finns i vår närhet i Europa, på andra sidan Östersjön.

Anf. 7 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Sverige hjälper inte tokiga diktatorer. Vi försöker emellertid göra så gott vi kan när det gäller att hjälpa arma människor, som saknar det mest elementära, som är analfabeter, som är sjuka och som inte har någon infrastruktur. Det är dessa människor som vi inriktar oss på att hjälpa. Det är därför litet trist att ständigt höra dessa svepande formuleringar som att vi hjälper tokiga diktaturer och att bara något litet av hjälpen når fram.

Vi skall bry oss om de svenska väljarna i Sverige. Jag kan försäkra Ian Wachtmeister om att de svenska väljarna i Sverige bryr sig om människor som bor långt borta. Jag får dagliga bevis på att man är bedrövad över att vi skär ned biståndet. Många människor tycker att vi i stället borde öka biståndet till de sämst ställda.

Herr talman! Låt mig i all hast få redovisa att under förra budgetåret gick 1 320 miljoner kronor till bistånd i Öst- och Centraleuropa, varav 200 miljoner gick till katastrofhjälp. I årets budget går 870 miljoner via Österuropasekretariatet och 200 miljoner via katastrofhjälpsanslaget, och till detta skall läggas 150 miljoner kronor som går via katastrofanslaget till Jugoslavien. Det blir 1 220 miljoner kronor.

Anf. 8 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag tror inte ett ögonblick att biståndsministern inte menar väl. Han menar väl, men gör fel. Hjälpen går faktiskt till regimer, även om den avses att gå till andra människor. Hjälpen går till regimer som sätter in pengarna på banken, köper vapen, osv. Jag tror säkert att ni vill ändra på detta.

Det måste emellertid ske nu, men inte nödvändigtvis genom att anslå en massa pengar, utan genom att effektivisera det som man nu sysslar med. Det är fantastiska belopp i rörelse, genom biståndsministerns departement. Det är där som det hela skall attackeras, nämligen i formen och effektiviteten. Jag tycker att man skall börja med en mycket populär och riktig åtgärd, näm-

ligen att lägga ned SIDA, vilket jag har sagt tidigare. Jag byter inte stift förrän så skett.

Anf. 9 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag tycker att man i alla sammanhang alltid bör effektivisera, i biståndssammanhang och i alla andra tänkbara sammanhang – ju effektivare, desto bättre.

Det innebär emellertid inte att man samtidigt kan göra gällande att biståndet därmed kan skäras ned. Vi vet att det, när det väl har effektiviserats, återstår ett ofantligt stort behov av insatser. Vi tänker, herr talman, fortsätta med dessa insatser.

Anf. 10 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag har inte fått svar på allt. Det trodde jag inte heller att jag skulle få, men jag hoppas att jag än en gång har väckt den här frågan. Jag hoppas att biståndsministern är ytterligare övertygad om att jag kommer att hänga efter honom och bita honom i benet till dess någonting händer.

Anf. 11 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Den dag som vi är överens i de här frågorna är jag mycket ängslig för, och jag hoppas att den dagen inte randas, såvida Ian Wachtmeister inte byter åsikt.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 3 § Svar på fråga 1992/93:171 om assyriernas situation i Mellanöstern

Anf. 12 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig om regeringen avser att ta några initiativ för att påtala förföljerserna och övergreppen mot assyrierna i Turkiet. Assyrier är beteckningen för en kristen minoritet i Irak som även finns representerad i små grupper i Syrien och Turkiet, och som bekänner sig till den nestorianska grenen av kristendomen. Även de syrisk-ortodoxa kristna från samma område, de s.k. syrianerna, kallas ibland assyrier. Berndt Ekholms fråga hänför sig till syrianerna i sydöstra Turkiet.

Herr talman! Syrianerna har, liksom även kurderna, från turkiska regeringens sida utsatts för en periodvis hårdhänt nationell asssimileringspolitik. De har under det senaste årtiondet minskat betydligt i antal till följd av en omfattande utvandring till Europa. I dag uppskattas deras antal i sydöstra Turkiet uppgå till omkring 2 500, av totalt runt 80 000 kristna i hela landet. I de pågående striderna i sydöstra Turkiet utsätts syrianerna, liksom den övriga civilbefolkningen, för ett dubbelt tryck såväl från den turkiska militären som från PKK. Deras utsatta ställning utnyttjas också av de grupper i området som med hot och våld försöker driva ut syrianerna och ta över deras egendomar.

Det finns indikationer på att de upptrappade striderna mellan turkisk militär och PKK har fått till resultat att respekten för de mänskliga rättigheterna

i sydöstra Turkiet har utvecklats i negativ riktning på senare tid. Detta visades bl.a. i Amnesty Internationals senaste rapport om Turkiet.

Utrikesminister Margaretha af Ugglas och jag själv har från denna talarstol vid frågestunderna den 13:e och den 20:e oktober redogjort för regeringens syn på respekten för de mänskliga rättigheterna i Turkiet. Assyrierna och syrianerna har en självklar rätt att få sin mänskliga rättigheter respekterade, inkl. rätten att utöva sin egen religion utan att riskera någon form av diskriminering.

Sverige följer noga utvecklingen av syrianernas och kurdernas situation i sydöstra Turkiet genom vår ambassad i Ankara. Respekten för de mänskliga rättigheterna i Turkiet är en ständigt återkommande punkt på dagordningen vid våra bilaterala kontakter med Turkiet.

Anf. 13 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tackar biståndsministern för ett positivt svar, men vill ändå kommentera svaret något. I den begreppsvärld som jag uppfattat är assyriernas egen inkluderas inte endast nestorianer, utan även de folkgrupper som ursprungligen kommer från Mesopotamien, som kaldéer, syrisk-ortodoxa och syrisk-katolska grupper.

Det är folkgrupper där varje grupp är en avgränsad minoritet med egen identitet, eget språk, egen kultur, egen religion och social struktur. Som jag uppfattat det är de en socialt sammanhållen etnisk grupp. De flesta av dem bor inte i Turkiet, utan de bor i andra länder, som Irak, Syrien och Iran.

Deras historia är mycket dyster. Om man går tillbaka till tiden under första världskriget finner man att det var fråga om rena folkmordet – såvitt jag har förstått på hundra tusentals assyrier – och tyvärr fortsätter dessa mord och trakasserier. Precis som framgår av svaret är detta en folkgrupp som kommer i kläm mellan den turkiska och den kurdiska regimen, framför allt PKK.

Många människor i Mellanöstern har flytt till Europa, Sovjet, USA osv. Enligt min mening har vi i Sverige av någon anledning inte brytt oss om att uppmärksamma denna grupp, utan vår diskussion har i anslutning till de olika händelser som skett i Mellanöstern mycket ensidigt handlat om kurderna. Kurderna är visserligen den största gruppen, speciellt i Turkiet, men om man inkluderar hela området spelar assyrierna – jag använder det samlingsnamnet – en viktig roll. Det är förvånande att regeringen inte ägnat den här frågan större intresse.

Jag vill fråga biståndsministern: Varför agerar inte Sverige mer kraftfullt när det gäller den här kristna minoriteten?

Anf. 14 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Som Berndt Ekholm naturligtvis redan har anat håller jag inte med om att vi inte har ägnat den här minoriteten tillräcklig uppmärksamhet.

För att tala om Turkiet mer explicit – vi kan därefter också tala om de andra länderna var för sig om så önskas – kan det inte råda något tvivel om att när regeringen, utrikesministern och jag själv, ofta i egenskap av MR-minister, tar upp de här frågorna exkluderas ingen minoritet i Turkiet. Vi ställer krav på att man i Turkiet börjar respektera mänskliga fri- och rättig-

han hade varit borgmästare är jag osäker på – hade mördats på ett mycket grymt sätt. Det är bara ett i leden av flera olika mord som måste uppmärksammas, liksom situationen för assyrierna, inte bara för kurderna.

Jag tar den här debatten till intäkt för att biståndsministern kommer att aktualisera den här frågan mer i fortsättningen.

Anf. 18 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag har aldrig varit med om det vid någon frågestund att någon tycker att jag gör tillräckligt för någon minoritet eller grupp. Jag kan bara lova, herr talman, att vi skall fortsätta att agera också för syrianernas situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 4 § Svar på fråga 1992/93:265 om FN-soldater till Somalia

Anf. 19 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Kristina Svensson har frågat utrikesministern om den svenska regeringen nu kommer att ompröva sitt beslut att inte skicka FN-soldater till Somalia. Frågan har överlämnats till mig.

Situationen i Somalia är utomordentligt allvarlig. Det mänskliga lidandet är närmast ofattbart. Det är tyvärr också svårt att skönja en politisk lösning – därmed förblir också det humanitära läget prekärt. 300 000 människor har redan dött i Somalia och ytterligare 1,5 miljoner hotas av svältdöden.

FN:s bistånd till Somalia har haft mycket stora svårigheter med att nå fram till de nödlidande. Skälet är den totala bristen på lag och ordning. För att bedriva hjälparbete krävs skydd av självutnämnda beväpnade grupper som begär hög betalning i dollar och i form av mat. Det är ingen överdrift att likna de i Somalia verksamma hjälporganisationerna, inkl. FN:s olika organ, vid gisslan.

De 500 FN-soldater som nu befinner sig i Mogadishu har inte kunnat motverka vare sig laglösheten i form av drogpåverkade gäng eller krigsherrarnas mer organiserade gäng. Förhandlingar om utplaceringen av ytterligare 3 000 FN-soldater inom ramen för UNOSOM har inte gett några positiva resultat.

Herr talman! Det är mot bakgrund av den alltmer ohållbara situationen i Somalia som FN:s säkerhetsråd den 3 december i resolution 794 uppmanar medlemsstaterna att vidta alla nödvändiga åtgärder, under kap. 7 i FN:s stadga, för att säkerställa att den humanitära hjälpen når fram till de nödlidande. Säkerhetsrådet uppmanar vidare alla stater, som kan göra det, att bidra med militära styrkor och att lämna bidrag, finansiellt eller in natura. Då säkerhetsrådets beslut innefattar en uppmaning att vidta åtgärder för att säkerställa internationell fred och säkerhet är det bindande för medlemsstaterna.

Den militära styrka som till följd av säkerhetsrådets beslut nu sänds till Somalia förutses avlösas med FN:s fredsbevarande operation, UNOSOM, så snart läget är under kontroll.

Genom säkerhetsrådets beslut och den militära styrka om ca 40 000 man

heter för varenda individ som bor i landet, oberoende av ras, kön, ålder, intellekt, osv.

Jag kan försäkra Berndt Ekholm om att jag, vid de tillfällen som jag har haft möjlighet att ta upp detta med företrädare för den turkiska regeringen, inte för den ena eller den andra gruppen har strukit under nödvändigheten av respekt för människors integritet och fri- och rättigheter, utan talat å *alla* minoriteters vägnar – inklusive syrianer, eller assyrier om man vill använda det uttrycket.

Anf. 15 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Det är precis som biståndsministern säger här, att man klumpar ihop alla folkslag i en grupp. I det sammanhanget är det helt uppenbart att det är kurderna man har ägnat det största intresset. Det är inte fel med det intresset, det är legitimt och riktigt. Men det är förvånande att man aldrig hör några citat eller får del av texter där assyrierna omnämns som en grupp som har kommit i kläm.

Vi har fått en FN-rapport som är skriven den 18 februari 1992 rörande läget i Irak, hur assyrierna kommer i kläm där. Jag kan inte förstå varför det inte är möjligt att vara mer konkret när det gäller insatserna för assyrierna. Kan biståndsministern peka på några andra konkreta åtgärder som just berör assyrierna än de mer allmänna för hela Turkiet?

Anf. 16 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! De konkreta åtgärderna – det säger jag igen, herr talman – exkluderar varken syrianer eller assyrier, utan inkluderar dem i allra högsta grad.

För någon tid sedan – jag ber om ursäkt att jag inte minns exakt om det var en eller två månader sedan – hade vi besök av bl.a. Turkiets MR-minister, som dessutom själv är kurd. Jag hade all anledning att vid ett samtal med honom ta upp situationen för alla minoriteter som jag känner till, och det inrymde också dem vi talar om i dag. Nu vet vi att det i sådana sammanhang och samtal förfäktas det mest positiva man kan uppamma från det egna landet. Viss förbättring kan man väl hitta i varje fall i vissa delar av Turkiet. Men det finns åtskilligt övrigt att ta upp.

Jag kan vara så generös att jag säger till Berndt Ekholm att bara det att frågan om syrianerna – så borde den i huvudsak vara betitlad – i dag tagits upp naturligtvis har ett värde. Jag kan försäkra att jag fortsättningsvis skall erinra mig vårt meningsutbyte här.

Anf. 17 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tycker att det är positivt att biståndsministern verkar vara engagerad i frågan. Skam vore väl annars.

Jag står på mig alltså. Mot bakgrund av vad jag hittills har sett har regeringen inte varit tydlig när det gäller assyriernas situation. Man kan läsa det ena materialet efter det andra om kurdernas situation, men man får del av väldigt litet om den lilla folkspillra som utgörs av assyrierna och syrianerna. Det senaste jag hörde för någon vecka sedan var att förföljerserna och morden fortsätter. En ledande personlighet – om han var borgmästare eller om

som nu sätts upp, och vars kärna utgörs av amerikanska styrkor, skapas förutsättningar för effektiva insatser mot det hänsynslösa våldet. Därigenom skapas möjligheter att lindra svälten i Somalia och på lång sikt bidra till återuppbyggnad och utveckling.

Herr talman! Jag anser att det nu är rätt tidpunkt för ett svenskt militärt engagemang i Somalia. Däremot visar utvecklingen att det inte hade varit rätt att sända svenska förband tidigare. Laglösheten har medfört att de FN-förband som sänts hitintills inte kommit till insats över huvud taget. En tidigare svensk insats hade kostat pengar utan att ge resultat. Det bör påpekas att i stället för en sådan militär insats skickade Sverige ett antal personer ur specialenheten för katastrofhjälp, Swedrelief, som är en del av beredskapsstyrkan för FN-tjänst. De har arbetat framgångsrikt med mathjälp och insatser inom hälsovård och vatten.

Regeringen bereder nu frågan om ett svenskt deltagande i FN-styrkan i Somalia med en i första hand militär sjukvårdsenhet på ca 135 man. Det svenska erbjudandet har mottagits mycket positivt i FN och i den amerikanska administrationen. Kostnaden för den svenska insatsen uppgår till 50 miljoner kronor och finansieras över biståndsbudgeten.

Herr talman! Det svenska stödet till Somalia har i första hand utgått i form av ett omfattande humanitärt bistånd. Sverige intar i dag en ledande internationell ställning som bidragsgivare till det somaliska folket, och har hittills bidragit med omkring 233 miljoner kronor för stöd i Somalia eller till somalier i grannländerna. Pengarna har framför allt kanaliserats via FN och Röda korset, men även via andra svenska enskilda organisationer. Vid den biståndskonferens om Somalia, som hölls i Addis Abeba den 3–5 december, framförde Sverige att beredskap finns för ytterligare stöd på mellan 30 och 50 miljoner kronor.

Vid sidan av dessa humanitära insatser har Sverige bidragit finansiellt till det uppdrag som Liv och Fredsinstitutet i Uppsala fått av generalsekreterarens särskilda sändebud för Somalia. Uppdraget går ut på att försöka få parterna att försonas så att en process kan inledas mot fred. I detta syfte har ett par konferenser hållits i regi av Liv och Fredsinstitutet. Vid en av dessa har de olika somaliska grupperingarna haft möjlighet att under lugna former sitta ner och diskutera Somalias framtid.

Herr talman! Det svenska bidraget till Somalia har hittills varit utformat med syftet att dels lindra den ofantliga nöden, dels bidra till den politiska försoningsprocessen. Båda dessa handlingslinjer har varit av fundamental betydelse. I samband med att FN nu med kraft tar sig an säkerhetssituationen öppnar sig en ny möjlighet. Genom den nu aktuella militära FN-insatsen är det regeringens förhoppning att hjälpen når sina mottagare, att förutsättningar för nationell försoning skapas och att den långsiktiga återuppbyggnaden av landet skall tryggas. I denna debatt och i media förefaller ibland deltagandet i militära operationer vara viktigare än det humanitära biståndet. Så är det självfallet inte.

Anf. 20 KRISTINA SVENSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka biståndsministern för svaret. Det är positivt på så sätt att regeringen nu äntligen har omprövat sitt beslut att medverka till

fredsskapande åtgärder i Somalia. Svaret är långt och uttömmande. Det berör samtliga våra insatser där nere. Det är bra att få en redovisning av dem.

Vi känner alla till bakgrunden med svält och laglöshet och att det internationella samfundet har ställt upp med mat, hjälptransporter och mediciner. 80 % av dessa transporter har inte nått fram. Därför agerade generalsekreteraren. Han vädjade två gånger till den svenska regeringen om insatser för att skydda transporterna. Två gånger avvisade den svenska regeringen generalsekreterarens förfrågan. Varför? Den frågan vill jag gärna ha svar på.

Regeringen har tidigare sagt att detta var alltför riskfyllt. Det är en märklig kommentar, tycker jag. Litar den svenska borgerliga regeringen inte på generalsekreterarens omdöme? Norge, däremot, ombesörjde mobilisering för medverkan till fredsskapande åtgärder. Såvitt jag vet är detta första gången som en svensk regering har sagt nej till generalsekreterarens förfrågan. Det är mycket anmärkningsvärt.

Det finns en tradition i Sverige att ställa upp i sådana här sammanhang. 50 000 svenskar har deltagit i fredsbevarande operationer – för närvarande är det ca 800 svenskar. Den svenska regeringen avvisade emellertid generalsekreterarens förfrågan. Jag tycker att det var ett cyniskt besked. Under tiden fick människorna i Somalia lida ännu mera.

Jag vill fråga: När kommer sjukhuset på plats? Hur är det politiska mandatet formulerat? Hur kommer detta att följas upp?

Anf. 21 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag är faktiskt utomordentligt förvånad över vad Kristina Svensson står här och säger. I dag har vi facit i hand. Det torde inte vara svårt för någon som vill göra en objektiv bedömning att se att regeringen fattade ett klokare beslut än vad vi kanske rent utav begrep. Om vi hade svarat ja på generalsekreterarens tidigare förfrågningar, hade vi satsat miljontals kronor som inte hade gjort någon nytta utan hade runnit ut i sanden. Nu är det läge att gå in, och vi har inte förslösat några miljoner.

Nej, faktum är att den här kampanjen som Pierre Schori och andra drog i gång mot regeringen har misslyckats. Den har fallit platt till marken. Nu är det läge att göra någonting. De 500 pakistanierna har ännu inte kommit i tjänst, och inte heller kanadensarna. Norrmännen mobiliserar, men inte heller de har kommit i tjänst. Det är först nu som det finns möjlighet att göra någonting som inte bara slukar pengar utan att man åstadkommer någonting. Jag är övertygad om att detta kommer att sluka pengar, men det kommer också att vara till gagn.

Den svenska regeringen ställde sig skeptisk till de tidigare önskemålen från FN:s generalsekreterare. I dag kan vi se att vi gjorde en riktig bedömning. Jag är utomordentligt till freds över att dessa summor finns kvar för att användas till de insatser som behöver göras. Det är ju lätt att säga nu, men jag hade inte tänkt att yvas över att vi fattade det kloka beslut som vi gjorde. Men Kristina Svensson fortsätter att anklaga oss för att vi inte fattade ett beslut som odiskutabelt hade varit felaktigt. Det rätta beslutet fattades då, och jag tror att det är det rätta beslutet som fattas nu.

Anf. 22 KRISTINA SVENSSON (s):

Herr talman! Men vad har hänt under tiden? Man kan inte skicka ner deltagare i sådana här operationer från en dag till en annan. Min fråga är: Hur mycket kommer detta ytterligare att fördröjas innan militärsjukhuset kommer på plats? Det är den ena frågan.

Jag vill också veta hur det politiska mandatet är formulerat.

Varför skall detta finansieras över biståndsbudgeten? Handlar det inte om en militär operation?

Anf. 23 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Detta är alltså en insats som utomordentligt väl kan finansieras inom biståndsanslaget enligt de regler som gäller. Det är helt legitimt och rimligt att så sker.

Vi utgår ifrån att insatsen skall göras så snart som möjligt, dvs. i början av nästa år. Det finns ingen som kan säga exakt dag. Men man får inte glömma att insatsen är möjlig, därför att FN nu har fattat det beslut som man har gjort och därför att amerikanerna och en del andra – men i synnerhet USA – ställer upp med sina massiva insatser. Ingen vill väl tro att en insats, kostnadsberäknad till 50 miljoner kronor, från svensk sida hade gjort det möjligt att sanera bort det våld och den terror som finns nere i Somalia.

Vår insats är möjliggjord på grund av FN:s beslut och de breda insatser som därmed kommer att göras.

Anf. 24 KRISTINA SVENSSON (s):

Herr talman! Svaret betyder alltså att militärsjukhuset är på plats i början av nästa år. De bedömningar som amerikanerna har gjort talar för att detta rör sig om en kort operation, som skulle slutföras inom loppet av en månad. Vi kommer fram ganska sent, tycker jag, om det nu skulle röra sig om en kort operation. Själv tror jag att det i och för sig handlar om en längre operation.

Jag beklagar verkligen finansieringen över biståndsbudgeten, vilket är en hållning som Socialdemokraterna står för.

Det är mycket besvärande att vi ställer upp först när amerikanerna går in med sin massiva insats. Vi ställde inte upp när FN:s generalsekreterare frågade oss. Jag tror innerst inne att vi alla vill stärka FN. Detta hade kunnat vara ett led i det arbetet.

Hur kommer detta att följas upp när de fredsbevarande aktiviteterna dras in?

Anf. 25 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Det är ju FN som har fattat beslutet och ber oss ställa upp. Och det är i FN:s regi som vi ställer upp. Vi måste vara så pass klara över det hela att vi tillstår att det är tack vare den massiva insatsen från USA som detta är möjligt. Jag är övertygad om att vi alla borde känna en viss tacksamhet över FN:s generalsekreterare.

Jag är säker på att militärsjukhuset kommer att behövas för lång tid framöver. Jag vill snarast uttrycka en viss ängslan över att tiden kan bli alldeles för lång, om man ser till kostnaden. Men vi skall göra allt vad vi kan för att

hjälpa de arma människor som naturligtvis ännu den 20 januari befinner sig i en situation där det behövs sjukvård.

Anf. 26 ANDRE VICE TALMANNEN:
Jag föreslår ytterligare ett inlägg från vardera.

Anf. 27 KRISTINA SVENSSON (s):
Herr talman! Då skulle jag vilja ha ett klargörande när det gäller det politiska mandatet i den här operationen.

Anf. 28 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):
Herr talman! I morgon sammanträder Utrikesnämnden, alltså innan beslutet tas upp i regeringen på torsdag.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 5 § Svar på fråga 1992/93:244 om Kambodja

Anf. 29 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):
Herr talman! Bertil Måbrink har mot bakgrund av FN:s svårigheter att förmå de röda khmererna (PDK) att delta i fredsprocessen frågat mig vilka initiativ regeringen avser att ta i FN för att förstärka och eventuellt förlänga FN-insatsen i Kambodja.

Herr talman! Det historiska fredsavtalet om Kambodja, som undertecknades i Paris i oktober 1991, utgör grunden för beslutet av FN:s säkerhetsråd i februari i år att inrätta United Nations Transitional Authority in Cambodia (UNTAC). UNTAC är den hittills mest omfattande fredsbevarande och fredsbyggande FN-insatsen. Mandatet sträcker sig över en 18-månadersperiod. Målet är fria och rättvisa val till en konstituerande församling i maj 1993.

Sju månader efter FN-insatsens inledande har dock generalsekreteraren tvingats konstatera att fredsplanens bestämmelser om uppsamling i läger, avväpning och demobilisering av de väpnade styrkorna avbrutits. Detta utgör ett allvarligt hot mot fredsplanens genomförande och har sin grund i PDK:s vägran att i praktiken fortsättningsvis delta i fredsprocessen.

Trots de betydande politiska problem som PDK:s obstruktionspolitik mot FN lett till kan ändå konstateras att UNTAC gjort betydande framsteg i genomförandet av andra delar av fredsplanen. Jag vill särskilt framhålla att utplacerandet av styrkans 16 000 soldater och 5 000 civila har fullföljts. Valförberedelserna fortgår som planerat och ca 25 % av de röstberättigade har registrerats. Nämnas bör även att av totalt 350 000 flyktingar har 170 000 nu repatrierats under tillfredsställande former. Enligt planerna skall samtliga flyktingar ha återvänt till Kambodja före valen i maj 1993.

FN:s säkerhetsråd har under de senaste veckorna diskuterat vilka åtgärder som kan och bör vidtas för att förmå PDK att delta i fredsprocessen. Detta har lett till att säkerhetsrådet den 30 november, dvs. efter det att herr Måbrinks fråga ställdes, antog resolution 792. I denna slås fast, att samtidigt

som den politiska dialogen med PDK förs vidare skall UNTAC:s valförberedelser slutföras. PDK:s ovilja att samarbeta i fredsprocessen tillåts således inte hindra genomförandet av UNTAC:s mandat som helhet. Säkerhetsrådets beslut innefattar även vissa restriktioner mot dem som inte efterkommer fredsplanens militära bestämmelser och hotar uttryckligen med sanktionsåtgärder mot PDK om rörelsen fortsätter att försvåra implementeringen av fredsplanen.

Efter Parisavtalets undertecknande har Sverige på olika sätt stött fredsprocessen i Kambodja främst genom finansiering och personal till UNTAC samt genom ett omfattande bistånd såväl multilateralt som bilateralt.

Sverige bidrar med 40 civilpoliser i UNTAC. Deras främsta uppgift är att i nära samarbete med lokala myndigheter upprätthålla lag och ordning. Omkring 65 % av de totalt ca 3 400 civilpoliserna är nu helt engagerade i röstregistreringen inför valet och gör därigenom en viktig insats för upprättande av demokrati.

Sverige ger sedan många år bistånd till Kambodja i form av insatser genom FN och genom enskilda organisationer främst inom det humanitära området. Jag vill särskilt peka på vårt stöd till UNICEF och till UNHCR:s repatrieringsprogram. Totalt uppgår det svenska biståndet till Kambodja under innevarande budgetår till drygt 100 miljoner kronor.

Jag vill slutligen understryka att Sverige efter Parisöverenskommelsen uttryckt sitt starka politiska stöd för FN och signatärmakterna i genomförandet av fredsplanen, vars syfte är att bereda vägen för en demokratisering av Kambodja. Regeringen välkomnar mot denna bakgrund säkerhetsrådets kraftfulla beslut i resolution 792 och de åtgärder som där anges för att driva fredsprocessen mot fria och rättvisa val i maj 1993. Dessa val utgör grunden för ett framtida fritt och demokratiskt Kambodja. Svenska regeringen kommer att se positivt på en förlängd FN-insats om detta skulle visa sig vara nödvändigt för fredsplanens genomförande.

Anf. 30 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för ett långt och utförligt svar. Det är bra att vi får den här redovisningen i kammaren.

Jag noterar som särskilt positivt och viktigt det sista som utrikesministern sade, att Sverige skall ställa sig positivt till att FN:s insats förlängs om det skulle visa sig behövas.

Frågan är också vad som händer nu, efter det att säkerhetsrådet den 30 november antagit resolutionen om handelssanktioner, om de röda khmererna inte följer fredsplanen. Sanktionerna gäller de kambodjanska områden som kontrolleras av de röda khmererna vid gränsen mot Thailand, och det handlar om att inte exportera olja till de röda khmererna och att dessa inte skall kunna sälja timmer.

Frågan är om FN i dag har resurser för att effektivt kunna se till att sanktionerna verkar mot den här mördargruppen, som de röda khmererna utgör – vi vet ju historien. Jag tror inte det, utan det finns vissa svårigheter.

Det finns thailändska militära kretsar och affärsintressenter som handlar med khmererna och tjänar mycket stora pengar, och de är inte ett dugg intresserade av sanktionerna. Dessutom har officerskretsar och andra som står

den thailändska regeringen nära sagt att de inte kan bevaka gränsen. FN måste ges ordentliga resurser också nu, så att de röda khmererna förstår att det är allvar bakom säkerhetsrådets resolution – annars blir den helt tandlös. Det är en kärnfråga, hur Sverige tänker agera så att säkerhetsrådets resolution kan respekteras.

Anf. 31 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Trots att det var ett långt svar berättade jag inte allt om det svenska engagemanget. Det kan finnas anledning att här också tillägga, eftersom vi i den allmänna debatten bör tala om FN:s aktioner och sanktioner, att Sveriges årliga bidrag till den hitintills största operationen belöper sig till inte mindre än 100 miljoner kronor. Det var inte de hundra miljoner som jag talade om tidigare, utan de går via FN-organ till humanitär hjälp och återuppbyggnad. Bara till själva FN-operationen betalar Sverige dels för sina 40 civilpoliser, dels 100 miljoner kronor för att hålla hela denna FN-apparat i gång.

Det kan vara nyttigt för oss, inte minst när vi är här i kammaren, att fundera på det stora engagemang som vi har på många fronter och att det också kostar svenska skattebetalare en del.

Jag vill också nämna för Bertil Måbrink att jag träffade prins Sihanouk när jag var i Jakarta i september och hade möjlighet att föra samtal med honom om Kambodjafrågan. Han förutsåg ungefär den här utvecklingen.

Vad sedan gäller FN:s möjligheter att följa upp, är det naturligtvis svårt att bedöma detta, men UNTAC har alltså fått i uppdrag att vidta lämpliga åtgärder för att sanktionsbesluten skall träda i kraft. Jag noterade tidigare att det är 3 400 civilpoliser som finns på plats plus en stor avdelning, så det är en massiv FN-närvaro. Trots allt borde det finnas vissa möjligheter.

Vi kan också notera att det finns ett potentiellt hot från FN om att gå vidare vad gäller sanktioner, och det är att FN skulle kunna fatta ett nytt beslut i säkerhetsrådet, vilket skulle innebära frysning av de röda khmerernas tillgångar utomlands. Det är säkert också ett viktigt potentiellt vapen att ha med i bakgrunden.

Anf. 32 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar för de ytterligare kompletteringarna. Vi vet var Pol Pot har kläckt sin strategi. Han har myntat följande talesätt, som bör komma till protokollet: När marken översvämmas äter fisken upp myrorna. När vattnet drar sig tillbaka äter myrorna upp fisken.

Herr talman och utrikesministern! Vattnet drog sig tillbaka. Vietnam tog hem sina trupper, efter starka internationella påtryckningar, även svenska. De påtryckningarna var nödvändiga. Nu väntar myrorna på att få äta upp fisken. Vi har ett ansvar för att de inte skall få tillfälle att göra det. Då sätter Pol Pot och de röda khmererna sin plan i verket, nämligen det han har sagt: Kvinnorna skall vi spara för återväxten, männen skall vi använda som gödsel.

Jag tror att utrikesministern och jag, och alla andra, är överens om att de aldrig skall få den möjligheten.

Anf. 33 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! En viktig faktor i sammanhanget är också att de röda khmerernas tidigare internationella stöd från vissa håll har försvunnit. Det är en mycket avgörande faktor för att vi skall få se fred i Kambodja.

Anf. 34 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Det är riktigt, och det är naturligtvis viktigt att man kan fullfölja det här ytterligare. Men vi får inte glömma bort att starka thailändska intressen har mycket omfattande handelsförbindelser med de röda khmererna. Dessa kontrollerar rubingruvor, som thailändska industriintressen är med om att exploatera. Det är mycket farligt. Jag tror också att det är nödvändigt att Thailand och dess regering då och då får en påminnelse om vad de håller på med.

Anf. 35 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det är just därför som FN:s sanktionsbeslut är viktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 6 § Svar på fråga 1992/93:293 om krigsförbrytelser i forna Jugoslavien

Anf. 36 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Ingela Mårtensson frågar om jag vid ESK:s ministermöte eller i FN avser att driva frågan om att upprätta en tribunal som granskar krigsförbrytelser i det forna Jugoslavien. Hon hänvisar till den s.k. Corellmissionens rekommendation och till den svenska läkaren Christina Doctares uppgifter om övergrepp mot kvinnor.

Regeringen stöder tanken att inrätta en tribunal för att granska krigsförbrytelser i det forna Jugoslavien. De ansvariga för de grymheter som begås måste ställas till svars. I de internationella organ, dvs FN, ESK och Genèvekonferensen, som nu söker finna ett slut på kriget, verkar regeringen på olika sätt för att ansvar skall utkrävas. Vi gör det både i våra bilaterala kontakter med medlemsstaterna i dessa fora och på det multilaterala planet.

Rättschefen Corell i UD företog i oktober på ESK:s uppdrag tillsammans med en norsk och en österrikisk kollega en undersökningsmission till Kroatien. Den kan komma att följas av en andra mission till Bosnien. Gruppen har i sin rapport dokumenterat de avskyvärda brott mot humanitär rätt och krigets lagar som begås i den väpnade konflikten i det forna Jugoslavien och har föreslagit internationella åtgärder, bl.a. inrättandet av en domstol, för att straffa de skyldiga. FN:s säkerhetsråd uppdrog genom resolution 780 åt generalsekreteraren att tillsätta en expertkommission för att mottaga och analysera information om brott mot humanitär rätt och krigets lagar och lämna förslag till hur denna information skall hanteras. Till denna informationsinsamling bidrar även Sverige. Genom tillsättandet av expertkommissionen har en grund lagts för det fortsatta arbetet med denna viktiga fråga.

ESK:s ämbetsmannakommitté beslöt vid sitt möte den 6 november att

hela Corellmissionens rapport skulle överlämnas till FN:s generalsekreterare, vilket nu också skett. Därtill beslöt ämbetsmannakommittén att Corellmissionen skulle rapportera direkt till FN:s expertkommission. Dess nästa möte äger rum den 14 december. Corell har haft tillfälle att för ledamöterna i FN:s kommission redogöra för missionens rapport.

Den fortsatta behandlingen av frågan i ESK får givetvis bedömas i ljuset av resultaten av dessa kontakter och möten.

Inför ESK:s ministermöte i Stockholm pågår intensiva konsultationer för att föra frågan om behandlingen av en tribunal för krigsförbrytelser vidare. Det är viktigt att ge stöd för det arbete som nu bedrivs inom FN.

Frågan om en tribunal för att granska krigsförbrytelser har många svåra politiska och juridiska dimensioner som gör att den primärt är en fråga för världssamfundet i dess helhet, dvs. FN. Sverige och många andra stater finner det dock synnerligen angeläget att frågan ges en snabb behandling så att ett maskineri snarast kan upprättas. Om FN-vägen visar sig inte ge resultat finns det anledning att återföra frågan till en europeisk förhandling.

De som begår brutalt övervåld mot civila, inte minst kvinnor och barn, i krigets Jugoslavien bör veta att de kommer att få stå till svars för sina handlingar.

Anf. 37 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag är mycket glad och tacksam över att utrikesministern ställer sig bakom förslaget om ett upprättande av en tribunal. Av svaret framgår att hela regeringen stöder denna tanke, vilket jag tycker är mycket bra.

Det är viktigt att världssamfundet tar avstånd från det som händer i det forna Jugoslavien. De brott som begås där är fruktansvärda. Både Corellmissionens rapport och Christina Doctares belyser speciellt kvinnornas situation. Mycket unga kvinnor, många gånger tonårsflickor, blir våldtagna och förstörda för livet. Detta måste bekämpas på ett kraftfullt sätt. Det måste klargöras för förbrytarna att man inte, utan att ställas till svars, kan fortsätta begå sådana här brott.

Det finns också Amnestyrapporter som tar upp just frågan om våldtäkterna. Det är mycket svårt att få de unga kvinnorna att över huvud taget vittna om våldtäkterna, därför att händelserna är så traumatiska.

Jag läste att Läkare utan gränser har gjort en studie om de tio etniska grupper som är mest utsatta för krig och våld. En av dessa grupper är bosnierna. Det finns därför all anledning att Lars Corells mission gör samma slags studie i Bosnien. Läkargruppen rapporterar att minst 24 000 bosnier har dödats.

Själv var jag nyligen i Slovenien för att övervaka valet. Där tog man i en MR-kommitté upp att det borde bildas en internationell domstol för dessa frågor. Man talade också om att säkerhetszoner borde finnas så att människorna kan vara i området och ändå känna sig något så när skyddade.

På vilket sätt kommer Sverige att agera i FN för att en tribunal verkligen kommer till stånd?

Anf. 38 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag kan försäkra Ingela Mårtensson om att det ligger i Sveriges intresse att vara pådrivande i den här frågan, vilket vi också är och kom-

mer att vara såväl bilateralt vid samtal med andra länder – eftersom det är viktigt med en bred och stark uppslutning – som naturligtvis även multilateralt i FN.

Anf. 39 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det svaret och hoppas att en tribunal verkligen kommer till stånd och att Sverige kommer att bli initiativtagare och pådrivande i denna fråga. Svaret var också i den riktningen.

Anf. 40 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill bara tillägga, vilket Ingela Mårtensson säkert också förstår, att det är viktigt att vi får en bred uppslutning. Det är det vi måste verka för.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 7 § Svar på fråga 1992/93:274 om det statliga stödet vid omlokalisering av industriell verksamhet

Anf. 41 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Alf Eriksson har frågat näringsministern om det är möjligt att utnyttja statligt stöd om man lägger ner verksamhet på en ort inom landet och bygger upp samma verksamhet i ett stödområde.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Bakgrunden till frågan är enligt frågeställaren att företagsledningen för Monark har beslutat inleda förhandlingar om nedläggning av all cykeltillverkning i Varberg. I företagsledningens förslag ligger också att flytta tillverkningen till Vansbro som ingår i stödområdet.

Det direkta svaret på Alf Erikssons fråga är nej. Regeringens linje är att inte ge stöd till flyttning av industriell verksamhet till en ort inom stödområdet som innebär arbetslöshet på en annan ort i landet.

Anf. 42 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag är ganska nöjd med den ståndpunkt som ministern har tagit och den linje som regeringen har valt.

Det är mycket värdefullt att alla aktörer på marknaden får ett klart besked, nämligen att det inte går att få några stöd via NUTEK genom att flytta arbetslöshet från en ort till en annan i landet.

Skall jag tolka detta svar så, att inget företag kan påräkna sådana här stöd i framtiden från denna regering? Detta sett utifrån den planeringsperiod om fem år som företagen brukar ha.

Anf. 43 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Vi skall inte flytta arbetslöshet, utan det är med nytillkommande verksamhet som man bör hjälpa sysselsättningssvaga orter.

Anf. 44 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag har för närvarande inget mer att tillägga i denna fråga. Jag tycker att svaret var klargörande. En del av de som hotas av arbetslöshet kommer säkert att känna sig litet tryggare genom det här svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 8 § Svar på fråga 1992/93:288 om bristen på medel till arbetslöshetsutbildningen

Anf. 45 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Laila Strid-Jansson har frågat mig vad jag avser att göra åt att arbetsförmedlingarna har dragit åt svångremmen och inte längre säger sig ha råd att köpa utbildningar till arbetslösa.

Uppgörelsen mellan regeringen och Socialdemokraterna resulterade i en proposition där det föreslås att ca 10 miljarder kronor skall anvisas för arbetsmarknadspolitiska åtgärder varav ca 8 miljarder kronor tilldelas AMS. Detta skall läggas till de ca 20 miljarder kronor som AMS disponerar under innevarande budgetår. AMS har aldrig tidigare haft så mycket resurser för att bekämpa arbetslösheten.

Vidare föreslås i propositionen att en ny åtgärd införs. Arbetslösa skall få möjlighet att delta i olika aktiviteter med ersättning från arbetslöshetskassan fr.o.m. årsskiftet 1992–1993. Denna åtgärd kommer således inte att belasta arbetsförmedlingens resurser. Jag förutsätter att många arbetslösa kommer att delta i denna åtgärd.

Den arbetsmarknadspolitiska åtgärden – utbildningsvikariat – belastar inte heller arbetsförmedlingens resurser. Arbetsgivarna får här göra avdrag på arbetsgivaravgifterna. För närvarande sysselsätts ca 9 000 personer i utbildningsvikariat. Ambitionen skall vara att betydligt fler personer skall sysselsättas i denna åtgärd.

Uppföljning och kontroll av hur de arbetsmarknadspolitiska medlen och åtgärderna används är enligt min uppfattning av mycket stor vikt. Arbetsmarknadsverket kommer under år 1993 att dels ta i bruk ett nytt bidragssystem, dels införa ett nytt lokalt ekonomisystem. Dessa system kommer att väsentligt förbättra verkets uppföljning och kontroll.

Jag vill slutligen också nämna att regeringen i oktober i år gav AMS och AMU-styrelsen i uppdrag att vidta åtgärder för att minska kostnaderna för anordnandet av arbetsmarknadsutbildning. Det har redan, genom en överenskommelse mellan AMS och AMU-gruppen, gett till resultat att betydligt fler kommer att få tillgång till utbildning för anslagna medel.

Anf. 46 LAILA STRID-JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret, men det var inte riktigt det svar jag hade väntat mig. Jag vidhåller att AMS och länsarbetsnämnderna inte har något budgetansvar. Deras datasystem, Lokalsekin, räknar alltså bara ut kostnaderna per månad och inte per budgetår.

Länsarbetsnämnderna har hand om alla utbetalningar, och arbetsförmed-

lingarna får en gång i månaden en diskett med ett ekonomiskt program som talar om hur mycket pengar de har gjort av med för att köpa utbildningsplatser. När man räknar ut kostnaden för en utbildningsplats tar man alltså inte med kostnaden för utbildningsbidragen. Kostnaden för utbildningsplatserna har länsarbetsnämnderna hand om, medan arbetsförmedlingarna har hand om utbildningsbidragen.

Som gammal företagare häpnar man, och först trodde jag att det inte var sant. Undra på att budgeten inte håller, när man inte har en totalbild av de verkliga kostnaderna.

På vissa kontor har det resulterat i att man redan efter ett kvartal har gjort slut på de pengar som skulle ha räckt ett helt år. Måste varje arbetsförmedling göra en egen årsbudget, eftersom man inte kan lita på länsarbetsnämnderna och AMS?

Det finns kontor som tack vare denna brist på koordination har överskridit sin årsbudget med 30 miljoner. Tänker arbetsmarknadsministern vidta åtgärder som rättar till detta? Menar ministern verkligen att de har budgetansvar? Har ministern funderat på hur det är ställt med datasystemet?

Anf. 47 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag är medveten om att det har varit problem när det gäller Arbetsmarknadsverket och dess redovisning. Arbetsmarknadsverket är utsatt för ett kolossalt tryck i och med den besvärliga arbetsmarknaden. Det resulterade i att Arbetsmarknadsverket under föregående budgetår överskred sin budget med ungefär en halv miljard. Detta kommer riksdagen inom kort att få synpunkter på.

Nu jobbar man med nya system i syfte att klara saker och ting. Arbetsmarknadsverket har skrivit till länsarbetsnämnderna och sagt att de har att följa sin budget. Men Rom byggdes inte på en dag.

I slutomgången finns Riksrevisionsverket, som skall revidera och se till att ekonomiskt ansvar tas. Jag kan bara notera att jag vet att Arbetsmarknadsverket för närvarande jobbar stenhårt med dessa frågor. Men jag är medveten om att det har funnits brister och att det naturligtvis finns en och annan brist kvar.

Anf. 48 LAILA STRID-JANSSON (nyd):

Herr talman! Enligt RRV har upphandlingsansvaret under senare år i varierande grad delegerats till AF, dvs. arbetsförmedlingarna. Jag är tacksam att arbetsmarknadsministern tog upp detta. Jag skall citera ur RRV:s rapport: "Enligt RRV är det angeläget att ytterligare stärka AF:s inflytande över upphandlingen. Detta förutsätter att AF:s resultatansvar tydliggörs, och att AF ges en effektiv kontroll över de medel för vilka utbildning kan upphandlas. En sådan förändring skulle skapa förutsättningar för ett bättre utnyttjande av den kompetens om den lokala marknaden som AF besitter, bl.a. vid utformning av anbudsförfrågan."

Ju mer jag läser i RRV:s rapport om effektivitetsproblem i arbetsmarknadsutbildningen, desto mer inser jag att den motion vi skrev i januari i år om att avskaffa länsarbetsnämnderna, eller i varje fall ordentligt se över rutinerna, har sin relevans i dag. I motionen stod även att arbetsförmedlingarna

borde få ett större ansvarsområde samt i ett yrkande att riksdagen hos regeringen begär en utredning om länsarbetsnämnderna i syfte att rationalisera verksamheten.

Anf. 49 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Relationerna mellan Arbetsmarknadsverket och AMU har varit syskonrelationer, med styrelserepresentation. De har en gång i tiden varit mycket nära varandra. En utredning har gjorts om AMU. Utredningsmannen föreslår att AMU skall bolagiseras. Jag kommer att se till att alla förbindelser bryts, i styrelsesammanhang och annat, så att det blir ett regelrätt agerande gentemot AMU, på samma sätt som mot andra utbildningsanordnare. Det är viktigt att effektivisera upphandlingen av utbildning.

Anf. 50 LAILA STRID-JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för det förhoppningsfulla svaret. Jag skulle vilja ge ett litet tips. Norge har ett mycket bra datasystem för detta ändamål. Varför inte ta lärdom där? Där kan man nämligen räkna ut hur mycket det kostar för en person med utbildningsplats och utbildningsbidrag, vilket jag hävdar borde vara en självklarhet även i Sverige.

Den motion vi skrev i januari slogs naturligtvis bort, ett förfarande som jag efter ett år i riksdagen har lärt mig är nästan legio. Vi kör väl om motionen igen. Vem vet, det kanske har mognat, så att man kan få gehör för den.

Annars har jag också fått lära mig i detta hus att fem år är en kort tid när det gäller förändring. När det gäller den fråga vi har behandlat här i dag har man ingen tid kvar alls. Detta borde aldrig ha hänt, om det från början skötts på ett effektivt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 9 § Svar på fråga 1992/93:295 om statsbidraget till Stockholms stad för komvux

Anf. 51 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Eva Zetterberg har frågat statsrådet Beatrice Ask när och hur Stockholms stad kommer att få del av de 143 miljoner kronor som finns att fördela till komvux. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

I den proposition som blev resultatet av uppgörelsen mellan regeringen och Socialdemokraterna föreslås, bland en rad andra åtgärder, att AMS skall tilldelas 316 miljoner kronor för ytterligare utbildningsinsatser vid komvux, gymnasieskolan och folkhögskolan.

Dessa medel beräknas räcka till statsbidrag, till en del av utbildningskostnaden, till kommuner och folkhögskolor för totalt 23 000 heltidsplatser. Därav har 143 miljoner kronor beräknats för att 13 000 arbetslösa skall kunna erbjudas kurser inom komvux.

Det är AMS som svarar för att fördela de arbetsmarknadspolitiska medlen, som beslutas av riksdagen, mellan länen utifrån situationen på arbets-

marknaden i varje län. Stockholms stad bör därför, i likhet med andra kommuner, ta kontakt med länsarbetsnämnden för ansökan om dessa medel.

Jag anser det ytterst angeläget att kommunerna tar till vara de ökade förutsättningar som nu har skapats för att ge de arbetslösa en möjlighet till kompletteringar av sin tidigare utbildning.

Anf. 52 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill först tacka arbetsmarknadsministern för svaret, även om jag hade ställt min fråga till skolministern. Jag vill inledningsvis påminna om att de statsbidrag vi nu talar om, som går tillbaka till utbildningsverksamhet i Stockholm, skall ställas mot de statsbidrag som Stockholms stad förlorar genom indragningen av ca 2 miljarder nästa år.

Indragningen har en mycket negativ betydelse för Stockholms stad. Det betyder att en rad människor varslas om uppsägning från sina jobb inom den kommunala sektorn. Det gör att behovet av andra insatser ökar desto mer.

Jag kan inte låta bli att konstatera att det beslut som har fattats om insatser för sysselsättningen innebär en rundgång av pengar. Stockholms stad har tidigare beslutat om nedskärningar på grund av minskade statsbidrag. Nu kommer pengarna tillbaka i form av sysselsättningspengar. Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern om han tycker att detta förfaringssätt är särskilt lyckat.

Jag vill också fråga arbetsmarknadsministern om han anser det vara ett bra sätt, att kommunen får söka pengar hos länsarbetsnämnden. I december har man i Stockholm ännu inte fått veta var pengarna skall komma ifrån. Man har ännu inte fått besked av regeringen. Självfallet kan man vända sig till länsarbetsnämnden. Men ligger det inte på regeringen och myndigheter att informera berörda organ som skall ta emot pengarna?

Anf. 53 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag sade att Stockholms kommun skall ta kontakt med länsarbetsnämnden. Med den storlek som förvaltningen i Stockholms kommun har är man där säkert medveten om vad som sker i denna kammare. Det skall också vara kontakt från andra hållet. Länsarbetsnämnden bör kontakta regionens kommuner för att försöka se till att utbildningsplatserna kommer till stånd.

Jag tror att vi lämnar de stora ekonomiska frågorna utanför i dagens debatt, de som har att göra med vårt budgetunderskott på ca 160 miljarder kronor.

Jag förutsätter att olika aktörer i dag väl känner till det beslut som skall komma. Min uppgift, när vi nu diskuterar det s.k. sysselsättningspaketet inom de båda stora uppgörelserna, är att vidta en rad åtgärder inom ramen för ordinarie budget – mitt budgetansvar – för att så många som möjligt skall få utbildning och arbete under dessa dåliga tider.

Anf. 54 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Vi kan lämna de stora frågorna därhän, men jag vill bara konstatera att de naturligtvis har stor påverkan på landets kommuner. De påverkar också den kommun som i högsta grad berör mig, nämligen Stock-

holms stad. Nedskurna statsbidrag ökar i allra högsta grad en redan illavarslande arbetslöshet i Stockholms stad och i Stockholms län.

Jag återkommer till frågan om besked till kommunerna. Det är klart att Skolstyrelsen och Stockholms stad ligger på för att få besked om pengarna. Det är ändå litet märkligt att regeringen och de berörda myndigheterna ännu inte har givit besked. Jag fick häromdagen beskedet att man i Stockholms stad ännu inte har hört någonting i frågan, utan övervägde om det skulle komma besked från Utbildningsdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet eller från ytterligare instanser. Om man bortser från principfrågan har det också rent praktiskt skötts rätt illa.

Anf. 55 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Detta kan bero på att utbildningsutskottet hamnade i ett ställningstagande i fråga om utbildningspengarna och arbetsmarknadsutskottet i ett annat. Då kan det uppstå en viss osäkerhet ett kort tag, innan finansutskottet slutligen slår fast vilken linje som skall gälla.

Anf. 56 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag hoppas att det rent praktiskt snart ordnar sig, och att vi är överens om att det är viktigt att lämna besked.

Jag vill slutligen fråga arbetsmarknadsministern om vi är överens om att det är viktigt att satsa på vuxenutbildningen i denna situation av ökad arbetslöshet. Det finns en OECD-rapport som anger att Sverige ligger i absoluta toppen vad gäller vuxenutbildningen. Vi har världens bästa skola på vuxenutbildningens område. Den stora, överväldigande delen studerande som bedriver vuxenstudier gör det just för att få ett jobb eller för att förkovra sig inför vidare studier.

Är det också arbetsmarknadsministerns uppfattning att det är av oerhörd vikt att satsa på vuxenutbildningen och att inte ytterligare minska resurserna på det området?

Anf. 57 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Kompetensutveckling avgör hur Sverige skall klara sig ute i världen under åren framöver. Dessutom är det också viktigt för enskilda människor att få del av det kunskapsutbud som ändå finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 10 § Svar på frågorna 1992/93:269 och 272 om nedläggningen av F 13

Anf. 58 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Lars Stjernkvist har frågat mig om jag är beredd att medverka till att nedläggningen av Bråvalla flygflottilj – F 13 – senareläggs, för att på detta sätt underlätta för personalen att finna alternativa arbetsuppgifter.

Pehr Löfgreen har – med utgångspunkt i risken att flygvapnets långsiktiga

organisation inte är klarlagd innan flyttningen från Bråvalla genomförs – också frågat om möjligheterna att senarelägga nedläggningen.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Med stor majoritet bestämde riksdagen genom 1992 års försvarsbeslut (prop. 1991/92:102, bet. 1991/92:FöU12, rskr. 1991/92:337) att F 13 skulle avvecklas i stället för Västgöta flygflottilj, F 6, som regeringen hade föreslagit. Riksdagen lade också fast att avvecklingen skulle inledas den 1 juli 1992 och vara genomförd senast den 1 juli 1994.

För att kunna avveckla F 13 i den takt riksdagen hade bestämt, beslutade regeringen i 1992 års regleringsbrev att flygverksamheten på Bråvalla skall ha upphört senast den 30 juni 1993.

I enlighet med riksdagens uttalande (bet. 1991/92:FöU12, s. 106) angav regeringen vidare i regleringsbrevet att chefen för F 13 skall svara för att avvecklingsarbetet bedrivs flexibelt. Enligt vad jag har erfarit, och det framgår också av Lars Stjernkvists fråga, bedriver chefen för F 13 avvecklingsarbetet helt i linje med riksdagsbeslutet.

Den främsta anledningen till beslutet att avveckla F 13 är att försvaret måste spara. Det är i det rådande statsfinansiella läget nödvändigt att besparingarna åstadkoms snabbt.

En senareläggning av tidsplanen innebär ökade kostnader för försvaret. I en tid när alla måste spara, nu senast aktualiserat i det s.k. krispaketet (prop. 1992/93:50 om åtgärder för att stabilisera den svenska ekonomin), är det nödvändigt att undvika fördyrande åtgärder.

Den gällande planeringen för flygvapnet utgår ifrån försvarsbeslutets långsiktiga inriktning. Med hänsyn till det s.k. krispaketet har planeringen fått revideras i vissa delar. I planeringen ingår bl.a. omflyttning av flygdivisioner, omskolning av piloter till annat flygsystem och byggnadsinvesteringar på mottagande flygflottiljer.

För att flygvapnet skall kunna gå in i den organisation som beslutats och för att minimera de negativa konsekvenser som oundgängligen följer av omflyttningar, är det angeläget att den tidsplan som har beslutats verkligen hålls. En ändring av tidsplanen för F 13:s avveckling skulle därför – förutom att den orsakar merkostnader – medföra påtagliga olägenheter för arbetet med att forma flygvapnets organisation i krig och fred.

Anf. 59 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag inser att beslutet från i våras är oåterkalleligt, även om jag gör det med viss smärta. Det är naturligtvis en politisk realitet.

Min fråga handlar inte om möjligheterna att riva upp beslutet, utan om tidsplanen.

I Norrköping har man efter chocken över beskedet att F 13 skall läggas ned påbörjat arbetet med att förbereda livet efter F 13. Det finns en rad uppslag och idéer om vad man skulle kunna göra av området sedan flygverksamheten har lämnat det. Det finns bl.a. planer på och diskussioner om en kriminalvårdsanstalt. Det förs diskussioner om att förlägga statlig utbildningsverksamhet till området, där förhoppningsvis bl.a. försvaret kan medverka. Det finns planer på att utveckla ett friluftscentrum. Det finns en rad idéer,

närmare bestämt ett tjugotal, bland de anställda om ny småföretagsverksamhet.

Det är viktigt att komma ihåg att en flygflottilj inte bara innehåller militärer, utan att det finns kompetenser inom en rad olika områden. Den springande punkten och det stora bekymret just nu är att tiden för att utveckla detta område inte finns. Jag upplever det som mycket viktigt att man kan utveckla de nya idéerna samtidigt som den nuvarande verksamheten försvinner, så att man inte får en övergångsperiod då området förvandlas till en öken.

För att man skall få tid på sig att utveckla verksamheten behöver nedläggningen senareläggas. Jag inser att försvarsbudgeten är ansträngd. Därför vill jag komplettera min fråga med följande: Är statsrådet beredd att föra en diskussion med Arbetsmarknadsdepartementet om att ianspråkta pengar därifrån för att möjliggöra denna senareläggning?

Anf. 60 PEHR LÖFGREEN (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet för svaret, även om det inte riktigt är vad jag hade hoppats. Jag vill till statsrådet framföra att vi över partigränserna arbetar för F 13 i Norrköping, helt i enighetens tecken. Vi är helt eniga.

Min fråga är motiverad mot bakgrund av de stora problem en nedläggning av F 13 medför för personalen och för säkerhetspolitiken. Det vet jag att försvarsministern är medveten om.

Jag anser att det är nödvändigt att man gör en total översyn av flygvapnets framtida organisation och uppgifter innan man sätter i gång en omfattande flyttkarusell. Det är inte bara materiel som skall flyttas runt i Sverige, utan också personal – människor och deras familjer.

Vi har ett ansvar gentemot alla människor som berörs av riksdagens ogenomtänkta besparingsbeslut. Det är ett anständighetskrav att riksdagen fattar långsiktiga beslut som rör vårt försvar, så att personalen och omvärlden vet vad som gäller något år åt gången.

Jag hävdar fortfarande att beslutet om nedläggning av F 13 var felaktigt. Det måste jag få säga i den här lilla debatten. Den ytterst instabila situationen i Ryssland, där det finns risk för snabba förändringar av det politiska etablissemanget, gör att kungl. Bråvalla flygflottilj är viktigare än någonsin.

Jag önskar att statsrådet än en gång tittar på den här frågan. Jag önskar framför allt att själva avvecklingen icke sker så snabbt, utan att det finns en möjlighet för de människor som är knutna till F 13 att i god tid planera för försäljning av bostad, villa eller radhus och att se till att de kan få ett arbete.

Jag tackar statsrådet än en gång.

Anf. 61 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Det är knappast någon hemlighet att jag tillhörde dem som ville bevara F 13 i Norrköping. Jag lade också fram förslag om det i riksdagen. Det är knappast heller någon hemlighet att jag är föga förtjust över det sparpaket som har lagts fram, som innebär att det ruckas på en del av försvarsbeslutet. Detta är dock realiteter, och ytterst är det självfallet inte jag, utan riksdagen som beslutar om detta.

Nu är försvarets ekonomi ansträngd på grund av de beslut som har fattats av riksdagen i samband med det s.k. krispaketet. Det finns helt enkelt inte några extra pengar att använda till livstidsförlängande åtgärder. Jag beklagar detta, eftersom de människor som finns inom försvaret – och även deras familjer – drabbas mycket hårt när det råder osäkerhet om vilka förband som skall leva kvar och vilka som skall försvinna.

Riksdagen beslutade emellertid att avvecklingsarbetet på de förband som berörs skulle ske flexibelt. Och regements- och flottiljledningarna vid de utpekade nedläggningsförbanden har fått stor frihet att själva besluta om den kvarvarande förbandsproduktionen i syfte att finna nya verksamheter för de anställda.

Jag hoppas naturligtvis att också arbetsmarknadsmedel skall användas i detta syfte. Jag är dock tveksam till möjligheten att arbetsmarknadsmedel skall användas till en ren förlängning av driften. Men om det finns andra infallsvinklar må detta prövas.

Anf. 62 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Min poäng är inte att staten som arbetsgivare behöver mer resurser för att senarelägga. Det jag ifrågasätter är om man genom att lägga ner statlig verksamhet, under den djupaste lågkonjunkturen sedan 30-talet, egentligen tjänar några pengar. I försvarsbudgeten gör man naturligtvis det, men jag ifrågasätter om man samhällsekonomiskt egentligen tjänar några pengar om man just nu avvecklar statlig verksamhet.

Statsrådet betonar själv i sitt svar vikten av att vi tänker långsiktigt. Det som måste vara mest förödande på lång sikt är att vi nu fattar ett beslut som vi sedan, när vi i lugn och ro kan studera konsekvenserna, finner vara felaktigt, dvs. att vi har flyttat verksamheten dit, där den på lång sikt inte skall finnas.

Låt mig gripa det lilla halmstrå som ändå dök upp. Statsrådet säger att han är tveksam till att använda arbetsmarknadsmedel. Jag tolkar det positivt, som om det ändå finns en liten möjlighet att det även för en senareläggning går att använda arbetsmarknadsmedel.

Anf. 63 PEHR LÖFGREEN (m):

Herr talman! Jag vill än en gång tacka statsrådet för hans synpunkter beträffande F 13. Det är ingen hemlighet att försvarsministern har gjort sitt yttersta för att förbandet skulle få finnas kvar. Men så blev tyvärr inte beslutet.

Det är bara en liten fråga som jag ånyo vill ställa till försvarsministern: Är det verkligen rimligt, när det är så pass ovisst, att genomföra hela denna förändring – förflyttning av flygplan och piloter osv. – till den 1 juli?

Jag vädjar till försvarsministern att än en gång fundera över detta.

Anf. 64 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Arbetsmarknadsmedlen är till för bygginvesteringar i första hand. Det handlar om planerade investeringar som, genom att man tidigarelägger dem, kan ge en viss sysselsättningseffekt. Det är därför som jag är tveksam till om arbetsmarknadsmedel – som inte jag disponerar över – verkligen kan användas till en senareläggning. Till detta kommer problemet med

att en del av de människor, den utrustning och de flygplan som finns vid F 13 nu skall förflyttas till andra förband. Förändringar i denna tidsplan kan då leda till att det blir en förryckning av verksamheten på andra orter.

Jag kan emellertid bedyra att jag följer verksamheten så noga som det är möjligt. Om jag har några möjligheter att hjälpa till skall jag självfallet medverka till det.

Anf. 65 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag noterar det sista med tillfredsställelse och konstaterar att det finns utrymme för att fortsätta diskussionen om att få till stånd en så bra avveckling av flygflottiljerna som möjligt – både ur arbetsmarknadssynpunkt och ur försvarspolitisk synpunkt.

Tack för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 11 § Svar på fråga 1992/93:279 om anstånd med vapenfri tjänstgöring

Anf. 66 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Iréne Vestlund har frågat mig om vapenfria tjänstepliktigas anståndsansökningar prövas på ett strängare sätt än anståndsansökningar av dem som fullgör värnpliktstjänstgöring.

Enligt kungörelsen (1966:414) med vissa bestämmelser om vapenfria tjänstepliktiga skall en ansökan om anstånd med vapenfri tjänstgöring prövas enligt samma grunder som gäller för värnpliktiga.

I kungörelsen (1969:380) om värnpliktigas tjänstgöring m.m. föreskrivs att anstånd *skall* beviljas vissa kategorier av tjänstepliktiga. Det gäller bl.a. tjänstemän eller sakkunniga i vissa internationella organisationer och sjömän. I övrigt *kan* anstånd beviljas en tjänstepliktig om tjänstgöringen skulle medföra avsevärt avbräck i påbörjade studier eller vålla väsentlig olägenhet i hans arbete eller bereda honom, eller nära anhörig till honom, väsentliga svårigheter.

Förutsättningarna för anstånd är alltså desamma för vapenfria tjänstepliktiga som för värnpliktiga.

Beslut om anstånd för vapenfria tjänstepliktiga fattas av Vapenfristyrelsen. Dessa beslut kan överklagas hos Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd, vars beslut inte får överklagas. Tjänstepliktsnämnden är sista instans även vid prövningen av värnpliktigas anståndsansökningar.

Principen skall vara att den vapenfria tjänstgöringen är likställd med värnpliktstjänstgöringen. Detta skall självfallet gälla även i fråga om anstånd med tjänstgöring.

Den omständigheten att förutsättningarna för anstånd är desamma och att den slutliga prövningen görs av samma myndighet skapar goda förutsättningar för en enhetlig bedömning.

De enskilda fall som Iréne Vestlund nämnt kan jag inte uttala mig om, men av vad jag har sagt följer att det inte skall göras någon skillnad för be-

dömningen om ansökan gjorts av en vapenfri tjänstepliktig eller en värnpliktig.

Anf. 67 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret. Jag tror att det kan uppmuntra ganska många som är i den belägenheten att de är vapenfria och ansöker om anstånd.

Självfallet kan inte försvarsministern känna till de fall som jag diskuterar. Jag, liksom många andra, får många samtal om sådana här saker. För den enskilde är detta en stor fråga, även om det i ett annat perspektiv kan synas vara av mindre dignitet.

En vapenfri tjänstepliktig som har kommit in på en utbildning kanske får göra ett avbräck efter en termin för vapenfri tjänstgöring och förlorar kanske i och med det den första terminens utbildning. Det kan ju vara så att situationen förändras under den tiden. De tycker då att det är litet märkligt att de inte visas samma "generositet" som de vapenföra värnpliktiga. Det är klart att en sådan här diksussion kommer i gång. De vapenfria känner sig litet mer utsatta, när de enskilda fallen prövas.

Jag skulle naturligtvis kunna nämna flera olika fall, men jag tycker att det är mer på sin plats att glädjas åt att försvarsministern så tydligt har uttalat hur det förhåller sig med det här. Vid samtal med den sista instansen har Totalförsvarets tjänstepliktsnämnd sagt att man i nämnden är klart medveten om problemet. Men på grund av lagstiftningen är man förhindrad att agera i den riktning som jag här har anfört. Man säger också att den här frågan diksuteras mycket ivrigt på varje sammanträde, och man tycker kanske att praxis lägger hinder i vägen för en generösare prövning.

Anf. 68 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Gällande bestämmelser medger inte att jag här diskuterar enskilda fall. Ansvariga myndigheter har naturligtvis att göra en mycket grannlaga bedömning när det gäller att ta ställning till anståndsfrågor. Ytterst sällan, eller kanske aldrig, är fallen helt identiska. Det är mycket besvärligt. Jag har förståelse för att man ibland uppfattar det som om särbehandling har skett. Inom parentes sagt är detta ingenting ovanligt här i livet, och det gäller sannerligen inte bara denna verksamhet. I all kommunikation med myndigheter tycker man att man själv har ett särskilt gott skäl.

Den princip som måste gälla är att det skall vara en enhetlig behandling. Myndigheterna måste sträva efter detta. Det får inte förekomma någon diskriminering av någon kategori på detta område – självfallet inte heller av vapenfria värnpliktiga.

Anf. 69 IRÉNE VESTLUND (s):

Herr talman! Jag tycker att det här är mycket bra. Det ger mig stöd i de resonemang som jag kanske även i fortsättningen kommer att föra med representanter för vapenfria och för dem som har begärt anstånd. Jag kan då hänvisa till att det inte finns några skilda regler i lagstiftningen och till att vi

har haft den här diskussionen i kammaren. Jag tackar för detta, och jag tror att det här är bra för den fortsatta hanteringen av dessa fall.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 12 § Svar på fråga 1992/93:296 om utbildningen av vapenfria

Anf. 70 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Hans Lindblad har ställt en fråga till mig om utbildning av vapenfria tjänstepliktiga och föreslagit att det, i avvaktan på ny lagstiftning, medges att utbildningen avbryts för den vapenfrie då denne nått den utbildningsnivå som krävs för krigsplacering i avsedd tjänst. Han hänvisar här bl.a. till att liknande skett när det gällde värnpliktsutbildningen.

Riksdagen har nyligen med anledning av regeringens prop. 1991/92:101 beslutat om en sänkning av lägsta antal tjänstgöringsdagar för vapenfria tjänstepliktiga från 270 till 220 dagar. Denna ändring gäller fr.o.m. den 1 juli 1992, alltså i år.

Jag delar Hans Lindblads åsikt om att utbildningsmålet bör vara styrande för utbildningstidens längd och att utbildningen bör vara advekat för avsedd krigsplacering. Frågan förtjänar att ytterligare övervägas och handlar förvisso inte bara om utbildningstidens längd och om att åstadkomma besparingar.

Det Hans Lindblad berör aktualiseras inom kort i samband med att Pliktutredningen lägger fram sitt förslag. Jag vill därför inte nu ta ställning till Hans Lindblads förslag.

Anf. 71 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret.

Principiellt är vi överens. Utbildningstiden skall styras av krigsuppgiften. Utbildningstiden blir då differentierad beroende på uppgiftens art och individens bakgrund. Men så är det inte i dag.

Om man är vapenfri skall man ha en viss utbildningstid. Den beror på att man är vapenfri och inte på uppgiften.

Efter sparpaketet har ÖCB sagt att man i detta läge bara tar in ungefär hälften av de vapenfria. Vi kan ta Kalle och Pelle som exempel. Båda behövs i krigsorganisationen. Men om de skall utbildas under en viss tid har man nu bara möjlighet att ta in Pelle. Pelle får då en för lång utbildning, medan Kalle inte utbildas alls. Detta är inte i linje med de långsiktiga idéerna.

Försvarsministern hänvisar till Pliktutredningen. Den utredningen kommer med mycket bra förslag, men de är ännu så länge hemliga. Förslagen skall remissbehandlas innan de kommer till riksdagen.

ÖCB har kommit med förslag om vad som skall hända nästa budgetår, dvs. från den 1 juli. Man skall få reda på att man skall kallas in sex månader i förväg. Inkallelserna som gäller tiden efter den 1 juli kommer från den 1 februari och framåt. Då har vi kvar det gamla systemet. De som skall kallas in skall utbildas lång tid. Pengarna räcker inte, och därför kallar man bara in varannan. De som inte utbildas får bilda något slags kö.

Om vi, försvarsministern, är överens om hur det bör vara, varför måste det i så fall vara fel under ett år framåt?

Anf. 72 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Det här är ytterligare ett exempel på att krispaketet ställer till ett och annat problem i den praktiska hanteringen på bl.a. försvarsområdet. Regeln har dock ändrats så sent som den 1 juli i år. En del av det som Hans Lindblad är ute efter, nämligen en rimligare korrelation mellan tjänstgöringstid och arbetsuppgift i krigsorganisationen eller i krig, har i någon mån redan uppnåtts.

Om jag är rätt underrättad kommer Pliktutredningen att lägga fram sina förslag om några veckor. Jag hoppas att en del av förslagen skall kunna göras till föremål för beslut så snart som möjligt. I det läget tycker jag att det vore fel att nu föregripa utredningen.

Jag kan bara lova Hans Lindblad att jag är lika angelägen som han om att spara på onödiga ting inom försvaret. Jag skall göra vad jag kan för att det fattas beslut så snabbt som möjligt. I sådana här situationer kan det dock aldrig undvikas att det ibland, av bl.a. rättssäkerhetsskäl, tar litet längre tid än både Hans Lindblad och jag innerst inne hoppas.

Anf. 73 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! Alla i riksdagen är överens om krispaketet. Bör man då inte gör kloka saker i stället för dumma saker?

Vad är då bakgrunden till min fråga? Försvarsministern skickade själv hem ett ganska stort antal värnpliktiga som inte placerades som vapenfria. Jag tycker att man skall ge dessa människor den utbildning som behövs och därefter får de åka hem. Jag inser naturligtvis att det står i lagen att om man är vapenfri skall man ha en viss utbildningstid. Men det gäller både Pelle och Kalle i mitt exempel. Kalle får beskedet att han inte får någon utbildning alls, eftersom pengarna inte räcker. Han får vänta. Vi vet att väntan innebär obehag för Kalle. Han får det svårare med familjebildning, utbildning och jobb.

Lagen säger visserligen att Kalle skall utbildas ett visst antal dagar. Man kanske ändå kan säga att Kalle kan få utbildning i 150 dagar. Det är då underförstått att han enligt lagen måste få ytterligare 70 dagar. Alla vet dock att lagen kommer att ändras. Kalle vet också att han inte kommer att bli inkallad för de resterande 70 dagarna.

Om man vore litet praktisk skulle man kunna lösa problemet på ett sätt som vore bra för Pelle – som får kortare utbildning –, Kalle – som kommer till användning –, statsfinanserna och försvaret. Detta kan man åstadkomma om man inte är rigid och tillämpar det gamla systemet.

Anf. 74 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Det "gamla" systemet är bara några månader gammalt. Ändringarna skedde så sent som den 1 juli i år. Pliktutredningen kommer med sina förslag om några veckor.

Jag delar Hans Lindblads principiella uppfattning. Jag kan bara än en gång lova att se till att frågan bereds så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Anf. 75 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag tycker att det är möjligt att göra det mycket snabbt. Försvarsministern har i andra sammanhang visat att han kan ta initiativ. Varför dröja den här gången?

Anf. 76 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Vi vet ännu inte, Hans Lindblad, hur länge vi behöver dröja. Jag kan bara konstatera att jag tidigare i dag har fått två frågor där man tyckte att jag skulle gå betydligt långsammare fram. Nu får jag en fråga av Hans Lindblad, som tycker att jag skall gå snabbare fram. Jag skall försöka göra en rimlig avvägning. Jag hoppas att Hans Lindblad ändå tror på min goda vilja att i det här avseendet försöka skapa den effektivitet som behövs. Men jag vill göra det i laga ordning och efter att ha sett vad Pliktutredningen kommer fram till.

Anf. 77 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! Använd förnuftet. Vänta inte på utredningen. Den är klok. Det vet vi redan i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 13 § Svar på fråga 1992/93:289 om ombyggnad av Vänerskolan

Anf. 78 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Marianne Andersson har frågat mig när regeringen avser att bevilja medel till ombyggnad av Vänerskolan.

Enligt ännu under innevarande budgetår gällande ordning skall Byggnadsstyrelsen lämna in framställan om att få utföra ombyggnader. En sådan framställan för Vänerskolan har inte inkommit till regeringen. Jag kan därför inte lämna någon tidpunkt för regeringens beslut.

En förutsättning för att ombyggnad av Vänerskolan skall kunna göras är att de ökade årliga lokalkostnaderna på grund av ombyggnaden ryms inom ramen för anvisade medel för specialskolorna. Resurser för specialskolornas lokaler prövas i samband med pågående budgetarbete och kommer att redovisas för riksdagen i 1993 års budgetproposition.

Anf. 79 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Statsrådet säger att Byggnadsstyrelsen inte skulle ha inlämnat en framställan. Enligt de uppgifter jag fått har man gjort det. Den är i varje fall på väg.

Jag är naturligtvis medveten om att resurserna prövas i samband med budgetarbetet, och det är därför som jag har ställt frågan. SIH, dvs. Statens institut för handikappfrågor i skolan, har prioriterat Vänerskolan, och denna prioritering är överlämnad till Utbildningsdepartementet.

Det är en ganska lång lidandeshistoria som Vänerskolan har innan man kom fram till beslut om hur det skulle vara. Det var främst den gamla rege-

ringen som orsakade detta. Det är nu av högsta vikt att byggnationen kommer till stånd.

Skolan måste handikappanpassas. Man har tvingats att säga nej till rörelsehindrade elever, och underhållet är eftersatt. Skolan har otillräcklig teknisk utrustning, vilken inte är lämplig att installera i de lokaler som nu finns. Lokalerna är otidsenliga och utspridda i fyra byggnader, vilket gör undervisningen mycket splittrad och ineffektiv.

Det finns också stort behov av en samlad lösning med förskoleverksamhet, och även det ingår i projektet tillsammans med Landstinget. Dessutom skulle ett bygge i Vänersborg vara ett mycket välkommet tillskott i det mycket svåra arbetsmarknadsläge som råder i fyrstadsområdet, speciellt med tanke på krisen i bilindustrin. Jag vill därför vädja till Beatrice Ask att göra allt för att detta projekt skall genomföras så snart som möjligt.

Anf. 80 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är precis som jag sade inledningsvis: regeringskansliet har inte fått någon framställan från Byggnadsstyrelsen om annat än Tomtebodaskolan och Åsbackaskolan. Jag har dock fått även SIH:s bedömningar.

Med den ordning som i dag gäller för de förändringar som är på gång när det gäller statliga byggnader måste frågan prövas enligt den nya ordningen. Det finns vissa förhoppningar om att SIH skall kunna genomföra prioriteringen inom de ramar som vi arbetar med. Men innan budget och annat är klart är det svårt att ge några löften.

Även de prioriteringar som Byggnadsstyrelsen har gjort är angelägna. I viss mån är det litet olika turordning hos Byggnadsstyrelsen och hos SIH. Det har att göra med synpunkter från yrkesinspektion och annat. De prioriterade ombyggnadsprojekt som finns är nog rätt angelägna över huvud taget.

Det är självklart att vi skall försöka förverkliga dessa ombyggnader så snabbt som möjligt. Men det blir en fråga mellan ansvarig myndighet och dem som efter förändringarna tar hand om de statliga byggnaderna. Vad vi nu kan göra är att ange de ramar som gör det möjligt, i detta fall för SIH.

Anf. 81 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall berätta litet grand om den historik som ligger bakom. Redan 1978 fick Länsskolnämnden i Älvsborg SÖ:s uppdrag att utreda en eventuell lokalmässig integrering av dövskolan i Vänerskolan med grundskolan i Vänersborg. År 1981 fanns ett färdigt förslag, och man förordade då att det skulle genomföras. Men sedan hände ingenting, och därefter hände ingenting. Den förra regeringen kunde inte besluta sig för om detta projekt skulle genomföras eller inte.

Frågan är naturligtvis mycket kontroversiell. Det var den då, och det är den fortfarande. Regeringen kunde inte besluta sig, och det var otillfredsställande. Jag ställde år 1990 en fråga, och jag fick slutligen till svar att projektet inte skulle genomföras. Först då började man att arbeta med ett annat alternativ. Det är detta som gjort att underhåll och annat har blivit eftersatt under denna tid.

Jag hoppas verkligen att en ombyggnad kommer till stånd så snabbt som

möjligt. Det finns ett mycket stort behov. Det visar också SIH:s prioritering, där detta projekt kommer på andra plats.

Anf. 82 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag vill bara bekräfta att skolan är i behov av underhåll och ombyggnad. Vi arbetar med dessa frågor, men jag vill inte gå in och göra en prioritering. Vi måste förlita oss på myndigheterna.

Tyvärr har ekonomi och förändringar i ansvaret för byggnaderna spelat in, och det gör att vi i dag inte kan ge ett klart besked på den fråga som Marianne Andersson ställt. Men vi arbetar med att förverkliga detta, och sedan får vi se hur långt vi kommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 14 § Svar på fråga 1992/93:286 om förbud att använda blyhagel

Anf. 83 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Ylva Annerstedt har frågat mig om jag är beredd att verka för att blyhagel förbjuds i Sverige.

Låt mig först nämna att riksdagen har beslutat (prop. 1990/91:JoU30, rskr. 338) att en övergång från användning av blyhagel till hagel som inte är miljöfarliga skall ske genom i huvudsak frivilliga överenskommelser och vara genomförd i början av 2000-talet. Totalt används per år 130 ton blyhagel vid jakt och 850 ton vid sportskytte.

En mindre del av blyhagelanvändningen sker vid jakt inom våtmarker. Det är likafullt angeläget att blyhagelanvändningen i dessa marker snarast upphör med hänsyn till de särskilda risker som föreligger. Jag har erfarit att Statens naturvårdsverk förbereder förslag till förbud mot jakt med blyhagel inom landets 30 särskilt skyddsvärda våtmarksområden.

Det är angeläget att all blyhagelsanvändning avvecklas såväl vid övrig jakt som vid banskytte. Jakt- och skytteorganisationerna har fått ansvar för att en avveckling sker.

Jag vill också nämna att regeringen har gett Statens naturvårdsverk och Kemikalieinspektionen i uppdrag att senast den 1 juli 1993 redovisa hur avvecklingen av bly- resp. kvicksilveranvändningen fortgår. Myndigheterna skall i förekommande fall föreslå de ytterligare åtgärder som kan krävas för en sådan avveckling.

Jag är självfallet beredd att verka för att blyhagelanvändning förbjuds i Sverige om en avveckling inte kan nås på frivillig väg.

Anf. 84 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Jag tolkar det som mycket positivt när det gäller att man skall vara restriktiv med användningen av blyhagel, och det andas en vilja att vidta ytterligare åtgärder om de frivilliga överenskommelserna inte visar sig ge effekt.

Det har kommit fram en del relativt nya rön, nämligen att blyhagel bryts ned och inte oxideras, vilket man trodde tidigare. De blykarbonatföreningar

som utfälls i vår natur kallas också för blyvite och är förbjudet för användning i industrin över huvud taget, eftersom det är för giftigt.

Vi öser ut nästan 1000 ton bly i naturen genom jakt och sportskytte. Finns det mot bakgrund av dessa nya uppgifter inte anledning att ompröva den frivilliga avvecklingsmodellen?

Anf. 85 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är mot denna bakgrund som regeringen via myndigheterna uppmärksamt följer utvecklingen. Jag vill hänvisa till ett pressmeddelande som kom för några dagar sedan från Kemikalieinspektionen, den 4 december, där man just åberopar nya rön om att bly frigörs betydligt fortare än vad man tidigare trott. Därför måste all användning som leder till utsläpp av bly minska, säger Kemikalieinspektionen.

Det är just detta som har ifrågasatts från en del håll, bl.a. från en del jägarorganisationer. Nu har vi ett annat underlag för att pressa på ytterligare. I den situationen tycker jag att de under det närmaste halvåret skall få visa vilka resultat de har uppnått resp. vilka ågärder de är beredda att vidta. Därefter får vi en rapport från Naturvårdsverket i denna fråga, och därefter tar vi ställning till ett förbud.

Jag har principiellt den uppfattningen, att om man kan få människor att förstå bakgrunden till varför det är nödvändigt att vidta vissa åtgärder, och då ofta restriktiva åtgärder som begränsar deras frihet, är det bra. Vi slipper då att betunga regelsystemet med för många förbud. Men händer ingenting skall man vara hård, dvs. man ger en reaktionstid, och därefter måste samhället kunna gå in med förbud om inte tillräckligt mycket händer.

Anf. 86 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag håller med statsrådet om att det är bäst om man kan nå en fungerande överenskommelse på frivillig väg. Men den frivilliga överenskommelsen säger att avvecklingen skall vara klar i början av 2000-talet. Då kan man ställa sig frågan: När är det, år 2005 eller år 2010? En femtonårig avvecklingsperiod betyder ju faktiskt att ytterligare 15 000 ton bly släpps ut i vår natur. Jag har svårt att förstå varför man skall vänta så länge när det faktiskt finns alternativ. Det är inte så att det inte finns alternativ, utan de finns. Vad är skälet till denna långa väntan?

Anf. 87 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Skälet är naturligtvis det vi berörde tidigare, nämligen att man förut trodde att frigörelsen av bly i naturen tog längre tid. Man uppfattade då inte faran på samma sätt som vi gör i dag, med de nya rön som har kommit fram. Detta var vad riksdagen beslutade, med utgångspunkt i den tidigare regeringens agerande.

Det är därför jag lägger betydande vikt vid vad myndigheterna kommer att rapportera under 1993. Nu har vi ett nytt läge, och det kan mycket väl innebära att vi just kortar ner den period man får på sig. Vi har lärt oss en sak, nämligen att om årtal sätts för långt fram i tiden, fungerar de inte som en press. Jag för nu samma diskussion inom ramen för kretsloppspropositio-

nen, så jag vet ungefär hur debatten kan föras. Det är i varje fall min uppfattning att man måste ha tidspress.

Anf. 88 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag är mycket tacksam för det beskedet. Därmed förstås alltså, att när den här rapporten kommer kan de omtalade ytterligare åtgärderna också innefatta en betydligt tidigare avveckling av användningen av blyhagel.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 15 § Svar på fråga 1992/93:267 om statsbidragen och kommunernas löneavtal

Anf. 89 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Arne Jansson har frågat civilministern om hon är beredd att medverka till en sänkning av statsbidragen så att förutsättningar för en bättre lönemoral kan skapas i kommunerna.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Arne Jansson ställde motsvarande fråga beträffande landstingen till statsrådet Könberg för någon vecka sedan. Han svarade nej på frågan. Jag gör detsamma beträffande kommunerna. Svaret är alltså nej.

Anf. 90 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Riksdagen har under våren 1992 antagit regeringens förslag om ett nytt statsbidragssystem för kommuner och landsting. I propositionen föreslogs att kommunerna ges ett ökat ansvar för sin verksamhet, detta genom att kommunerna ges större handlingsfrihet när det gäller verksamhetens utformning samt prioritering mellan olika verksamhetsområden. Den kommunala verksamheten kan härmed enligt propositionen bedrivas på ett effektivare sätt. En stor del av de tidigare specialdestinerade statsbidragen till olika kommunala verksamheter skall avvecklas och ersättas av ett generellt bidrag till kommunen.

Under 1990 motsvarade statsbidragen ca 25 % av kommunernas totala inkomster. Av färska exempel framgår att kommunala höga chefer och administratörer får oproportionerligt höga löner, förmåner samt dessutom fallskärmsavtal, som finansministern här undviker att ta upp. Att staten och skattebetalarna skall belastas med dessa överlöner, förmåner och fallskärmsavtal kan inte accepteras. Staten kan naturligtvis inte direkt bestämma lönerna i kommunerna. Staten har däremot möjlighet och styrmedel att förhindra eventuella missbruk.

Vid upprepade tillfällen har finansministern samt statsministern, nu senast i ett nyhetsprogram i TV den 30 november, gjort uttalanden som inneburit att man med kraft skall verka för att förhindra fallskärmsavtal.

Herr talman! Det är därför jag till min förvåning av svaret att döma nu

kan konstatera att finansministern tvärtemot alla tidigare utsagor indirekt stöder kommunernas och landstingens fortsatta teckningar av fallskärmsavtal samt överlöner, alltmedan krispaketen avlöser varandra.

Anf. 91 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag skulle kunna instämma i vartenda ord som Bo Könberg sade i den debatt han hade tidigare med Arne Jansson. Som framgick av den debatten är de medel Arne Jansson uttalar sig för helt malplacerade i detta sammanhang, även om man ogillar fallskärmsavtal av skilda slag. Det vore faktiskt helt galet att ge sig till att dra in på statsbidragen till kommunerna på grund av att det förekommer vissa fallskärmsavtal som man ogillar. Man behöver faktiskt inte ta till stora kanoner för att påverka olika saker. Det skulle i hög grad strida mot den kommunala självstyrelsen, och det skulle enligt min uppfattning skapa ett oerhört centraldirigerat samhälle om staten skulle lägga sin näsa i blöt genom lagstiftning eller bidragsregler på alla områden.

Jag tycker att det är oerhört angeläget att man inte har olika typer av fallskärmsavtal. Detta har jag givit uttryck för vid flera tillfällen, och det kommer också att framgå av svaret på nästa fråga, som just berör fallskärmsavtalen. Men Arne Jansson väljer alldeles galet medel för att bekämpa det han ogillar. Fallskärmsavtalen togs inte heller upp i den fråga Arne Jansson ursprungligen ställde. Den handlade om en bättre lönemoral, och det framställdes som att det gällde lönesättningen i kommuner och landsting rent allmänt.

Man kan i det sammanhanget konstatera att den allmänna lönenivån i kommuner och landsting inte är osedvanligt hög. Det finns de som tycker att den med fördel kunde ha en annan profil. Jag brukar inte lägga mig i själva lönesättningen och skall inte heller göra det. Jag menar att Arne Janssons tanke att man med statsbidragsreglerna skall detaljstyra lönesättningen strider både mot den kommunala självstyrelsen och mot principen att det är arbetsmarknadens parter som förhandlar om lönerna.

Anf. 92 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Finansministern kanske går för djupt i sak. Jag är inte ute efter någon detaljreglering av löner inom kommunerna, utan jag är ute efter de s.k. överlönerna och de fallskärmsavtal som förekommer.

När nu kommunerna skall spara mer och mer, går detta ut över skattebetalarna genom att besparingarna läggs ut exempelvis inom vården och åldringsvården. Samtidigt kan man konstatera att vissa personer sitter med väldigt kraftiga överlöner och fallskärmsavtal. Det rimmar inte. På något sätt stämmer det inte. Det rimmar inte om en kommun använder sig av de icke destinerade medlen till att säkra överlöner och fallskärmsavtal för att få folk och sedan drar in på andra saker. Staten har ju ett styrmedel för att hjälpa till att justera sådant.

Anf. 93 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Arne Janssons fråga ställs i alldeles fel proportioner. Att jämföra den summa som kan utgå i eventuella överlöner med den summa

som utgår i statsbidrag är alldeles galet. Vad Arne Jansson egentligen tycks vilja är att staten eller riksdagen för varje enskild kommun skall gå in och påpeka om lönesättningen är orimlig och i så fall dra ner på statsbidragen till kommunen. Detta är ett för mig principiellt stötande ingrepp i den kommunala självstyrelsen, och det strider dessutom i hög grad mot det Arne Jansson själv anförde ursprungligen, nämligen påsprincipen, dvs. att kommunerna själva skall få välja hur pengarna skall användas.

Jag tror att det är oerhört mycket mer effektivt att föra en debatt om fallskärmsavtal och att bidra till en öppenhet i redovisningen. Det tror jag har oerhört mycket större positiva effekter. Framför allt undviker man på så sätt att staten eller riksdagen lägger sin näsa i blöt i varenda liten småsak inom kommun och landsting.

Anf. 94 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Det är samma sak i fråga om detta, finansministern. Jag är inte ute efter att vi skall lägga oss i varje liten småsak, utan det gäller de större frågorna.

Jag fick just se vad som skrivs i tidningen om det gigantiska fallskärmsavtalet för 1,2 miljoner anställda, som vid 45 års ålder har möjlighet att pensionera sig. Det kanske inte hör till frågan, men det kanske ändå kan tas upp inom ramen för min fråga. Det här är ju också en viss form av fallskärmsavtal. Skulle det här avtalet träda i kraft, skulle en som är 45 år och har jobbat i 17,5 år i kommunen använda sig av den här rätten att pensionera sig, då skulle det ju bli en våldsam effekt.

Anf. 95 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det Arne Jansson tar upp nu, nämligen 1985 års avtal, har ett helt annat innehåll än vanliga fallskärmsavtal. Det är ett inslag i de kommunalanställdas trygghetsregler. Det avtalet gäller faktiskt alla, hög som låg, oberoende av ställning inom arbetslaget. I det avseendet är det helt annorlunda.

Jag har noterat att Kommunförbundet i kommentarer till dessa tidningsreportage har sagt att man avser att aktualisera den här avtalskonstruktionen eller avtalspassusen i de avtalsförhandlingar som nu förestår. Det tycker jag verkar bra.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 16 § Svar på fråga 1992/93:291 om de s.k. fallskärmsavtalen

Anf. 96 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Hugo Bergdahl har frågat mig om regeringen avser att vidta åtgärder som motverkar att det även i fortsättningen upprättas orimliga fallskärmsavtal.

Jag har vid flera tillfällen gett uttryck för att de s.k. fallskärmsavtal som förekommit i bl.a. bankerna är upprörande. Regeringen avser nu att försöka

få till stånd en ändring av sådana avtal i den bank där staten är ensam ägare, nämligen Nordbanken.

Fallskärmsavtalen är civilrättsliga avtal mellan bankerna och de enskilda tjänstemännen. Det är de avtalsslutande parterna som kan åstadkomma ändringar av avtalsvillkoren. En aktieägare, oavsett om det handlar om staten genom Finansdepartementet eller en enskild fysisk person, har däremot enligt aktiebolagslagens bestämmelser inte någon självklar rätt att ens få ta del av avtalen och saknar möjlighet att begära jämkning av dem.

Staten är genom Förvaltningsaktiebolaget Venantius ensam ägare till Nordbanken. Nordbankens styrelse har låtit jurister granska fallskärmsavtalen. Det har därvid inte framkommit skäl för Nordbankens styrelse att vidta någon åtgärd.

Jag finner detta otillfredsställande. Jag har därför efter samråd med Nordbankens styrelseordförande tagit initiativ till en förnyad granskning av fallskärmsavtalen.

Finansdepartementet kommer därför inom kort att utse en fristående utredare som skall granska anställningsavtalen, avtalen om avgångsvederlag samt eventuella andra avtal mellan Nordbanken och de berörda direktörerna.

Vidare skall utredaren analysera de rättsliga förutsättningarna för att avtalen eller delar av dessa skall kunna förklaras ogiltiga eller bli föremål för jämkning.

Utifrån denna analys skall utredaren sedan göra en bedömning av möjligheten att få fallskärmsavtalen eller delar av dessa ogiltigförklarade eller jämkade.

Nordbankens styrelse har beslutat att ställa det utredningsmaterial som finns i Nordbanken till utredarens förfogande. Styrelsen har vidare beslutat att följa de rekommendationer som utredaren kan komma att ge.

På detta sätt åstadkoms en grundlig juridisk prövning av fallskärmsavtalen. Om det finns möjligheter att få avtalen upphävda eller ändrade, kommer så att ske.

Jag hoppas att andra banker sedan följer detta exempel. Om det visar sig att ändringar eller upphävande av avtalen är möjliga, kommer staten också verka för att sådana ändringar åstadkoms i de banker där staten på olika sätt engagerar sig för att stärka stabiliteten i banksystemet.

Genom att på detta sätt uppmärksamma frågan om avgångsvederlag kan också nya orimliga fallskärmsavtal motverkas. I övrigt tror jag att öppenhet i dessa frågor är det bästa sättet att motverka nya orimliga avtal. Jag välkomnar därför de initiativ som tagits av Börsstyrelsen och Föreningen Auktoriserade Revisorer om att fallskärmsavtal skall redovisas mer öppet än i dag.

Anf. 97 HUGO BERGDAHL (fp):

Fru talman! Jag vill först tacka finansministern för svaret. Jag tycker att det i många stycken är ett bra och klargörande svar som jag har fått. Jag uppskattar det mycket.

Svaret visar nämligen att finansministern inser det allvarliga i att det i vårt demokratiska samhälle existerar spelregler i fråga om premiering och pen-

sioner för vissa anställda, som är helt oacceptabla för den breda allmänheten, nämligen s.k. fallskärmsavtal.

När anställda i höga chefsbefattningar tillskansar sig avtal som strider mot moral och anständighet, är det förståeligt att medborgarna reagerar och visar sin upprördhet. Upprördheten har också varit omfattande ute bland folket.

Allmänhetens förtroende kräver att det finns ordentliga spelregler, precis som finansministern antydde, och en öppen redovisning när det gäller förmåner av olika slag för personer i chefsställning. Det gäller personer i bankvärlden, men även i näringslivet i övrigt liksom inom den offentliga sektorn. Jag vill gärna understryka att dessa problem inte bara finns inom bankvärlden. De finns inte minst inom den offentliga sektorn i många kommuner och landsting.

Jag hävdar att spelregler finns i alltför liten omfattning i dag. De är också i många fall oklara.

Avslutningsvis vill jag fråga finansministern om man utöver från bankvärlden, dvs. från näringslivet i övrigt eller från den offentliga sektorn, redovisat någon som helst vilja till åtgärder som motverkar att det i fortsättningen upprättas helt orimliga s.k. fallskärmsavtal.

Anf. 98 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Som svar på Hugo Bergdahls sista fråga vill jag säga, att jag tror att det absolut bästa sättet att undvika att det tillkommer nya orimliga avtal och den bästa möjligheten att lösa upp eventuella problem som finns i de existerande är precis den här typen av debatt som vi har nu – en diskussion där det från alla håll påtalas hur stötande den här typen av inslag är. Det tycker jag är rimligt och bra. Dessa inslag förekommer tyvärr oftare än vad man tror.

Därför kan de initiativ som tagits av Börsstyrelsen och Föreningen Auktoriserade Revisorer göra oerhört mycket för att få en öppenhet och en redovisning i dessa frågor. Därmed kan vi få ändringar till stånd. Jag hoppas att andra banker kommer att följa det som utredaren kan komma att rekommendera.

Jag tycker att det är oerhört stötande och förfärligt orättvist att det förhåller sig på det här viset. Många vanliga människor blir av med jobbet utan andra villkor än de helt vanliga vid permitteringar, medan ett antal högre bankdirektörer i det här fallet, som sannerligen inte har utmärkt sig för någon speciellt skicklig yrkesutövning, får förfärligt mycket pengar.

Det är skälet till att jag är ganska envis med att få det här prövat. Man kan inte vara säker på vad utredaren kommer fram till, men jag hoppas att han skall komma fram till att det blir möjligt att antingen ändra på dem, göra dem ogiltiga eller jämka dem på olika sätt.

Jag är mycket glad över att Nordbankens styrelse helt och fullt delar denna uppfattning. Den har förklarat sig beredd att följa de rekommendationer som utredaren kan komma fram till.

I övrigt tror jag att öppenhet och allmän diskussion är det bästa botemedlet.

Anf. 99 HUGO BERGDAHL (fp):

Fru talman! Jag uppskattar att finansministern deklarerar att hon är envis i den här frågan. Jag hoppas att den envisheten leder till att inte bara Nordbanken och andra banker rensar upp bland dessa problem.

En sådan debatt som vi för här nu och en sådan upprensning på banksidan skulle vara en signal till näringslivet i övrigt och även till den offentliga sektorn att man måste följa vissa strikta linjer när det gäller dessa avtal.

Jag tackar för den debatt som vi haft här, även om den inte blev långdragen. Jag hoppas att finansministern når sina mål på det här området. Det är viktigt för allmänheten också.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 17 § Svar på fråga 1992/93:271 om bilindustrins export

Anf. 100 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att medverka till för svenskt vidkommande, så att det inte utomlands uppfattas som om Sverige för en protektionistisk politik.

Jag är enig med Sten Andersson om att Sverige är starkt beroende av sin exportmarknad. Regeringen verkar på flera sätt för att stärka svenskt näringslivs förutsättningar och konkurrenskraft. Regeringen är givetvis medveten om vikten av den nödvändiga och fruktbärande växelverkan som bör finnas i handelsutbytet länder emellan.

Bland grundläggande och för framtiden betydelsefulla åtgärder på detta område vill jag främst nämna det EES-avtal som efter omförhandling bör kunna träda i kraft inom ett halvår. De kommande förhandlingarna om Sveriges EG-medlemskap visar bl.a. också vår öppna attityd till handel över gränserna.

Jag anser att vårt deltagande i internationella överenskommelser av detta slag klart visar att vi tar avstånd från protektionism och i stället ytterligare främjar en gränslös handel.

Anf. 101 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Det är bra att statsrådet så klart understryker vikten av att vi i Sverige har en fungerande exportmarknad.

Bakgrunden till min fråga är alltså det sätt på vilket facken vid våra två största biltillverkningsföretag har agerat. Man har gått ut med annonser i pressen och sagt att politiker i allmänhet skall köpa och köra svenska bilar. Om ett sådant agerande blev känt utomlands, skulle det kunna straffa sig vida värre än man i de här båda verkstadsklubbarna tydligen tänkt sig. 80 % av de bilar som tillverkas i Sverige exporteras nämligen till länder där man också tillverkar bilar och där bilindustrin har problem.

Om man utomlands alltså agerade likadant och därmed uppnådde den effekt där som de svenska bilfacken efterlyser, vore katastrofen total för den samlade svenska bilindustrin.

Jag hoppas att man, innan man gör en ny aktion av det här slaget, tänker

efter ytterligare ett varv. Det borde man ha gjort, men det har man alltså inte.

Till slut en fråga till statsrådet: Har man på Metall centralt tagit kontakt med departementet eller med statsrådet och beklagat nämnda agerande från stora lokala medlemsföretag?

Anf. 102 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag har inte haft några sådana kontakter med Metall centralt.

Jag är fullt medveten om att vi har en ganska betydande nettoexport av bilar och om att en liten hemmamarknad gör att de flesta stora svenska företag är helt beroende av frihandeln för att kunna vara konkurrenskraftiga och därmed kunna utvecklas. Därför är en av de viktigaste sakerna för små välindustrialiserade länder att slå vakt om den fria handeln över gränserna.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 18 § Svar på fråga 1992/93:282 om utförsäljningen av statliga företag

Anf. 103 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Leif Marklund har frågat mig om jag kommer att avbryta förberedelsearbetet beträffande privatiseringsprogrammet.

Den överenskommelse som träffats mellan regeringen och Socialdemokraterna innehåller en passus om privatisering av statliga företag. Parterna var överens om att det av marknadsskäl inte var lämpligt att nu gå ut med breda publika erbjudanden. Parterna var också överens om att industriella strukturaffärer skulle kunna genomföras. Företrädare för Socialdemokraterna har givits viss information om det pågående arbetet. Regeringen har också åtagit sig att samråda med Socialdemokraterna före beslut om privatiseringar.

Svaret på Leif Marklunds fråga är således nej.

Anf. 104 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret – ett svar som jag uppfattar som närmast nonchalant, med tanke på krisuppgörelsens innehåll. Här talas det om en passus i privatiseringsarbetet.

Näringsministern talar också om samråd och gör det på ett sådant sätt att min följdfråga måste bli: Anser näringsministern att samrådet skall mynna ut i att man är överens innan privatisering kan ske?

Anf. 105 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Vi slår vakt om exakt det protokoll som undertecknats av resp. parter. I det protokollet står det mycket tydligt att med hänvisning till marknadsläget bör man nu icke genomföra privatiseringar. Däremot diskuteras i protokollets paragraf att strukturaffärer kan bli aktuella och att privatiseringar skall ske efter samråd. Ett samråd syftar naturligtvis till att man är överens, men det är inte ett absolut krav.

Anf. 106 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! Näringsministern säger att ett samråd syftar till att man är överens. Jag måste få ett klarare besked. I vårt parti tolkas överenskommelsen så, att vi skall vara överens om förändringar.

Min fråga blir då: Vad är det som gäller – "syftar" eller "skall vara överens"?

Anf. 107 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag har redan svarat på frågan: syftar till att vara överens.

Anf. 108 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! Jag måste ställa ytterligare en fråga till näringsministern: Vore det inte mera övertänkt att avbryta förberedelsearbetet och skrota Privatiseringskommissionen i en tid då ägandeförhållandet är helt oväsentligt och då det faktiskt i stället behövs en utveckling av svensk industri och svenskt näringsliv?

Den passivitet som Näringsdepartementet nu står för är en katastrof för svensk industri. Min fråga blir: Avser inte näringsministern att skrota den dyra Privatiseringskommissionen och att i stället tillsätta en utvecklingskommission för svenskt näringsliv?

Anf. 109 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Vi har sett till att Sverige i dag har OECD-områdets mest konkurrenskraftiga aktiebolagsbeskattning. Vi är på väg att skapa motsvarande regler för de mindre företagen. Den svenska inflationsnivån är en av de lägsta i Europa. Vi har genomfört sänkningar av arbetsgivaravgiften. Vi har via förändringar i valutakurser fått en ytterligare förstärkt konkurrenskraft. Vi gör avsevärda förbättringar för de mindre och medelstora företagen genom inrättandet av riskkapitalbolag, portföljbolag. Vi gör fördubblingar av Industri- och nyföretagarfonden.

Det handlar alltså om mycket stora insatser – större än vad som gjorts på mycket lång tid – för att stärka svenskt näringsliv. Vi ser privatiseringen som något som stärker de enskilda företagens konkurrenskraft och förmåga att konkurrera även i framtiden. Det här är således positivt för svenskt näringsliv i dess helhet.

Anf. 110 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! Detta envisa upprepande av vad som gjorts och som syftar till en förstärkning finns det ingen tilltro till, vare sig från vårt partis sida eller från näringslivet eller samhället i övrigt. Näringsministerns och Näringsdepartementets passivitet håller på att förkväva svensk industri och näringspolitik.

Vore det inte på sin plats att näringsministern toge sitt ansvar i en lågkonjunktur och i likhet med vad som sker i övriga länder började syssla litet med närings- och industripolitik?

Anf. 111 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag har just upprepat en lång rad program som vi genomför för att stärka svenskt näringslivs konkurrenskraft och som står i utomordent-

ligt god överensstämmelse med det svenska näringslivets organisationer – t.ex. Industriförbundet och Arbetsgivareföreningen – och stärker deras företags konkurrenskraft.

Jag är medveten om att Leif Marklund och hans partikolleger inte uppskattar den typ av politik som stärker företagen och som även möter ett gott instämmande från dem. Men det är den politiken vi tänker driva för att stärka konkurrenskraften och därmed möjligheterna att under de kommande åren återfå en god ekonomisk tillväxt.

Anf. 112 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! I fråga om den hearing som varit i näringsutskottet kan det konstateras att det näringsministern tror sig veta och säger om Industriförbundets uppfattning om näringspolitiken inte är sant. Man har en misstro till den effekt som näringsministern här talar om. Det bekräftar bara riktigheten när det gäller vår syn på saken.

Jag är mycket besviken över att näringsministern i sitt departement inte tar ansvar för de problem som finns i det här landet.

Anf. 113 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag åt frukost med Industriförbundets ledning så sent som i morse och konstaterade då att det program som vi genomför för att stärka svenskt näringsliv står i utomordentligt god överensstämmelse med Industriförbundets program för det stora lyftet i syfte att stärka svenskt näringslivs konkurrenskraft.

Vi har haft en del olika uppfattningar om hur Industrifonden skall konstrueras. Men vi är numera ense om hur de reglerna skall vara. Jag är helt övertygad om att de åtgärder som vi nu vidtar kommer att ha en bestående och positiv effekt för svenskt näringslivs utveckling och förmåga att växa och att stärka den industriella basen i Sverige i framtiden.

Vi avser därför att fortsätta med denna politik – i stället för att säga nej till en ökning av tillväxtkapitalet beträffande de mindre och medelstora företagen, nej till skattesänkningar för svenskt näringsliv och nej till en lång rad åtgärder som vi har föreslagit och voterat för i riksdagen i syfte att stärka konkurrenskraften och därmed vår förmåga till ekonomisk återhämtning.

Anf. 114 TALMANNEN:

Jag föreslår att överläggningen avslutas efter det att talarna haft ytterligare var sitt inlägg.

Anf. 115 LEIF MARKLUND (s):

Fru talman! Jag skulle faktiskt vilja rekommendera näringsministern att läsa vår motion på området innan han upprepar alla nej. Vi talar faktiskt om utveckling i vår motion när det gäller förstärkningen av näringslivet. Det vore på sin plats att visa respekt för andra partier och för Sveriges riksdag genom att sätta sig in i vad som sägs i våra motioner.

Anf. 116 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det är exakt vad vi har gjort, och vi har blivit fullständigt perplexa över bristen på alternativ från svensk socialdemokrati. Den sittande

regeringen gör utomordentligt stora satsningar för att stärka konkurrenskraften, för att se till att få låg inflation och för att systematiskt arbeta för att driva ned räntorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 19 § Svar på fråga 1992/93:285 om Cityvarvet i Göteborg

Anf. 117 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Erling Bager har frågat arbetsmarknadsministern om regeringen avser att ta något initiativ för att förutsättningarna för fortsatt verksamhet vid Cityvarvet i Göteborg utreds.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan. Jag har vid olika tillfällen här i kammaren, och senast den 1 december i år, sagt att det ankommer på företagens styrelser och ledningar att besluta om den framtida inriktningen och utvecklingen av de statliga företagens verksamhet. Regeringen kommer därför inte att nu ta något initiativ i den aktuella frågan.

Det är självfallet min förhoppning att det skall gå att finna förutsättningar för fortsatt verksamhet vid Cityvarvet.

Anf. 118 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Jag vill tacka näringsministern för svaret. Som näringsministern förstår är jag inte nöjd med svaret.

En rekonstruktionsgrupp på Götaverken-Cityvarvet har arbetat fram ett förslag för att rädda driften vid varvet. I förslaget visar man på att det kan gå att driva Götaverken-Cityvarvet vidare. Göteborgs kommunstyrelse och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har vädjat till näringsministern att snabbutreda förslaget. Man har fått ett svar på två rader att regeringen inte ämnar vidta några åtgärder.

Detta svar bekymrar mig. Jag tycker att näringsministern borde göra allt för att undersöka möjligheterna för att Götaverkan-Cityvarvet skall kunna fortsätta att drivas. I detta fall vill de anställda gå in och ta ansvar, och de har gjort ett stort förslag där de har visat, och även fått gehör för, att detta kan gå.

Jag tycker att regeringen borde ta ett övergripande grepp i dessa frågor och se till att man kan klara detta. Det är ändå staten som nu är ägare till varvet genom Celsius. En vink från näringsministern till Celsius styrelse skulle kunna medverka till en uppgörelse där man kan ge ett klartecken till ett försök att driva varvet vidare. Det tycker jag att näringsministern skall bidra till.

Anf. 119 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först vill jag säga att det inte var på två rader utan på två sidor som jag motiverade den samlade regeringens avslag på att regeringen skall gå in och utreda Cityvarvets eventuella möjligheter att överleva.

De borgerliga partierna i denna kammare har varit ense om att vi skall låta

varje enskilt statligt företag agera på samma villkor som motsvarande privata företag och att det är orimligt att regeringen försöker att agera företagsledning. Det måste vara upp till varje företagsledning att fatta de beslut som den är avsedd att fatta, nämligen det som är bra för företagets långsiktiga överlevnad.

Uppenbarligen har Celsius styrelse för närvarande uppfattningen att den inte anser det vara rimligt att driva Cityvarvet vidare. Styrelsen har självfallet rättigheten och skyldigheten att se om det går att finna andra alternativa lösningar som möjligen skulle kunna få Cityvarvet att leva vidare. Men det är inte heller förenligt med en strikt konkurrensneutralitet att ge särskilda subventioner till ett varv som hotar att sätta andra varv i konkurs. Därför måste det vara marknadsekonomiska principer som gäller och som Celsius industrier självfallet försöker följa även i detta fall.

Anf. 120 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! I detta svar till Göteborgs kommunstyrelse och länsstyrelsen, som jag har i min hand, är motiveringen till förslaget att man skall snabbutreda på bara två rader. Detta har jag reagerat mot.

Det är ju staten som sitter med trumfkortet i denna fråga, nämligen som ägare till dockorna, till flytdockorna och till de fasta anläggningarna för att driva varvet. Om man menar allvar med att försöka hjälpa till borde man ge denna arbetsgrupp möjligheten att visa om dess förslag håller. Då borde Näringsdepartementet och näringsministern ge en vink till Celsius styrelse att det gäller att kunna hjälpa till och på något sätt bidra till att klara varvet från en nedläggning och se till att komma till rätta med denna mycket svåra arbetsmarknadspolitiska situation. Vi vet ju att om varvet läggs ned får ett annat departement, Arbetsmarknadsdepartementet, betala mycket stora kostnader. Detta borde samordnas bättre.

Anf. 121 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det finns uppenbarligen två brev med motiv. Det ena är det formella avslagsyrkandet, att regeringen lämnar förslaget utan åtgärd. Det andra är ett brev på två sidor där vi utvecklar våra motiv till att vi inte går in i Cityvarvet.

Jag kan bara konstatera att regeringens uppfattning är att de statliga företagen skall skötas på samma villkor som motsvarande privata företag. Om man fattar beslut och vidtar åtgärder som inte är företagsekonomiska, kommer man att sätta något annat varv, som har gjort motsvarande upprop, bl.a. i Landskrona, i en utomordentligt besvärlig situation som i stället kan leda till detta företags konkurs och till arbetslöshet.

Jag hoppas att det går att finna en lösning på frågan om Cityvarvet. Men den får icke leda till en osund konkurrens, där man på osunda villkor skickar in pengar som hotar arbetstillfällen på andra varv på andra ställen i landet. Det är därför som vi försöker driva detta efter företagsekonomiska principer och därmed följa kammarens rekommendationer och policy att statliga företag skall ha samma villkor som privata företag.

Anf. 122 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Låt mig först konstatera att Götaverken-Cityvarvet inte kräver något statligt varvsstöd. Man borde från statens sida, från Celsius sida, kunna visa litet smidighet när det gäller att finna former för hur man skulle kunna "leasa ut" exempelvis dockorna och de fasta anläggningarna för att kunna arbeta vidare och se om man kan fortsätta driften där nere. Det borde man kunna om det fanns smidighet för att finna lösningar. Ett sätt kan vara att "leasa". Ett annat sätt kan vara att få anstånd en tid med att betala kostnaderna för dockorna, som nu uppges till 100 miljoner kronor. Man kan finna lösningar. Men om man bogserar bort dockorna från Göteborgs hamn och säljer ut dem, kommer man för all framtid att ha slagit sönder varvsindustrins möjligheter i Göteborg att leva vidare. Det är ett för varvsindustrin i Sverige mycket oklokt beslut.

Anf. 123 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det måste vara upp till Celsius industrier att fatta beslutet om hur man skall ta till vara de värden som kan finnas på Cityvarvet och vad det kan finnas för möjligheter att minimera kostnader och eventuellt driva varvet vidare i annan regi. Jag har förtroende för styrelse och ledning i Celsius industrier. De kan föra denna diskussion och de företagsekonomiska resonemang som är erforderliga. Jag upplever att de försöker hitta lösningar. Men det vill också till att det finns andra finansiärer som är beredda att gå in med eget kapital för att därmed kunna visa på en tilltro till detta och att de även är beredda att satsa eget kapital och att ta egna risker i ett nytt projekt.

Anf. 124 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Jag upplever att näringsministern har en mycket viktig roll och kan ge en vink till Celsius styrelse att försöka vara litet mer smidig än vad man hittills har varit. Det går att finna lösningar, och man borde låta arbetsgruppen få en chans att visa att dess förslag håller. Enligt gruppens förslag går man ned när det gäller lönekostnader och när det gäller övriga fackliga krav som man tidigare har ställt. Man är beredd att göra allt som går för att visa att varvet kan leva vidare.

Arbetsgruppen har lagt fram ett trovärdigt förslag. Jag vill betona att det moderata företagarrådet i Göteborg och Moderata samlingspartiet också tror på förslaget. Jag tror även att det i Dagens Industri i dag finns en artikel från ett moderat företagarråd som har granskat siffrorna och som menar att förslaget är trovärdigt.

Jag tror att näringsministern genom en vink till Celsius styrelse kan få den till att visa litet smidighet och ge de anställda en chans att driva varvet vidare.

Anf. 125 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Vi har haft ett antal kontakter med Celsius. Jag tror inte att det finns någon dålig vilja i något avseende därifrån att försöka finna en lösning på Cityvarvets problem. Men det måste finnas även andra ägare som går in med riskkapital. Och det måste vara en företagsekonomiskt riktig lösning, så att man inte i stället bara flyttar arbetslösheten från Göteborg till exempelvis Landskrona, varifrån man har gjort ett upprop från de fackliga

organisationerna. En sådan lösning, där man flyttar arbetslösheten med skattemedel, är icke en ansvarsfull politik. Det är det däremot om man på företagsekonomisk grund kan finna en lösning för fortsatt drift på Cityvarvet. Och vi ser gärna att en sådan kommer till stånd.

Anf. 126 TALMANNEN:

Jag föreslår att debatten avslutas efter ytterligare var sitt inlägg från talarna.

Anf. 127 ERLING BAGER (fp):

Fru talman! Jag har med den här debatten velat visa på att Celsius styrelse inte har visat smidighet i ett samarbete för att få till stånd en lösning så att Götaverken-Cityvarvet kan drivas vidare. Jag vet också att det finns finansiärer som har velat backa upp förslaget, men det har visat sig inte vara så lätt att få Celsius styrelse att acceptera detta.

Jag har vidare i debatten pekat på att det kostar mycket mer att lägga ner varvet. Enligt en uppgift kostar det 160 miljoner kronor, och det finns även uppgifter om högre kostnader. Detta drabbar samhället, inte minst staten i stort och Arbetsmarknadsdepartementet. Varför inte i stället försöka åstadkomma en billigare lösning? Man kunde leasa ut dockorna och ge anstånd med att betala dockorna, som uppges kosta 100 miljoner kronor. Därigenom kunde man ge företaget en chans att arbeta vidare. Något varvsstöd har de anställda inte begärt att få.

Anf. 128 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Gör man inte en företagsekonomisk beräkning utan begär ytterligare insatser, är det indirekt fråga om ett varvsstöd. Vi har haft upprepade kontakter såväl med styrelsen som med ledningen för Celsius Industrier, och vi har den klara uppfattningen att de har en mycket god vilja att komma fram till en lösning. Men det måste vara fråga om en lösning som är företagsekonomisk och som icke flyttar arbetslösheten från Göteborg till Landskrona eller någon annan varvsort i Sverige genom att man ger osunda konkurrensvillkor för Cityvarvet.

Det bästa sättet att pröva om Cityvarvet har en framtid eller ej är att undersöka om det finns privata intressenter som själva är beredda att satsa kapital i en rekonstruktion av Cityvarvet, inte att bara lita till att det skall komma till statsmedel för någon form av lösning.

Vi hoppas fortfarande att rekonstruktionsgruppen eller några andra intressenter skall kunna finna en lösning för Cityvarvet, men den måste alltså vara grundad på företagsekonomi och på att vi icke flyttar arbetslösheten med hjälp av någon form av subventioner.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 20 § Svar på fråga 1992/93:290 om marknadsföringen av Sverige som turistland

Anf. 129 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Olle Schmidt har frågat mig vilka åtgärder som regeringen ämnar vidta för att de medel som anslagits till Styrelsen för Sverigebilden används på ett effektivare sätt inför turistsäsongen 1993.

Styrelsen för Sverigebilden började sin verksamhet under sommaren 1992, och kansliet var helt bemannat den 1 oktober. För att marknadsföra Sverige utomlands har styrelsen hittills upphandlat tjänster för 25 miljoner kronor av det av företag och organisationer inom turismbranschen bildade bolaget Next Stop Sweden. Upphandlingen innefattar, enligt vad jag inhämtat, etablering av utlandskontor i Europa, deltagande i de stora internationella turismmässorna och framtagning av broschyrmaterial för de europeiska marknaderna för säsongen 1993. Styrelsen för Sverigebilden har således genom den gjorda upphandlingen vidtagit åtgärder för en effektiv presentation utomlands av Sverige som turismland. Ytterligare upphandling avseende marknadsförings- och informationsinsatser kommer givetvis att ske, eftersom styrelsen disponerar 100 miljoner kronor för budgetåret 1992/93.

Anf. 130 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret. Tyvärr stillas min oro inte helt av det här svaret. Bakgrunden till min fråga är känd. Vi beslöt i våras här i riksdagen att avveckla turistorganisationen genom att avveckla Sveriges Turistråd och i stället ge branschen ett större ansvar. Ett fristående bolag, Swetrack, kallat Next Stop Sweden, bildades under hösten, som näringsministern sade. Men riksdagen var mycket noga med att påpeka att staten genom styrelsen för Sverigebilden skulle köpa tjänster av detta bolag och avsatte därför 100 miljoner kronor på tre år.

Fru talman! Jag har ingen annan uppfattning än att den föreslagna organisationen är bra för Sverige som turistland. Däremot är det viktigt att staten tar det övergripande ansvaret. Det som har fått mig att ställa min fråga är den oro som finns i Turistsverige för att marknadsföringen genom Next Stop Sweden har blivit fördröjd. Det antyddes faktiskt också av näringsministern. Genom denna försening riskerar Sveriges möjligheter att utomlands marknadsföra Sverige som ett turistland att bli försämrade.

Jag har, fru talman, studerat situationen i mitt hemlandskap. Där har vi ett aktivt regionalt turistråd, som varit verksamt framför allt på den tyska marknaden. Inom det tycker man av förklarliga skäl att kontakterna med den centrala turisminstansen Next Stop Sweden har varit bristfälliga under hösten och är orolig för utvecklingen, bl.a. när det gäller att marknadsföra Sverige på stora och viktiga mässor utomlands. Det arbetet riskerar att försenas.

Jag undrar därför om inte näringsministern trots allt, med tanke på att bara 25 av de 100 miljonerna är använda, känner en viss oro för detta arbete, som är mycket viktigt för Sverige som turistland.

Anf. 131 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Sverigebilden har arbetat under några få månader och har spenderat 25 miljoner kronor. Företaget har uppfyllt de grundläggande åtaganden som frågeställaren ytterst är ute efter. Jag vill även göra det förtydligandet att det är 100 miljoner kronor per budgetår som nu satsas på turismmarknadsföringen. Det är väsentligt mer pengar som satsas på en offensiv marknadsföring, inte på mycket stora personalstaber här i Sverige.

Jag har den uppfattningen att styrelsen med den entusiasm som den har för sin uppgift och med den lilla och smidiga organisationen kommer att bli mycket framgångsrik. Jag tror att man gör rätt i att inte omedelbart spendera samtliga pengar, utan satsa dem på sådant som ger en bra återbetalning.

Jag har även haft ett antal kontakter med branschen under hösten. Jag tycker mig kunna uttyda en gryende optimism inför de betydligt bättre insatser som den nya organisationen skall kunna genomföra.

Anf. 132 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Vi har inga olika uppfattningar om vikten av att det här går bra. Jag har ju själv deltagit i beslutet i riksdagen. Mina uppgifter tyder dock på att det inte går så bra, och det var därför som jag ville få en reaktion och ett initiativ från näringsministerns sida. Möjligen har min fråga initierat något sådant, så att det kommer att gå litet snabbare framgent.

Turistrådet var enligt uppgift tidigare engagerat på nio mässor i Tyskland. Framgent skall man delta vid två. Jag begär inte att näringsministern skall ha en uppfattning om hur många mässor som man skall delta vid, men jag menar att detta är en ganska stor skillnad.

Jag har fått den uppgiften att man är oroad, framför allt från skånsk horisont, eftersom Tysklandsmarknaden utgör en mycket viktig del av den skånska turismen. Det behövs ett samarbete för att få en samlad effekt. Att marknadsföra Skåne är bra, men det räcker inte att bara agera för Skåne, utan hela Sverigebilden behövs.

Under den gångna veckan genomfördes en mässa i Leipzig, vilken besöktes av 70 000 personer, och där saknades den totala Sverigebilden. Bara Skåne var representerat – det kanske var gott nog.

Anf. 133 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag har den uppfattningen att Sverigebilden är på god väg att etablera en mycket stark marknadsföringsorganisation för Sverige i dess helhet. Vi har en betydligt större påse pengar för offensiva åtgärder, för deltagande i mässor och kampanjer för att aktivt marknadsföra Sverige.

Man måste dessutom beakta att vi måste ha möjligheter att göra omprioriteringar av vilka mässor och aktiviteter som man skall delta i. Jag vill tillägga att man har varit i arbete endast under en utomordentligt kort tid och därmed ännu inte haft särskilt stora möjligheter att visa vilka åtgärder som kan vidtas.

Anf. 134 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag är fullt medveten om att man har haft kort tid till förfogande. Jag vet också att man har mer pengar att disponera. Poängen är möj-

ligen den att man inte har använt dem. Tiden har runnit ut, vilket har varit ett bekymmer. Man behöver nu material till mässor, och de stora mässorna kommer efter nyår.

Jag har förstått att ett av problemen är Sverigekatalogen, Schweden Katalog, som tidigare har tryckts i 400 000 exemplar. Den har förut varit klar i december månad för att distribueras till 400 000 personer och hushåll i Tyskland. Från skånsk horisont kan nämnas att en annons som Skånes Turistråd har haft införd i denna har givit 6 000–7 000 svar. Denna katalog är ännu inte klar och förväntas inte vara färdig förrän vid månadsskiftet januari/februari. Detta är oroande.

Det finns även annat i kontakterna uppåt för det framtida arbetet som har ställt till litet trassel, och man är oroad över att arbetet har tagit litet lång tid i anspråk. Måhända har också vi politiker i riksdagen ett delansvar för detta.

Anf. 135 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Styrelsen för Sverigebilden är en myndighet, med en viss myndighetsutövning. Det ankommer inte på mig att gripa in i varje detalj eller varje broschyr som de skall trycka. Den har haft en utomordentligt kort tid att arbeta på och har redan spenderat 25 miljoner kronor, delvis via upphandling. Jag har mycket stor tilltro till Styrelsen för Sverigebildens förmåga att mycket aktivt kunna bidra till en starkare Sverigebild utomlands, som attraherar en större både turistström och investeringsström.

Jag tycker att både frågeställaren Olle Schmidt och jag skall låta Styrelsen för Sverigebilden få en hygglig chans att arbeta en tid, därefter är det fullt korrekt att Styrelsen för Sverigebilden, precis som alla andra myndigheter och organisationer, värderas efter vad den har åstadkommit.

Anf. 136 TALMANNEN:

Jag föreslår att debatten avslutas efter ytterligare var sitt inlägg från talarna.

Anf. 137 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag vill verkligen inte heller att näringsministern skall gripa in i varje detalj. Jag menar emellertid att det när sådant här uppmärksammas är viktigt med en debatt. Det är viktigt att Sverige blir bättre som turistland. Näringsministern, som brottas med budgetunderskott och annat varje dag, vet ju att det är viktigt att turistnettot – underskottet – förändras i positiv riktning.

Styrelsen för Sverigebilden och bolaget Next Stop Sweden har en väldigt hög målsättning när det gäller att komma till rätta med dessa problem. Vad som emellertid föranledde min fråga var oron över att det hela inte har kommit i gång så snabbt som jag förväntade mig vid tillfället när beslut fattades. Jag delar näringsministerns synpunkt i så måtto att man bör se till att dessa organisationer får en rimlig chans.

Anf. 138 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det alltid är nyttigt med debatter. Har man emellertid synpunkter i direkt praktiska göromål, exempelvis hur

något kan göras bättre och effektivare, tycker jag att man kan ta direktkontakt med i det här fallet Styrelsen för Sverigebilden.

Den uppdelning som vi nu har fått, med ett av branschen ägt bolag, varifrån man kan upphandla tjänster, och andra organisationer, som har betydande resurser till offensiva satsningar när det gäller marknadsföringen av Sverige, är positiv. Jag är fullständigt övertygad om att den kommer att ge ett mycket bra resultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 21 § Svar på fråga 1992/93:202 om småföretagens ekonomiska villkor

Anf. 139 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Tage Påhlsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att förbättra tillgången på riskkapital och de ekonomiska förutsättningarna för de små företagen i landet.

Tage Påhlsson anger att den aviserade propositionen om beskattning av bl.a. enskilda näringsidkare skjutits upp på en oviss framtid i samband med krisuppgörelsen.

Regeringens avsikt var att under hösten lägga fram en proposition om ändrad företagsbeskattning grundad på förslagen i utredningsbetänkandet (SOU 1991:100) Neutral företagsbeskattning och i utredningsbetänkandet (SOU 1992:67) Fortsatt reformering av företagsbeskattningen. Ett av syftena med reformplanerna var att skapa möjlighet för enskilda näringsidkare att få arbeta på samma skattemässiga villkor som aktiebolag.

Dessa planer ändrades genom beslutet i krisuppgörelsen mellan regeringen och den socialdemokratiska oppositionen att inte genomföra förslaget om beskattning av enskilda näringsidkare och handelsbolag fr.o.m. den 1 januari 1993. Jag har därefter i prop. 1992/93:131 om Vissa företagsskattefrågor, m.m. förklarat att jag avser att återkomma till regeringen med ett sammanhållet förslag till en företagsskattereform att gälla fr.o.m. den 1 januari 1994.

På grund av att företagsskattereformen försenats finns behov av andra åtgärder som kan gälla tidigare. Förslag till lättnader för enskilda näringsidkare har därför presenterats i den nämnda propositionen. Det gäller bl.a. möjligheten att återföra allmän investeringsreserv till beskattning utan särskilt tillägg. Till det kan läggas att regeringen överväger ytterligare åtgärder.

Jag har tidigare i dag offentliggjort att regeringen i budgetpropositionen kommer att lägga fram förslag om för det första att möjligheten att göra inkomstbaserad avsättning för skatteutjämning skall förbättras genom en höjning av den maximala avsättningen för beskattningsåret 1993 – från 20 % till 25 % av inkomsten – och för det andra att återföringen av de s.k. uppskovsbeloppen avseende tidigare reserveringar till beskattning uppskjuts från taxeringen 1993 till taxeringen 1994. Hälften av uppskovsbeloppet återförs vid taxeringen 1994 och resterande belopp vid taxeringen 1995. Detta förslag är en följd av att den permanenta skatteomläggningen för egenföretagare sköts upp ett år.

Anf. 140 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag tackar skatteministern för svaret. Det var ett positivt svar så långt – framför allt det som sades på slutet, vilket i och för sig stökade till mina ritningar litet. Det är uppenbart att skatteministern inser situationens allvar, vilket är bra. Vi talar här om de små företagen, och det är de riktigt små företagen som är mest illa ute, vill jag säga.

Jag noterar att regeringen med skatteministern i spetsen har gjort en del i form av uttalanden om viljeinriktningen, framför allt med tanke på det som sades i dag. Jag vill påpeka att särskilt avskattningen av lagerreservmedel för småföretagen är mycket väsentlig.

Krisuppgörelsen försenar ett bra förslag, och det kan vi inte göra så mycket åt just nu. Det är, som jag påpekade i min fråga, icke desto mindre bråttom. Företagen, speciellt småföretagen, blöder. Småföretagen klarar sig dåligt, och en allmän olust och en allmän oro råder ute i landet.

Vi är överens om, skatteministern och jag, att det "finns behov av andra åtgärder som kan gälla tidigare." I svaret nämndes att regeringen överväger ytterligare åtgärder, och *en* sådan har vi hört talas om i dag. Har regeringen ännu ytterligare åtgärder i åtanke är jag intresserad av att höra om dem.

Anf. 141 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag beklagar att jag rubbat Tage Påhlssons ritningar. Å andra sidan är det först i dag som jag har presenterat dessa åtgärder, och det är svårt att fästa något på pränt innan det är klart och redovisat. Det som nu presenterats är de åtgärder som regeringen avser vidta för beskattningsåret 1993.

Vi får sedan återkomma i den omläggning som sker den 1 januari 1994 när det gäller ytterligare förbättringar. Förslagen som nu läggs fram ingår inte i den omläggningen, utan kan ses som delförbättringar under perioden för det närmaste året.

Anf. 142 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag vill än en gång påpeka att det faktiskt är bråttom, speciellt för de riktigt små företagen. De har ofta dålig likviditet och svårigheter med att ordna, inte bara riskkapital, utan även överlevnadskapital. Det skulle vara bra att få fram konkreta snabbverkande åtgärder av temporär karaktär.

Det mest sunda i en ekonomi är företag som får sälja sina produkter. Skulle man exempelvis kunna tänka sig ett – det är ett fult ord i sammanhanget – tidsbegränsat lagerstöd i form av antingen stöd till de tillverkande säljarna eller till köpande företag, som går ut på att få hjulen att snurra? Skulle man under den här svackan, som vi alla hoppas att det handlar om, kunna tänka sig någon annan åtgärd när det gäller överlevnadskapital?

Anf. 143 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Den enskilt kanske viktigaste åtgärden i dag är att föra en sådan ekonomisk politik att vi får en mindre stram penningpolitik och får ner ränteläget. Det ankommer på oss alla i regering och riksdag att skapa förutsättningar för en räntenedgång genom en tillräckligt stram finanspolitik. Jag hoppas det skall bli möjligt.

I övrigt innebär de åtgärder som nu har föreslagits av regeringen dels att likviditeten avsevärt förbättras för 1993, dels att skatteuttaget lindras genom möjligheten att sätta av till inkomstberoendesår. Några ytterligare åtgärder med snabb verkan för nästa år kan jag faktiskt inte se framför mig.

Anf. 144 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Det låter i och för sig väldigt bra, men allt detta kräver att företagen får sälja, att de får snurr på sin verksamhet. I dag står verksamheten still. Även om vi får ner räntorna, har företagen ingen möjlighet till lån, därför att bankerna förmodligen kommer att ha samma hårda krav som i dag. Bankerna har ju i och med den här krissituationen inlett – kan man säga – en helt annan period i svenskt näringslivs historia. Tidigare gamla etablerade kunder får inte låna på "vanliga" villkor.

Riskkapitalföretagen, som regeringen ofta vill hänvisa till, är inte alls aktuella för de riktigt små företagen. De är inte heller aktuella för företag som ligger fel till geografiskt. Det fick jag bevis för senast i går när jag besökte ett företag i min hemort Ånge som fick "nobben" från ett riskkapitalbolag och blev hänvisat till ett annat därför att det ligger fel till geografiskt.

Det finns alltså inte en möjlighet att få fram kapital på ett vettigt sätt. Där skulle jag vilja höra vad skatteministern vill göra.

Anf. 145 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Frågan börjar bli väldigt bred. Egentligen skulle den väl ha kunnat vara en fråga i en interpellationsdebatt. Men jag tänker ta upp en sak.

Det är rätt som Tage Påhlsson säger, att man bör skapa möjligheter för småföretagen att få avsättning för sina produkter. Det är ett av skälen till att man inte ger dem lagerstöd, därför att lagerstödet är till för att man skall tillverka mot lager, inte sälja.

Jag tror att vi, genom att föra en allmänekonomisk politik som skapar förutsättningar för en lägre ränta och genom dessa nämnda åtgärder, skapar bra förutsättningar. Till detta kommer den skattereform som genomförs den 1 januari 1994.

Anf. 146 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag är på det klara med att vi hamnat litet utanför skatteministerns domäner. Men det är lätt att man gör det när man talar om dessa ting. Näringslivsfrågor över huvud taget berör ju flera områden. Jag skall inte pressa skatteministern i något slags interpellationsdebatt. Jag skulle ha velat ha näringsministern här bredvid och frågat honom också.

Jag förutsätter att skatteministern och regeringen gör allt vad som går att göra för att bevaka situationen vad gäller skattefrågor och riskkapital för småföretagen. I annat fall får vi återkomma i en debatt framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 22 § Svar på fråga 1992/93:204 om förmånsbeskattning av bil

Anf. 147 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Kjell Ericsson har frågat mig om regeringen har för avsikt att se över reglerna om beskattning av bilförmån för småföretagare.

Frågan har ställts mot bakgrund av att det enligt uppgifter från en rad företagare i västra Värmland framkommit att ägare till mindre aktiebolag förmånsbeskattas för användande av företagets bil oavsett om man använder den för privat bruk eller ej.

Fåmansföretagare som driver verksamhet i aktiebolagsform beskattas för bilförmån enligt den lagstiftning som gäller för inkomstslagets tjänst. Nu gällande regler antogs år 1987. Värdet av bilförmån beräknas enligt dessa regler med utgångspunkt i att bilen används privat ca 1 500 mil om året. Till privata resor räknas även resor mellan bostad och arbetsplats. Beskattning skall således ske när bilen faktiskt nyttjas privat. Dispositionsrätten till bilen utgör därvid en presumtion för ett nyttjande.

De nuvarande reglerna är således starkt schabloniserade och har inte anknytning till den faktiska privata körsträckans längd. I vissa fall kan på grund härav uppkomma mindre tillfredsställande beskattningskonsekvenser, främst för den som kör litet privat.

Enligt min mening skulle det vara önskvärt att förmånsreglerna i större utsträckning än som nu är fallet tog hänsyn till hur mycket bilen faktiskt nyttjas. Mot en sådan lösning kan å andra sidan anföras att reglerna även i framtiden måste vara schabloniserade för att inte ge upphov till alltför stora administrativa problem för arbetsgivare och skatteförvaltning. Frågan bör emellertid analyseras närmare. Jag har av bl.a. denna anledning initierat en översyn av reglerna om beskattning av bilförmån. Översynen företas för närvarande internt inom Finansdepartementet. Detta utredningsarbete bör avvaktas, innan ställning tas till en eventuell ändring av reglerna om beskattning av bilförmån.

Såvitt avser den av Kjell Ericsson angivna situationen i Värmlands län har jag inhämtat att skattemyndigheten nu kommer att gå igenom alla de fall där företagare påförts bilförmån för lätta lastbilar och för taxi.

Orsaken till detta är att skattemyndigheten haft en förnyad kontakt med Riksskatteverket och att verket då betonat att det är det faktiska nyttjandet som utlöser beskattning av bilförmån. En dialog har således öppnats mellan företagarna i Värmland och skattemyndigheten.

Anf. 148 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Orsaken till att jag frågat om bilförmånen hos ägare till mindre aktiebolag är att jag blivit kontaktad av många småföretagare, som blivit påförda betydande belopp i bilförmån, trots att de inte brukat bilen privat. Dessa förmåner riskerar i flera fall företagets ekonomi, inte minst i dessa tider av lågkonjunktur med en svag ekonomisk utveckling som följd.

Skattemyndigheten hävdade tidigare att det måste till en lagändring för att få en ändring till stånd. Efter det att jag ställde min fråga har det inträffat, som skatteministern sade, att Riksskatteverket gjort den tolkningen att det

är det faktiska nyttjandet som utlöser beskattning av bilförmånen. Den som hävdar att den aldrig använder firmans bil privat måste kunna visa att det finns en privat bil i familjen. Det är riktigt. Man måste kunna visa var bilen står parkerad nattetid. Lätt lastbil och minibuss med specialinredning skall bedömas på annat sätt än personbil. Körjournalen kommer också att väga tungt framgent.

Dessa ändringar gör, såvitt jag förstår, att firmabil i fortsättningen inte behöver tas upp till privat beskattning.

Jag är nöjd med denna tolkning. Jag är också väldigt nöjd med att statsrådet tagit initiativ till en översyn av reglerna. Så jag är nöjd med svaret, tack.

Anf. 149 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det gläder mig naturligtvis att Kjell Ericsson är nöjd med svaret. Rent principiellt menar jag att regelverken inom skattelagstiftningen självfallet skall tillämpas på ett rimligt sätt. Om man anser att det inte går med den utformning som regelverket har, får man göra en översyn och eventuellt ändra regelverket.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 23 § Svar på fråga 1992/93:211 om datalistor över skatteskulder

Anf. 150 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Sylvia Lindgren har frågat om justitieministern tänker vidta åtgärder så att länsstyrelser får ta del av datalistor med skatterestantier för att förhindra att oseriösa taxiägare klarar sig undan samhällets kontroll och åtgärder. Arbetet i regeringskansliet är fördelat så att det är jag som skall besvara frågan.

Regeringen beslutade den 19 i förra månaden att medge sådan sambearbetning av uppgifter i kronofogdemyndigheternas register med uppgifter om innehavare av yrkestrafiktillstånd och trafikansvariga i yrkesmässig trafik som krävs för att framställa de datalistor frågeställaren syftar på. Regeringen kan lämna medgivande av detta slag bara för särskilt fall. Det medgivande som nu lämnats gäller under första halvåret 1993. Enligt vad jag har erfarit gör man på länsstyrelsehåll bedömningen att även ett på detta sätt tidsbegränsat medgivande kommer att få stort värde i arbetet med tillsyn över den yrkesmässiga trafiken.

Anf. 151 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Jag tackar skatteministern för svaret. Jag är glad över att regeringen äntligen har fattat beslut om att länsstyrelserna får möjligheter att samköra register om skatter och avgifter.

Anledningen till min fråga är bl.a. en artikel i Svenska Dagbladet i mitten av november, där det framkom att Länsstyrelsen i Stockholm gått till skarpt angrepp på Justitiedepartementet. Länsstyrelsen hävdade bl.a. att oseriösa taxiägare klarade sig undan samhällets kontroll och åtgärder därför att Justitiedepartementet vägrat Stockholms läns länsstyrelse att få ut datalistor från

Riksskatteverket. Det märkliga är att länsstyrelserna tidigare automatiskt haft tillgång till datalistor från Riksskatteverket, innehållande uppgifter om yrkestrafikföretagens restantier hos kronofogdemyndigheterna i det s.k. REX-systemet.

Dessa uppgifter framställdes dock sista gången i oktober 1990, efter det att Datainspektionen i samband med behandlingen i RSV:s anmälan avseende utökningsregistret ansett att ifrågavarande bearbetning inte är förenlig med bestämmelserna i utsökningsregisterlagen.

Det har gått två år. Frågan har aktualiserats vid ett flertal tillfällen. Då är min följdfråga till ministern: Tycker skatteministern att regeringen behandlat ärendet inom skälig tid?

Anf. 152 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det tycker jag verkligen. Låt mig först slå fast att de problem som finns inom taxinäringen är det som ligger bakom frågan. De uppkom bl.a. genom det sätt på vilket avregleringen av näringen genomfördes. Avreglering är bra, men man kanske borde ha funderat över om det också skulle ha ställts vissa krav för att genomföra avregleringen. Det får den förra regeringen ta på sig. Jag antar att Sylvia Lindgren har möjlighet att diskutera det med den på annat sätt.

Att samköra datalistor medför ett integritetsproblem. Att Datainspektionen tar upp detta och vill begränsa möjligheterna tyder på att man behöver vara väldigt försiktig, därför att integritetsproblemet här är så nära.

När nu det här problemet har blivit akut har vi gjort en bedömning och snabbt fattat ett beslut, från min sida, eftersom det är jag som är handläggare, inte Justitiedepartementet, i de här frågorna.

Anf. 153 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Där går våra uppgifter och våra tolkningar helt isär. Riksskatteverket skrev till regeringen i april i år och begärde ett medgivande om att särskila ADB-program skulle få användas för att sammanställa uppgifter ur TSV:s och RSV:s register för länsstyrelsers tillsyn av yrkesmässig trafik. Det var efter det att Datainspektionen hade satt stopp. Landshövdingen i Stockholms län skrev personligen till kommunikationsminister Mats Odell i april i år och vädjade om hjälp i fråga om dessa register. Det är alltså flera ministrar som har varit inblandade. Frågan hade då varit uppe vid ett landshövdingsmöte. Där hade vikten av att få tillgång till registren betonats. Det är tre ministrar som har varit inblandade i över ett halvår. Under den tiden har regeringen inte ens lämnat något svar till länsstyrelsen.

Anf. 154 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är möjligt att Sylvia Lindgren tar lätt på frågor om människors integritet. Jag gör det inte. Ärendet har handlagts på det sätt som är rimligt. Beslut är fattat.

Anf. 155 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Det är bra att det har fattats ett beslut. Då är det enkelt att säga bättre sent än aldrig. Man kan också tillägga att intet är som väntans

tider, eftersom det har gått över ett halvår sedan flera instanser skrev till regeringen och bad om att den skulle fatta ett snabbt beslut. Det är ju ingen hemlighet hur utvecklingen inom taxibranschen ser ut. Det kan vi alla läsa om.

Med anledning av det svar som jag i dag har fått av Bo Lundgren kan jag konstatera att det här gäller för första halvåret 1993. Jag kan alltså uppmana länsstyrelsen att snarast sätta i gång med korrespondensen igen, eftersom ärendehanteringen tar minst ett halvår.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 24 § Svar på fråga 1992/93:214 om offentliganställdas möjlighet till egen verksamhet

Anf. 156 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Lars Petersson har frågat mig vilka förändringar i skattelagstiftningen regeringen är beredd att vidta för att underlätta för offentliganställda att fullt ut driva egen verksamhet.

Jag håller med Lars Petersson om att nuvarande skattelagstiftning kan lägga hinder i vägen för den som vid tjänstledighet från eller vid sidan av en anställning vill bedriva egen verksamhet.

Problemet är att det ofta kan vara svårt att avgöra om inkomsten av verksamheten skall hänföras till tjänst eller näringsverksamhet. Särskilt svårt är det att avgöra detta på preliminärskattestadiet. Skattemyndigheten tilldelar då i regel den skattskyldige en A-skattesedel. Även om det är klarlagt att verksamheten är att hänföra till näringsverksamhet kan den skattskyldige få en A-skattessedel. Detta beror då oftast på att inkomsten av näringsverksamhet är liten i förhållande till tjänsteinkomsten.

Eftersom den skattskyldige då tvingas driva näringsverksamheten utan en sådan skattsedel som allmänt uppfattas som ett bevis om att innehavaren bedriver näringsverksamhet, dvs. en B-skattesedel, kan han få svårt att konkurrera med de näringsidkare som har en sådan skattsedel.

Riksdagen har under våren, på förslag av regeringen i propositionen om F-skattebevis, beslutat om nya regler för skatteavdrag och betalning av socialavgifter.

De nya reglerna, som börjar tillämpas den 1 april nästa år, innebär bl.a. att nuvarande B-skattesedel ersätts med en F-skattesedel som ges vidare rättsverkningar än B-skattesedeln. Den som innehar en F-skattesedel skall själv betala preliminär skatt och socialavgifter. Var och en som bedriver näringsverksamhet skall ha rätt att få en F-skattesedel. Det gäller alltså även den som bedriver näringsverksamhet i endast mindre omfattning. Om den skattskyldige har både anställningsinkomster och inkomst av näringsverksamhet, skall F-skattesedeln kunna kombineras med en A-skattesedel som då skall användas i anställningsförhållandet.

Jag anser att nuvarande bestämmelser om vad som skall avses med begreppet inkomst av näringsverksamhet bör behållas. F-skattesedeln gör det väsentligt enklare för den som vill starta en näringsverksamhet eller bedriva

sådan verksamhet vid sidan av en anställning. Innan vi har sett effekterna av de nya uppbördsreglerna är jag inte beredd att föreslå några ytterligare ändringar i skattelagstiftningen av det slag som Lars Petersson efterfrågar.

Låt mig tillägga att jag är medveten om att det upplästa svaret inte låter enkelt, men det är enklare än det låter.

Anf. 157 LARS PETERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Svensk skattelagstiftning är komplicerad, vilket också framgick av svaret, som kanske var enklare än det verkade. Men skattelagstiftningen blir än mer komplicerad genom att den kopplas ihop med andra lagar, förordningar och författningar, t.ex. med bl.a. socialtjänstlagen och lagen om allmän försäkring, där det kan vara fråga om olika tolkningar. Den gränsdragning som jag frågar om gäller när en arbetstagare inte längre har en huvudarbetsgivare som skall betala in avgifter eller när en arbetstagare är att betrakta som egen företagare. Den frågan har jag fått svar på, och det tackar jag för.

Efter samtal med skattemyndigheten i min hemstad misstänker jag ändå att problemet med gränserna inte har lösts genom tillkomsten av F-skattebevisen. Men jag hoppas att statsrådet – som han säger i slutklämmen av sitt svar – är beredd att återkomma, om det visar sig att de nya F-skattebevisen inte löser det problem som jag här har tagit upp.

Jag tror att statsrådet delar min uppfattning att det är önskvärt att underlätta för offentliganställda att kunna övergå till privat eller egen verksamhet, men då måste det också finnas offentliga spelregler som ger den signalen. I dag går signalerna i spelreglerna i motsatt riktning.

Jag tror alltså inte att F-skattebevisen löser problemet. De individer som här berörs är ofta betrodda att disponera miljonbelopp inom ramen för sin tjänst, men de är inte betrodda att betala in sin egen skatt. Då vill jag fråga: Är statsrådet beredd att överlägga med Riksskatteverket om nya anvisningar för att underlätta för offentliganställda att gå ut i egen verksamhet, om det nu visar sig att F-skattebeviset inte fungerar?

Anf. 158 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag tror att problemet i och för sig kan lösas. Om man har en A-skattesedel och betalar skatt för den inkomst man har som löntagare, är det problemet hanterat. Man slipper fundera över det. Sedan får man en F-skattesedel som gör det möjligt att man när det gäller näringsinkomster själv kan hantera den frågan. Därmed är väldigt mycket vunnet. I princip borde problemen då vara lösta.

Om det skulle visa sig att det uppstår problem, har jag all anledning att på eget initiativ återkomma till frågan.

Anf. 159 LARS PETERSSON (c):

Fru talman! Jag har förstått att det är litet knepigare att få ett F-skattebevis än att få en B-skattesedel. Jag är rädd för att skattemyndigheterna kan "snäva in" kriterierna för att erhålla F-skattebevis. Men jag hoppas att jag har fel på den punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 25 § Svar på fråga 1992/93:216 om reglerna om tulltillägg

Anf. 160 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Carl Fredrik Graf har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit i anledning av riksdagens beslut att i enlighet med skatteutskottets betänkande nr 17 för riksdagsåret 1991/92 låta regeringen göra en ny prövning av reglerna om tulltillägg.

I regleringsbrevet för Tullverkets verksamhet för budgetåret 1992/93 har ett uppdrag lämnats till Generaltullstyrelsen. Generaltullstyrelsen skall redovisa hur systemet hittills fungerat och vilken betydelse tulltillägget har för Tullverkets arbete. Om styrelsen skulle finna att övervägande skäl talar för ett bibehållande av tulltillägget, skall styrelsen även överväga om det finns skäl att ändra reglerna. Uppdraget skall redovisas senast under januari 1993.

Anf. 161 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag tror egentligen att statsrådet och jag är överens i frågan om tulltillägg. Som ny ledamot har man anledning att förbereda sig inför en frågedebatt. När jag tog del av tidigare argumentation i den här kammaren fann jag att statsrådet i motioner och reservationer länge har velat avskaffa tulltillägget.

I svaret hänvisades till uppdraget åt Tullverket. Sedan får vi se vad som händer i januari. Jag är kanske litet besviken på att statsrådet poängterar tulltilläggets betydelse för Tullverket. Frågan är vad tulltillägget har för betydelse för näringslivet. Vilka överväganden har statsrådet gjort i det avseendet? Det är egentligen intressantare.

Anf. 162 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag vill att Tullverket skall redovisa hur tulltillägget har fungerat och om det från Tullverkets synpunkter finns anledning att vidta förändringar. Sedan får jag göra en värdering med utgångspunkt från också andra aspekter på frågan.

Anf. 163 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Jag vill då fråga om statsrådet delar min uppfattning att tulltillägget medför betydande administrativa problem. Det är en avgift som beräknas på uppgifter som hanteras under stor tidspress. Till yttermera visso lyfts den moms som tillägget debiteras på av i allmänhet av importören. Delar statsrådet den uppfattningen?

Anf. 164 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag har naturligtvis inte ändrat uppfattning bara därför att jag har blivit statsråd. Jag har samma uppfattning i sakfrågan som jag har redovisat tidigare. Däremot gäller det att förbereda och bereda ett ärende väl. Vi skall därför börja med att bedöma Generalstullstyrelsens argumentation. Sedan finns det anledning att gå vidare.

Anf. 165 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Statsrådet har ju visat en betydande handlingskraft i många frågor under den tid som han har varit statsråd. Jag hade kanske förväntat

mig att den här trots allt lilla frågan kunde ha föranlett ett beslut tidigare, eftersom jag utifrån det svar som statsrådet har givit förmodar att han ändå har en klar uppfattning om hur frågan skall hanteras. Jag ser fram emot att tulltillägget snart skall vara avskaffat.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 26 § Svar på fråga 1992/93:237 om Riksskatteverkets förhandsbesked

Anf. 166 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Lars Björkman har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att medverka till så att Skatterättsnämndens förhandsbesked kan avges inom rimlig tid.

Jag har samma uppfattning som Lars Björkman om förhandsbeskedens betydelse. Ett förhandsbesked kan undanröja de skattemässiga oklarheterna kring planerade affärstransaktioner. I och med att Skatterättsnämndens beslut kan överklagas till Regeringsrätten fyller förhandsbeskeden också en viktig rättsbildande funktion. Detta gäller särskilt nu, efter skattereformen, när behovet av vägledande prejudikat är stort.

Självklart är det viktigt att handläggningstiden i Skatterättsnämnden hålls nere. Samtidigt måste man komma ihåg att det finns gränser för vad man kan åstadkomma. De ansökningar som skall prövas i sak behöver i regel kompletteras i flera hänseenden. Skriftväxlingen mellan parterna tar tid. Detsamma gäller den juridiska bedömningen. Ärendena är regelmässigt omfattande och rör områden där rättsläget är oklart. Kravet på kvalitet i beslutens innehåll måste därför ställas högt. Överklagas nämndens besked tar det ytterligare tid innan det slutliga avgörandet kommer.

Skatterättsnämnden inrättades den 1 juli 1991 efter ett riksdagsbeslut. Tidigare lämnades förhandsbeskeden av Rättsnämnden, en särskild nämnd inom Riksskatteverket. Det var inte bara fråga om ett namnbyte. Ett antal organisatoriska ändringar vidtogs också. Viktigast var att nämnden befriades från dispensärenden. Syftet med ändringarna var bl.a. att skapa förutsättningar för en snabbare handläggning av ansökningarna om förhandsbesked.

Jag kan konstatera att läget nu är väsentligt bättre än när riksdagen fattade sitt beslut våren 1991. Flera faktorer har bidragit till det – t.ex. avgörs enklare ärenden av nämnden i mindre sammansättning. Inom nämndens kansli har skapats nya rutiner för att löpande kontrollera beredningsläget i alla ärenden och för att sammanföra ärenden av likartad beskaffenhet. Antalet juristtjänster på kansliet har visserligen – som en följd av att dispensärendena flyttats bort – kunnat dras ned, men samtidigt har de mest erfarna juristernas insatser helt kunnat inriktas på förhandsbeskeden. Ändringarna har bidragit till att förbättra nämndens beslutsunderlag och beslutskapacitet. Effektiviteten har också främjats av att alltför ofullständiga ansökningar avvisas i större utsträckning än tidigare. Resurserna kan därmed koncentreras på de ärenden som verkligen leder till förhandsbesked.

Som en följd av bl.a. dessa och andra åtgärder har nämndens balanser ar-

betats ned kraftigt. Nyinkomna ärenden avgörs snabbare än tidigare. Med en fortsatt måttlig tillströmning av nya ärenden kan handläggningstiden minskas än mer. Mot denna bakgrund anser jag det inte nödvändigt att nu ta initiativ till några ytterligare åtgärder.

Anf. 167 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag får konstatera att åtgärder har vidtagits i den riktning som jag har antytt som önskvärd. Jag delar gärna statsrådets förhoppning att de här åtgärderna skall leda till ytterligare förkortning av handläggningstiden.

Den uppgift jag har införskaffat via utredningstjänsten ger dock inte det entydiga besked som statsrådet lämnar här, därför att handläggningstiden är fortfarande relativt lång – enligt senast tillgängliga statistik balanserar den för närvarande mellan tio och elva och en halv månad. Jag utgår från att att vi båda har uppfattningen att det är en alldeles för lång tidsutdräkt för att frågeställarna skall kunna känna sig nöjda.

Bakgrunden är, precis som statsrådet har uppfattat det, att en näringsidkare som står inför en förändring av något slag i sin verksamhet måste uppleva vikten av att han skatterättsligt handlar på ett sådant sätt att han dels inte kommer i konflikt med skattelagstiftningen, dels, och framför allt, inte åsamkar sitt företag skattekonsekvenser som är så negativa att han egentligen borde avstå från transaktionerna.

Mot den bakgrunden är det naturligtvis angeläget att ytterligare korta handläggningstiden – annars är risken, när svaret väl kommer, att transaktionen, om den genomförs, endera inte är tillräckligt bra sett ur företagets synpunkt eller är skattevidrig, vilket inte heller är bra.

Jag utgår från att den gemensamma strävan måste vara att ytterligare avsevärt korta handläggningstiden, även om jag är fullt medveten om svårigheterna på dels frågeställarsidan, dels svarandesidan.

Anf. 168 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är min ambition, liksom Lars Björkmans och även Skatterättsnämndens ambition, att få ned balanserna och förkorta behandlingstiden. Sedan kommer vi inte ifrån att den behandlingstid som nu har redovisats kan gälla i vissa ärenden. Det kan t.o.m. ta längre tid, beroende på skriftväxlingen. Andra ärenden behandlas förhållandevis snabbt. Man har möjlighet, om det är fullständiga ansökningar, att på ett bättre sätt ge besked i god tid.

Men vi kommer aldrig genom den här prövningen, med tanke på den ställning den har i tolkningen av lagstiftningen, ner på handläggningstider på bara en eller två månader, utan det rör sig om några månader. Vill man komma ännu längre ner gäller det nog att i komplicerade ärenden fundera på andra sätt att hantera situationen. Det måste alltid vara en rättssäkerhet i den juridiska bedömningen. Men visst kan handläggningstiden förkortas ytterligare – det är också min och Skatterättsnämndens ambition.

Anf. 169 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Det känns betryggande att vi är överens om målsättningen. Men när statsrådet avslutningsvis i svaret säger att han inte är beredd att ta

ytterligare initiativ hyser jag farhågor om den tidsutdräkt som jag har redovisat – medianvärdet är 11,6 månader, enligt de uppgifter jag har fått. Jag kan inte anse att det är tillfredsställande.

Även om ambitionen nu är att korta handläggningstiden, hoppas jag, trots det svar jag har fått, att man är beredd att bevaka frågan noggrant och att trots allt ta de initiativ som är nödvändiga. Jag uppfattar att sentensen i svaret är att tidsutdräkten inte är tillfredsställande, och då borde konsekvensen rimligen bjuda att man på något sätt tar initiativ för att korta handläggningstiden.

Anf. 170 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det jag säger är att jag inte *nu* är beredd att ta ytterligare initiativ. Jag har fått en föredragning av ärendebalansen och dess utveckling, och jag konstaterar att det sker en successiv krympning av behandlingstiden. Jag tror dessutom att den är något lägre nu än de uppgifter som frågeställaren har fått tidigare.

Man ser alltså en tendens till en klar förbättring, med en minskning av balansen och en neddragning av ärendetiden. Den utvecklingen skall naturligtvis få fortsätta, och vi får se om det behövs ytterligare åtgärder. Men jag är inte, som jag sade, beredd att nu ta initiativ till det.

Anf. 171 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 27 § Svar på fråga 1992/93:248 om gränskontroll av vapeninnehav

Anf. 172 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! John Andersson har mot bakgrund av ett EG-direktiv om kontroll av vapen frågat mig hur regeringen kommer att hantera frågan om gränskontroll av vapen när EES-avtalet träder i kraft.

Som justitieminister Gun Hellsvik meddelade den 24 november här i kammaren, omfattar EES-avtalet inte EG-direktivet om kontroll av vapen. Inte heller i övrigt innehåller EES-avtalet något som medför att gränskontrollen avseende vapen måste upphöra. Den svenska gränskontrollen av vapen kommer således inte att förändras av EES-avtalet.

Anf. 173 JOHN ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Det är tredje gången på kort tid som jag diskuterar den här frågan i kammaren. Jag trodde att jag skulle få svaret förra veckan, då statsrådet ändå var här i kammaren, men svaret uteblev. Då tänkte jag att det kanske finns komplikationer här som är av svårare art.

När Schweiz nu sade nej till EES tänkte jag att både ministern och regeringen såg Schweiz som en räddande ängel när det gäller frågan om vapenkontroll.

Nu säger statsrådet att det inte blir någon förändring, och det gör mig litet förvånad. Justitieministern sade nämligen till mig för 14 dagar sedan att man redan hade startat ett arbete på Finansdepartementet. Hon sade att det togs initiativ redan i våras för att anpassa gränskontrollen och vapenlagstiftningen till de EG-direktiv som kommer att gälla.

Det är således inte riktigt att vapendirektiven ändras när Sverige blir anslutet till EES, utan svenska bestämmelser om avgifter osv. i fråga om att färdas mellan länderna med gevär på väg kommer att fortsätta att gälla. Således kommer man inte att fritt få färdas med vapen över gränserna.

Anf. 174 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är rätt uppfattat. EES-avtalet omfattar inte vapendirektiv, så det blir inga förändringar på grund av det önskvärda EES-avtalet, som tyvärr har försenats genom utfallet av den schweiziska folkomröstningen.

Anf. 175 JOHN ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag kan notera att vi äntligen – får jag hoppas – har skapat klarhet i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 28 § Svar på fråga 1992/93:259 om en parlamentarisk grupp rörande bostadspolitiken

Anf. 176 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Eva Zetterberg har frågat mig om jag är beredd att verka för att en parlamentarisk grupp för bostadsfrågor tillsätts.

Frågan ställs mot bakgrund av att regeringen nyligen beslutat om att inrätta en interdepartemental delegation för bostadsfrågor. Regeringsbeslutet skall inte tolkas så att vi håller på att återskapa ett bostadsdepartement. Delegationens uppgift är främst att samordna det förändringsarbete som satts i gång på bostads- och bostadsbyggnadsområdet inom resp. departements ansvarsområde.

Det finns enligt min uppfattning ingen anledning att ha en annan ordning i beredningS- och beslutsprocessen på bostadsområdet än inom övriga områden där riksdag och regering har att fatta beslut. Inte heller finns det nu anledning att tillsätta någon parlamentarisk grupp utanför regeringskansliet.

Anf. 177 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Bo Lundgren för svaret på min fråga. Däremot är jag inte särskilt nöjd med svaret.

Jag vill först beklaga att ett bostadsdepartement ännu inte har återinrättats, och jag tror inte att jag är ensam om att ha sett detta som ett första steg till ett återinrättat bostadsdepartement. Många med mig gör bedömningen att det skulle vara en mycket lämplig åtgärd. Vi behöver nu inte diskutera om ett bostadsdepartement är på gång eller inte. Hur kommer det sig att

regeringen tillsätter en så totalt ensidigt representerad grupp? Jag kan inte läsa mig till namn på en enda kvinna i den här delegationen.

Om jag inte minns helt fel kom de borgerliga riksdagskvinnorna förra året med en gemensam lista till regeringen med förslag på olika lämpliga kvinnor som skulle kunna utses i olika sammanhang. Kvinnorna var kunniga, duktiga och hade en rad olika kvalifikationer. Som om nu kvinnorna på den andra sidan inte hade den kapaciteten! Jag undrar om regeringen har tappat den här listan. Varför har den inte använts i det här sammanhanget?

Slutligen beklagar jag beträffande frågan om den parlamentariska kommittén att statsrådet inte vill ha en sådan. Även på det området är det många som önskar att bostadsfrågorna skall få en mer framskjuten position i diskussionen. Jag uppfattade vid den konferens där statsrådet själv medverkade förra måndagen att statsrådet Bo Lundgren hade kommit fram till att det nu får vara nog med sänkningar av bostadssubventioner under de närmaste åren, och att det kanske fanns en viss insikt om att regeringen hade gått för långt både för 1993 och för 1994, även om det har skett i gott sällskap med Socialdemokraterna.

Anf. 178 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag förstår att Eva Zetterberg, som vill fullfölja den bostadspolitik som har lett till alla problem – de våldsamt höga byggkostnaderna som har lett till hyreskostnader som är helt orimliga – också vill ha ett bostadsdepartement för att fullfölja den politiken. Det vill absolut inte jag.

Beträffande bostadssubventionerna är det inga problem att hantera vad som gäller för 1993 och 1994. Jag sade vid den konferens som Eva Zetterberg åsyftar att med nuvarande förutsättningar – ränteläge och annat – börjar vi efter 1994 närma oss den gräns där det finns risk för att neddragningar kan leda till sådana problem att det spiller över den finansiella sektorn. Detta måste vi vara mycket observanta på.

Vad gäller den delegation som är tillsatt är det en interdepartemental delegation, där varje departement har utsett den politiska tjänsteman eller tjänstekvinna, om det så skulle vara, som har att hantera frågorna. Det har slumpat sig så, att det har blivit män som ingår i delegationen. Min egen statssekreterare råkar vara man. Jag har ingen annan statssekreterare.

Självfallet är det inte fråga om någon diskriminering av kvinnor, lika litet som det är fråga om diskriminering i Lunds kommun, där samtliga borgerliga kommunalråd råkar vara kvinnor.

Anf. 179 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Först vill jag säga att jag tycker att det är trevligt att jämställdhetsminister Birgit Friggebo har infunnit sig.

Det är inte enbart en slump att det bara råkar bli män vid tillsättande av viktiga poster. I så fall är det i många sammanhang en slump som ofta blir regel. Därför räcker det inte att be varje departement att plocka fram sin statssekreterare, utan man måste faktiskt anstränga sig betydligt mer. Jag vill återigen hänvisa till den lista som de borgerliga kvinnorna själva har lyft fram här i riksdagen.

Vad gäller återinrättandet av ett bostadsdepartement vill jag säga: Jag vill

gärna ha tillbaka ett bostadsdepartement, inte för att fullfölja en dålig bostadspolitik, utan för att utveckla bostadspolitiken i stället för att som i dag avveckla den. Naturligtvis skall man inte upprepa gamla misstag. Problemen är i dag så stora att regering och riksdag definitivt inte kan bemästra dem. Därför hade det varit bra, när man nu inte vill ha ett bostadsdepartement, att åtminstone ha den parlamentariska beredningsgruppen till delegationens hjälp.

Anf. 180 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Riksdagen har ett bostadsutskott, som har att hantera den typen av frågor. Det är ganska bra att man betraktar andra olika frågor i deras naturliga sammanhang. Bostadsfinansieringen ligger av naturliga skäl inom Finansdepartementets beredningsområde och passar väl in där.

Vad gäller jämställdhetsfrågan vill jag säga att det uppstår problem, om man måste byta statssekreterare därför att de råkar ha fel kön vid tillsättande av en delegation där de skall ingå. Jag tror att Eva Zetterberg inser det svåra i detta. Det är inte fråga om att välja personer mot annan bakgrund än att det är statssekreteraren eller annan politisk tjänsteman. Men sådana slumpartade effekter blir det, som jag nämnde i exemplet med Lunds kommun, där samtliga borgerliga kommunalråd är kvinnor. I Kristianstads län är fem av nio moderata kommunstyrelseordförande kvinnor. Så blir det därför att kvinnor är lika kompetenta som män. Detta torde vi vara överens om.

Anf. 181 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Jag kanske inte skall fortsätta att diskutera frågan om diskriminering ytterligare. Det är bara att konstatera faktum, dvs. att regeringen totalt har misslyckats med jämställdhetspolitiken. Man har också misslyckats vid valet av statssekreterare som kollektiv. Det är helt uppenbart. Det är naturligtvis överlag fel statssekreterare som regeringen har tillsatt, eftersom det är en så klar majoritet av män. Men jag hoppas att regeringen kommer att se över detta framöver, även om det inte går att göra just när det gäller den här delegationen.

Slutligen, när man diskuterar att 70 000 tvingas byta bostad på grund av höjda hyreskostnader är det många som i dag inom Hyresgäströrelsen, en rad andra organisationer och även bland vanliga enkla hyresgäster är oerhört oroade över den framtida bostadspolitiken. Byggherrarna vet i dag inte om de kan bygga i framtiden eller vad de skall satsa på.

Jag och många andra vet att vi har ett bra bostadsutskott här i riksdagen. Jag är övertygad om att många i utskottet skulle tycka att ett återinförande av ett bostadsdepartement vore bra.

Anf. 182 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag förstår den oro som Eva Zetterberg talar om. Den oron är en följd av en tidigare felaktigt bedriven politik som Vänsterpartiet under lång tid har ställt sig bakom.

Anf. 183 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Detta kan inte stå oemotsagt. Vänsterpartiet har inte varit med om att föra en felaktig bostadspolitik. Däremot har det naturligtvis be-

gåtts enskilda misstag från vårt parti, från Socialdemokraterna och från en rad andra partier. Vi är mycket angelägna om att undvika sådana misstag i framtiden.

Det kan förhoppningsvis finnas intresse av att samarbeta i frågor som hur bostadssubventionerna skall utformas för att rikta sig till dem som bäst behöver subventioner i framtiden. Däremot har inte den bostadspolitik som vi har haft här i landet förorsakat de problem som Bo Lundgren beskriver, utan den har lett till att vi har en mycket hög bostadsstandard. Ett stort antal människor bor bra i det här landet, till skillnad från i många andra europeiska länder.

Anf. 184 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! En bostadspolitik som har lett till att en nybyggd trerumslägenhet egentligen skulle ha en hyra på 11 000–12 000 kronor har misslyckats.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 29 § Svar på fråga 1992/93:292 om granskningen av bankernas kreditförluster

Anf. 185 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Olle Schmidt har ställt två frågor angående den kommitté som skall granska problemen på kreditmarknaden. Den ena gäller varför tillsättningen dröjt, den andra hur den långa utredningstiden motiveras.

Jag vill först slå fast syftena med kommittén. Dessa är att:

- dels klarlägga de faktorer och orsakssamband som lett fram till nuvarande problem på kreditmarknaden, inkluderande den tidigare regleringspolitiken, tillsynen och bankernas roll för utvecklingen,
- dels analysera effekterna på den reala ekonomin av problemen på kreditmarknaden,
- dels utreda tillsynens inriktning.

Behovet av analys och kunskap om bakomliggande orsaker och framtida effekter är stort. Direktiven har delvis utformats mot bakgrund av det omfattande arbete som lagts ner i samband med regeringens proposition om åtgärder för att stärka det finansiella systemet. Utvecklingen under hösten har därmed kommit att påverka tidpunkten för tillsättandet av den aktuella kommittén.

Med tanke på problemens delvis unika karaktär och syftet med utredningen står enligt min mening inget att vinna på en snabbehandling av frågorna. Den tid fram till utgången av år 1994 som ställts till kommitténs förfogande för en slutrapport kan därmed inte heller sägas vara tilltagen i överkant. Kommittén förväntas avlämna delrapporter fortlöpande.

Jag avser inom kort offentliggöra direktiven och sammansättningen av kommittén.

Anf. 186 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka skatteministern för svaret. Jag är glad över att direktiven och sammansättningen av kommittén nu snart skall offentliggöras. Därmed har jag egentligen fått svar på min fråga.

Jag har förståelse för att en ordentlig utredning av problemen på finansmarknaden kan ta tid. Det är därför viktigt att man börjar i god tid, så att man inte drar frågan i långbänk, vilket jag anser att regeringen tyvärr har gjort i det här fallet.

Fru talman! Jag tror att svenskar i allmänhet är mycket oroade och upprörda över det som har hänt inom bankvärlden. Den reaktionen har jag förståelse för.

Jag vet inte om skatteministern har sett att en opinionsundersökning gjord av Temo visar att en stor majoritet av de tillfrågade anser att banker och finansbolag har det allra största ansvaret för den ekonomiska krisen i Sverige. Jag instämmer inte i den verklighetsbeskrivningen. Så enkelt är givetvis inte svaret. Skuldbördan kan delas mellan fler. Resultatet av undersökningen visar ändå hur viktig denna fråga är, därav mitt intresse för ett snabbt och kraftfullt agerande från regeringens sida.

Skatteministern säger i sitt svar att en av kommitténs uppgifter är att analysera effekterna på den reala ekonomin av problemen på kreditmarknaden. På vanlig svenska måste väl det uttydas som vilken effekt bankernas problem har på sysselsättning, företagande och välfärd här i landet. Det är en mycket brådskande fråga. Jag vet att regeringen lägger fram förslag för att minska dessa problem. Samtidigt är det viktigt att kommittén har möjlighet att studera dem. Det säger skatteministern också i sitt svar på min fråga.

Förseningen av utredningen gör att den nya myndigheten – den s.k. bankakuten, som vi snart skall besluta om – får börja sin verksamhet utan att ha någon klar bild av vad som har orsakat de stora problemen i bankerna och om problemen kanske beror på bankerna själva. Den nya myndigheten riskerar, om man uttrycker sig litet slarvigt, att famla i blindo. Det är också därför det är så viktigt att kommittén fort kommer i gång med sitt arbete. Tycker inte skatteministern att det hade varit bra om kommittén hade kommit i gång litet tidigare?

Anf. 187 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Nej, det tycker jag inte alls. Det har inte någon relevans för de akuta problemen. När det gäller orsakssambanden skall man vara försiktig med att dra slutsatser av den aktuella opinionsundersökningen. Jag förstår att medborgarna lätt kan få intrycket att krisen är bankernas fel. Det grundläggande problemet är att det politiska systemet, framför allt de som då hade regeringsansvaret, drev en ekonomisk politik som ledde till hög inflation samtidigt som vi hade mycket höga marginalskatter. Det ledde till ett intresse för en låneexpansion när kreditmarknaden avreglerades. Avregleringen var nödvändig men företogs i fel miljö. Måhända fanns det synpunkter på tillsynen i detta sammanhang. Det innebär att lejonparten av ansvaret naturligtvis måste tas av det politiska systemet, enkannerligen den regering som satt då och som hade ansvaret för den miljö där avregleringen företogs.

Olle Schmidt har nog totalt missuppfattat vad utredningen skall göra. De

akuta problem som har uppstått måste hanteras. Man kan inte gråta över spilld mjölk och tro att man löser problemen genom att gå tillbaka och göra en utredning. Utredningen skall se på bakgrunden till problemen på ett fördjupat sätt, mer än vad jag kunde ange inledningsvis. Den skall försöka värdera olika faktorer och anlägga synpunkter som kan vara till hjälp för den som vill gå tillbaka och studera vad som egentligen hände. Förra gången detta hände i Sverige var på 20- och 30-talen, framför allt krisen på 20-talet. Det innebär också att en bankstödsnämnd inte behöver utredningen som ett underlag för sitt arbete.

Anf. 188 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Man skall inte gråta över spilld mjölk, säger statsrådet. Nej, det är möjligt. Jag har hört ett talesätt som lyder: Man skall icke allenast lyfta upp en sten för att släppa den på sina egna fötter. Man bör gå en bit fram med den innan man släpper ner den. Jag tror att historisk erfarenhet är nyttigt. Där har vi inte olika uppfattningar. Jag delar skatteministerns grunduppfattning när det gäller de bakomliggande orsakerna.

Skatteministern säger också att behovet av analys och kunskap om bakomliggande orsaker och framtida effekter är stort. Skatteministern medger det i sitt svar. Jag tycker därför att det hade varit av vikt att frågan snabbare hade fått en belysning. Jag tror nämligen att symboler, signaler är viktiga i detta sammanhang. Min uppfattning är att Temo-undersökningen ganska väl stämmer överens med de uppfattningar jag träffar på ute på torgmöten osv. Människor är mycket oroade. De tycker att det har gått fel på något sätt. De kräver att det politiska systemet tar ansvar för detta och är berett att reagera.

Anf. 189 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det är självfallet riktigt. Jag förutsätter att Olle Schmidt, med den djupa insikt han har, också talar om att det tyvärr är en felaktig bild. Problemet ligger hos det politiska systemet – en felaktig politik, hög inflation, höga marginalskatter och dessutom en miljö med omfattande regleringar under lång tid. Det skapar naturligtvis problem när man väl avreglerar.

Det behov vi talar om är stort, men det rör inte den akuta hanteringen av problemen. Behovet gäller att skapa ett underlag för att undvika att vi om tio eller sjuttio år upprepar samma misstag igen. Vi måste lära oss av vad som har varit, så att vi inte gör om detta. Men behovet har inte med det akuta att göra.

När jag studerar de akuta fall vi har hanterat undrar jag också vad som i herrans namn har hänt. Jag känner samma oro som medborgarna. Det tror jag att Olle Schmidt också gör. Men vår uppgift är att försöka hantera problemen.

Det gäller inte bara att bära stenen med sig några steg framåt och släppa den. Då har man fortfarande fötterna under stenen. Det gäller att sträcka fram händerna innan man släpper stenen. Man får vidta ytterligare åtgärder. Det vi måste ta itu med nu är den praktiska hanteringen av problemen, inte att bära stenar vare sig fram eller tillbaka.

Anf. 190 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag återgav ett kinesiskt ordspråk. Självfallet skall man sträcka fram händerna för att inte släppa stenen på sina fötter. Jag tror att skatteministern och jag är överens om de bakomliggande orsakerna. Jag har fått svar. Jag har fått svaret att kommittén nu kommer, att detta skall utredas och att direktiven kommer att redovisas i sin fullständighet förhoppningsvis redan nästa vecka.

Det är ju populärt att tala om signaler nu. Jag tror att sådana är mycket viktiga i detta sammanhang. Det är viktigt att vi från riksdag och regering agerar och säger att också vi förstår denna oro. Skatteministern talar själv i sin proposition om att kreditförlusterna är 100 miljarder. Jag har hört att det kan röra sig om siffror på 200 miljarder. Det är ju för de vanliga svenskarna, och för mig också, skrämmande siffror. Skall vi dra lärdom av detta, behöver vi all kompetens som finns. Jag vet att kompetensen finns i regeringen och på Finansdepartementet. Men jag tror att kommittén också kan bidra till att vi slipper de akuta åtgärder som skall tas upp av den s.k. bankakuten och som berörs i den proposition vi har att behandla nästa vecka.

Anf. 191 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Visst skall vi se till att göra markeringar och hantera detta problem på ett bra sätt. Det är viktigt att slå fast att de insatser staten är beredd att göra inte gäller enskilda bankinstitut eller andra kreditinstitut. De går ut på att se till att insättarnas pengar skyddas. De handlar om att vi har ett totalt förtroende för det svenska banksystemet genom att också andra fordringsägare skyddas. Annars skulle betalningssystemet kollapsa. Det gäller att se till att kreditförsörjningen fungerar, inte minst så att de mindre och medelstora företagen klarar sin situation. Det är motivet bakom och målet för regeringens stödåtgärder. Genom att fullfölja detta skapar vi säkert större förståelse, genom att gång på gång upprepa att det är garantier för samhället Sverige, för individerna i Sverige, och inte för bankinstituten.

Anf. 192 TALMANNEN:

Jag föreslår att debatten avslutas efter ytterligare ett inlägg från vardera sidan.

Anf. 193 OLLE SCHMIDT (fp):

Fru talman! Jag tror att skatteministern och jag har samma uppfattning. Jag är glad över att denna kommitté kommer till stånd. Jag hoppas att vi skall slippa uppleva en utveckling liknande den vi har sett de senaste åren.

Jag tror också – om skatteministern ursäktar – att skuldbördan, att man talar om att det är ett visst politiskt parti och vissa regeringar som bär ansvaret, inte är det primära för närvarande för svensken i allmänhet. Det primära är att se till att åtgärder kommer till stånd. Åtgärder har kommit från regeringens sida. Regeringen avser att komma med ytterligare förslag. Jag är givetvis nöjd med det. Jag tror att den politiska trätan om vem som bär huvudansvaret inte är det viktigaste för svensken i allmänhet i dag.

Anf. 194 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag tycker också att det väsentliga är att hantera dessa problem och lösa dem och dra lärdom av vad som har hänt. Men vi kan inte avstå från att förklara för svenska folket att om man driver en ekonomisk politik med hög inflation och samtidigt har höga marginalskatter, då kommer ekonomin att skadas. Detta är ett sätt på vilket ekonomin har skadats.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 30 § Svar på fråga 1992/93:278 om ett nobelprismuseum

Anf. 195 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Lars Petersson har frågat mig om jag är beredd att utreda förutsättningarna för ett nobelprismuseum i Sverige.

Jag är helt överens med Lars Petersson om den internationella prestige som nobelprisen ger vårt land. Samtidigt vill jag erinra om att nobelpriset varken i formellt eller ekonomiskt avseende är en regeringens angelägenhet. Det ankommer närmast på Nobelstiftelsen att bedöma i vilka former nobelprisens historia bör dokumenteras. Svaret på frågan är alltså nej.

Anf. 196 LARS PETERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar kulturministern för svaret. Det var ett kort svar, men det var inget bra svar. Jag är inte nöjd med det. Jag tycker faktiskt att ministern kunde ha utlovat en mer konkret åtgärd. Nobelpriset är i dag en nationell angelägenhet. Regeringen är beredd att vidta olika konkreta åtgärder för att utveckla den svenska infrastrukturen för att långsiktigt öka tillväxten i Sverige och Sveriges konkurrenskraft gentemot andra länder i alla olika hänseenden.

Fru talman! Infrastrukturinvesteringar innebär inte bara att man bygger vägar, järnvägar och broar utan det gäller t.ex. även investeringar på kulturområdet. Jag anser att regeringen kan ta initiativ i nya frågor om det är långsiktigt betydelsefullt för Sveriges intresse. Statens engagemang skulle kunna göras minimalt. I det korta perspektivet kanske staten endast skulle vara utredare, initiativtagare och möjligen samordnare. Jag tror att det är önskvärt med ett statligt initiativ för att man skall kunna realisera projektet och för att kunna få med rätt samverkansintressenter, t.ex. olika offentliga forskningsstiftelser.

Kulturministern och jag gör uppenbarligen olika bedömningar i den här frågan. Jag är för min del övertygad om att det inom en mycket snar framtid kommer att finnas flera nobelprismuséer runt om i världen. Jag tycker att ett av dessa borde finnas i Sverige. Jag tycker att regeringen har ett ansvar att ta ett initiativ i frågan.

Är det kostnaderna för ett eventuellt färdigt museum som avskräcker från ett samhälleligt initiativ?

Anf. 197 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag har exakt samma uppfattning som Lars Petersson när det gäller behovet av kulturinsatser och att de mycket aktivt påverkar den eko-

nomiska utvecklingen. Det är också bakgrunden till att regeringen inte sparar på kulturuppgifterna. Vi har i stället åstadkommit nya reformer, inkl. satsningar på nya muséer.

Bakgrunden till mitt svar på Lars Peterssons fråga om ett nobelprismuseum är bl.a. att Nobelstiftelsen är mycket angelägen om sin fristående ställning. Nobelstiftelsen arbetar mycket medvetet på att inte bli sammanblandad med statsmakten så att nobelpriset därmed skulle kunna riskera att bli sammanblandat med olika politiska företeelser. Det är en mycket genomgående strategi från Nobelstiftelsens sida. Därför tror jag att det är ganska bra om den här idén kan presenteras för Nobelstiftelsen. Utan att avslöja några hemligheter kan jag säga att Nobelstiftelsen i sig är en ganska resursstark organisation.

Anf. 198 LARS PETERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för det kompletterande svaret.

Jag respekterar naturligvis Nobelstiftelsens strävan att vara sig selv nok för att behålla sin integritet. Jag vill därför fråga kulturministern om hon är beredd att vid samtal med Nobelstiftelsen ta upp den här frågan och diskutera den. Jag tror att det viktigaste är att det händer någonting och att det händer någonting snart. Det är viktigare än frågan om vem som gör saker och ting.

Anf. 199 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Som regeringsrepresentant kan jag naturligtvis inte ta upp den här frågan med Nobelstiftelsen i någon formell mening. Men jag skall gå på nobelfesten om några dagar, och jag kan väl berätta om vad jag har varit med om här i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 31 § Svar på fråga 1992/93:243 om krigsmaterielexporten till Indonesien

Anf. 200 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Bertil Måbrink har frågat mig om regeringen avser att fortsätta att bevilja tillstånd för krigsmaterielexport till Indonesien.

Vid alla beslut angående krigsmaterielexport tillämpar regeringen de av riksdagen godkända riktlinjer. Det gäller för export till Indonesien likaväl som till andra länder. Exporten till Indonesien har under senare år haft en liten omfattning och endast omfattat reservdelar och liknande utrustning i anslutning till tidigare leveranser av främst luftvärnsmateriel och marinpjäser. Såväl konstitutionsutskottet som utrikesutskottet har konstaterat, att denna export skett inom ramen för gällande riktlinjer.

Framtida ansökningar om utförsel till Indonesien kommer att avgöras på samma sätt enligt riktlinjerna. Eftersom varje ärende behandlas för sig utifrån de föreliggande omständigheterna, kan jag i dag inte uttala mig om vilka beslut regeringen kommer att fatta i framtiden. Jag vill dock under-

stryka att alla viktigare utförselärenden beträffande Indonesien, liksom andra länder, är föremål för noggrann beredning i den rådgivande nämnden för krigsmaterielexportfrågor.

Beträffande regeringens syn på förhållandena i Indonesien vill jag hänvisa till utrikesministerns svar på en fråga av Bertil Måbrink i kammaren den 10 november. Såsom utrikesministern framhöll följer vi noggrant läget beträffande de mänskliga rättigheterna i Indonesien. Samtidigt är vi angelägna om att utveckla förbindelserna med detta land inom en rad områden. Indonesien spelar en betydelsefull roll för fortsatt politisk och ekonomisk stabilitet i Asien.

Anf. 201 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Som vi vet antog Europarådets parlamentsförsamling en resolution förra året vid mötet tillsammans med dess ständiga kommitté i Helsingfors. §§ 8 och 9 i denna resolution är särskilt viktiga. I § 8 sägs: "Församlingen kräver att den indonesiska regeringen upphör med alla kränkningar av internationella stadgar som stadfäster mänskliga rättigheter och folkens rätt till självbestämmande och självständighet." I § 9 sägs att om Indonesien inte lever upp till det här skall man genomföra ett vapenembargo gentemot Indonesien till dess att målsättningarna i § 8 har uppnåtts. Sverige ställde sig bakom detta.

Mig veterligt har Indonesien inte på något sätt respekterat den här resolutionen från Europarådet som kom förra året. Det märkliga är att 1990 exporterades inget krigsmateriel till Indonesien. Men 1991 och 1992, efter det att Sverige ställt sig bakom denna resolution, börjar man exportera krigsmateriel.

Det är väl ändock att sitta på två stolar samtidigt? Man måste väl bestämma sig för om man tycker att Indonesien bryter mot de mänskliga rättigheterna eller inte. Jag tror att Ulf Dinkelspiel och jag kan vara överens om att Indonesien mycket grovt bryter mot de mänskliga rättigheterna. Man måste också undersöka om förtrycket har minskat sedan exempelvis 1991. Enligt min uppfattning har det inte gjort det. I Indonesien är man fortfarande lika grova förbrytare. Under de senaste veckorna har man trappat upp förföljelse och brutalitet mot t.ex. östtimoreserna. Det är märkligt att man gör så här från den svenska regeringens sida. Jag får inte det här att gå ihop. Antingen står man för vad man säger när det gäller att påtala brott mot de mänskliga rättigheterna och tillämpar det man har varit med om att skriva på eller också gör man inte det. Jag tycker att det måste finnas en konsekvens i agerandet, men det finns det inte.

Anf. 202 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Bertil Måbrink hänvisar till en rekommendation i Europarådet om ett vapenembargo mot Indonesien. Det är riktigt att Europarådets parlamentariska församling antog ett sådant uttalande i juni 1991. Frågan behandlades i ministerkommittén samma höst. Men i ministrarnas deklaration om Östtimor tas frågan om vapenembargot inte upp.

Bertil Måbrink säger att Sverige skall stå upp för vad vi har sagt i Europa-

rådet. Jag tycker att det vore riktigt av herr Måbrink att uppmärksamma vad Sverige har gjort och inte gjort.

Sverige och den svenska regeringen har icke ställt sig bakom någon sådan resolution i Europarådet.

Det beslut som nu har fattats bygger på de riktlinjer som riksdagen antog redan 1971. Det bygger således på många års erfarenhet. I de riktlinjerna sägs beträffande reservdelar till tidigare inköpt materiel, att sådant materiel normalt bör kunna exporteras så länge det inte finns några ovillkorliga exporthinder. Sådana ovillkorliga exporthinder föreligger inte såsom läget ter sig i dag.

Jag vill än en gång understryka vad jag sade i mitt ursprungliga svar, nämligen att riksdagens bedömning har varit att den export till Indonesien som har förekommit har varit helt i enlighet med gällande riktlinjer för krigsmaterielexport.

Anf. 203 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Europarådets parlamentsförsamling har utfärdat denna resolution, och den har Sverige som deltagare röstat för. Vi har i annat fall fått olika informationer. Det finns ett vapenembargo.

I de nu gällande riktlinjerna står att man inte skall exportera vapen till länder som kan använda vapnen för att undertrycka mänskliga rättigheter. Det är precis det vi gör! Sverige bryter enligt min uppfattning mot riktlinjerna.

Det handlar om, som statsrådet säger, följdleveranser av luftvärnsmateriel och marinpjäser. Det är just den typen av vapen som Indonesien effektivt kan använda mot Östtimor, dvs. att från sjösidan skjuta mot och bekämpa den frihetsrörelse som verkar där och som slåss för demokratiska rättigheter och självbestämmanderätt. Vapenembargot innebär att man inte heller skall leverera följdleveranser, enligt Europaparlamentet.

Anf. 204 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag beklagar att Bertil Måbrink inte kan se skillnaden mellan Europarådets parlamentariska församling och dess ministerkommitté. Sverige deltar inte som stat i den parlamentariska församlingen. Sverige deltar i ministerkommittén, och där har inte någon som helst utfästelse av det slag som Bertil Måbrink nämner gjorts.

Icke desto mindre har vi anledning att följa de riktlinjer som regering och riksdag har lagt fast för krigsmaterielexporten. Så har också gjorts. Därför förekommer i dagsläget bara export av reservdelar. Den exporten har granskats noggrant i berörda organ, inte minst av riksdagens konstitutionsutskott, och man har funnit att exporten är helt i enlighet med riktlinjerna. Dessutom är den begränsad till storleken. Det rör sig om ungefär 1 miljon kronor.

Anf. 205 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Statsrådet säger att exporten är begränsad till 1 miljon kronor. Jag tycker att storleken på exporten är ointressant. Vad vi skall diskutera är de riktlinjer som gäller. Det sägs där – och det förnekar heller inte statsrådet,

såvitt jag förstår – att man inte skall exportera vapen till länder som kan använda dessa vapen för att undertrycka mänskliga rättigheter.

Det är ju så, herr Dinkelspiel, att marinpjäser, luftvärnsmateriel osv., är just sådant som Indonesien använder för att döda östtimoreser. Det är detta vi ställer upp på. Är det inte lika bra att säga detta rent ut i stället för att linda in det, vilket Ulf Dinkelspiel gör i den sista meningen i sitt svar? Han säger att "Indonesien spelar en betydelsefull roll för fortsatt politisk och ekonomisk stabilitet i Asien".

Indonesien är en intressant handelspartner, och då tar detta överhanden, och de mänskliga rättigheterna bli en andrahandsfråga. Så är det även i andra fall som har diskuterats här. Kina är ett exempel.

Anf. 206 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Det finns förvisso anledning att kritisera Indonesien i fråga om respekten av mänskliga rättigheter på samma sätt som det finns anledning kritisera ett stort antal andra länder med vilka vi också upprätthåller handel och till vilka vi exporterar. Men en så onyanserad syn som Bertil Måbrink ger uttryck för har jag svårt att ha förståelse för.

Att som frågeställaren gör beteckna Indonesien som en militärdiktatur är en betydande förenkling, vilket delvis är betecknande för den okunskap som råder i stora delar av världen om förhållandena i Indonesien och i Sydostasien i allmänhet. Indonesien styrs – liksom många u-länder, inte minst i Asien – onekligen på ett utpräglat auktoritärt sätt, och det är inte en demokrati i västerländsk mening. Men därifrån till att säga att detta helt diskvalificerar landet för export enligt gällande riktlinjer är steget långt.

Anf. 207 BERTIL MÅBRINK (v):

Fru talman! Detta sista uttalande av Ulf Dinkelspiel var det mest fantastiska jag hört! Att kritisera att man pekar ut Indonesien som en militärdiktatur är allt vad Dinkelspiel kan åstadkomma i kritik – inte mot Indonesien, utan mot oss som har ställt frågor!

Alla vet att Indonesien har ockuperat Östtimor och begår grova förbrytelser mot dess befolkning. Indonesien är och förblir en brutal militärdiktatur, Ulf Dinkelspiel, så länge som man begår dessa skändligheter mot ett litet folk, nämligen östtimoreserna, punkt slut!

Anf. 208 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Det är just förhållandena i Östtimor som vi har kritiserat och som är det främsta skälet till den återhållsamhet som vi iakttar beträffande krigsmaterielexport till Indonesien.

Vi har här i denna kammare och på många andra sätt givit uttryck för vår avsky över händelserna i Östtimor och riktat stark kritik mot de brott som har begåtts mot de mänskliga rättigheterna. Det gjorde bl.a. utrikesminister af Ugglas i ett svar till Bertil Måbrink så sent som den 10 november i år.

Vi följer noga utvecklingen, och vi kommer fortsatt att uppmärksamma de brott som begås mot de mänskliga rättigheterna. Jag är på intet sätt beredd att i den delen göra avkall på den kritik som vi i detta avseende har

riktat mot Indonesien. Vad jag har försökt att göra är att nyansera den alltför ensartade bild som Bertil Måbrink ger uttryck för.

Anf. 209 TALMANNEN:
Jag föreslår att överläggningen avslutas med ytterligare var sitt inlägg.

Anf. 210 BERTIL MÅBRINK (v):
Fru talman! Det är ingen onyanserad bild som har förts fram när det gäller vilken typ av regim som finns i Indonesien och vad den bedriver för sorts brottslighet gentemot andra folk. Det är inte bara fråga om Östtimor, utan förbrytelser begås också i Papua Nya Guinea.

Jag hoppas slutligen att Sverige upphör med över huvud taget all krigsmaterielexport till Indonesien. Det må handla om 1 miljon per år, men det är sådant materiel som kan döda människor. Det finns ingen anledning att fortsätta med detta. Det skulle vara en mycket viktig signal till Indonesiens regim och ett mycket viktigt stöd till dem som kämpar för sin frihet och självbestämmanderätt.

Anf. 211 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):
Fru talman! Jag kan bara upprepa att regeringen liksom hittills vid prövning av alla frågor som rör krigsmaterielexport till Indonesien kommer att följa de riktlinjer som har lagts fast.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 32 § Svar på fråga 1992/93:249 om konkurrensneutraliteten och den europeiska varvsindustrin

Anf. 212 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):
Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om Sveriges möjligheter att verka för konkurrensneutralitet inom varvsindustrin mellan EES-länderna när EES-avtalet trätt i kraft. En näraliggande fråga av samma frågeställare besvarades av näringsminister Westerberg den 24 november.

En av EES-avtalets mest grundläggande principer är att jämlika konkurrensförutsättningar skall råda för företag inom EES-området. Denna princip tar sig bl.a. uttryck i EES-avtalets artikel 61, som innehåller ett generellt förbud mot allt offentligt stöd som kan snedvrida konkurrensen och påverka samhandeln. I denna bestämmelse finns dock stipulerat möjligheter till undantag i vissa fall, t.ex. för stöd till regioner med ekonomiska problem och industrier med strukturella problem.

Varvsindustrin är en sådan sektor som inom EG bedömts ha strukturella problem. Ett särskilt rådsdirektiv reglerar frågan om stöd till varven. Detta direktiv gäller t.o.m. den 31 december 1993. Efter detta datum skall i princip allt varvsstöd upphöra, såvida inte beslut om förlängt varvsstöd fattas.

Till EES-avtalet har fogats en gemensam deklaration i vilken de avtalsslutande parterna uttalar att det generella förbudet mot offentligt stöd inte skall

tillämpas inom varvsindustrin så länge EG:s varvsdirektiv är i kraft, dvs. till utgången av år 1993.

Sverige kommer genom EES-avtalets beslutsmekanismer att ges möjlighet att deltaga i utarbetandet av ett eventuellt nytt direktiv på området. I samband med detta kommer vi självfallet att verka för att alla varvssubventioner utfasas.

Det stöd som beviljats varv i det forna DDR är av extraordinärt slag och motiveras av det extremt ansträngda ekonomiska läget och det stora behovet av omstrukturering. Dessutom är stödet villkorat med en skyldighet för Tyskland att minska de östtyska varvens produktionskapacitet med 40 % fram t.o.m. den 31 december 1995. Vad gäller de danska följdåtgärderna, omfattar de enligt de uppgifter vi fått endast en förlängning av gällande nationella stödregim. Det danska stödet ligger inom den i varvsdirektivet fastställda ramen.

Anf. 213 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Herr statsråd! Det är riktigt att jag för en tid sedan hade en debatt i den här frågan med Per Westerberg, men därefter har vi kunnat läsa i pressen att danskarna har beslutat att förlänga sitt stöd till varven. Det här drabbar svenska företag, som tävlar på samma marknad som de danska, norska och tyska varven.

Det intressanta i svaret är att statsrådet säger att det danska agerandet bara är en förlängning. Då undrar jag: När flera länder kommit överens om en sak, kan då ett land ensidigt genomföra en förlängning? Statsrådet säger själv att varvsstödet skall upphöra 1993. Nu har danskarna gått ut och sagt att man skall förlänga det eller öka det – därom kan vi tvista, men det är ointressant. Faktum är att den danske ministern med ansvar för de här frågorna enligt pressen har sagt att han inte vill exportera danska arbetstillfällen till andra länder.

Då är min fråga till statsrådet: När länderna inom EG kommit överens om att ha ett varvsstöd under en viss tid på grund av problem som finns för varven, kan ett land då ensidigt själv besluta att förlänga det stöd som man tidigare kommit överens om att det fanns ett slutdatum för?

Anf. 214 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Såvitt jag vet har ingen EG-stat rätt att ensidigt besluta om införande av stödregimer till varvsindustrin. Även inom ramen för varvsdirektivet gäller att allt stöd måste anmälas och godkännas av EG-kommissionen innan det kan verkställas. Motsvarande kontroll kommer för övrigt att utövas på EFTA-sidan av EFTA:s övervakningsorgan ESA.

I fråga om just varvsstödet vill jag också tillägga att vi under EES-förhandlingarna mycket hårt arbetade för all avveckling av varvsstöd redan från den 1 januari 1993, alltså från den tidpunkt då EES-avtalet skulle träda i kraft. Vi lyckades tyvärr inte åstadkomma detta. Vi kunde emellertid komma så långt att det finns ett gemensamt beslut om att nuvarande direktiv skall utlöpa vid utgången av det här året och, vilket inte är minst viktigt i sammanhanget, att vi kommer att få möjlighet att påverka utformningen av det framtida direktivet.

Jag har därför goda förhoppningar om att vi skall uppnå vad vi båda gemensamt eftersträvar, nämligen konkurrensneutralitet i det här avseendet. Även om jag beklagar det danska stödet liksom den konkurrenssnedvridning som är en följd av de åtgärder som har vidtagits i DDR, så får jag konstatera att de ligger i linje och är förenliga med den överenskommelse som har träffats mellan EFTA-länderna och EG på det här området och som har lagts fast i EES-avtalet.

Anf. 215 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag är säkert en lika stor EG-anhängare som statsrådet. Ibland händer emellertid saker och ting som är svåra att förklara. Statsrådet säger att man inte ensidigt kan besluta om en höjning eller en förlängning, men det är vad Danmark gör. Vad finns det för möjligheter till sanktioner mot ett land som bedriver en verksamhet som man tidigare kommit överens om att man inte skulle bedriva?

Anf. 216 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Som jag sade finns det inte någon förpliktelse mellan EFTA-länderna och EG och alltså ingen förpliktelse gentemot Sverige. Hade det stridit mot överenskommelsen i EES-avtalet, hade vi kunnat ta upp frågan och i sista hand kunnat föra den till domstolen.

Nu är det här en intern EG-fråga. Danskarna har inte rätt att ensidigt, internt inom EG, vidta de här åtgärderna, utan de måste ha Kommissionens godkännande. Jag kan icke direkt svara på om danskarna har fått det godkännandet, men såvitt jag förstår måste de ha det, annars är det en internt inom EG regelstridig åtgärd, som Kommissionen i så fall kan ingripa mot. Vi har tyvärr inga möjligheter att påverka den här utvecklingen.

Jag har inte hört att det skulle vara en regelvidrig åtgärd från dansk sida, och det skulle i så fall betyda att Kommissionen har givit sitt godkännande för det här året. På den punkten är jag emellertid inte helt säker.

Anf. 217 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag hoppas att vi framöver slipper ta upp sådana här fall. Det är svårt att agera för EG, att tala om lika konkurrens där ingen skillnad görs mellan det ena och det andra landet, om ett land tydligen ändå och – som statsrådet säger – troligen med Kommissionens godkännande kan agera på det här viset. Man var ju överens om en tidpunkt då subventionerna skulle upphöra. Då är det stötande att ett land tydligen ändå ges möjlighet att agera i strid mot det beslut som tidigare har fattats.

Anf. 218 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag hoppas att en sådan här situation inte skall behöva uppstå efter det att avtalet har trätt i kraft och det därmed finns en fördragsenlig förpliktelse mellan EG och EFTA. Som det nu är finns det alltså ingen förpliktelse från dansk sida. Det finns inget åtagande gentemot oss att inte bibehålla stödet. Så vi kan inte i något avseende åberopa ett avtalsbrott.

Det här innebär – för att vända på resonemanget – att vi, när EES-avtalet träder i kraft och vi får delta i utarbetandet av det nya varvsdirektivet, tack

vare ett internationellt samarbete – inom ramen för EES men också inom OECD, där vi arbetar vidare på det här – kan medverka till att denna konkurrenssnedvridning undanröjs.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 33 § Svar på fråga 1992/93:276 om svensk cykelindustri och tullskyddet

Anf. 219 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Alf Eriksson har frågat näringsministern om han är beredd att ta initiativ till förändringar som ger svensk cykeltillverkning samma tullskydd som konkurrenterna i Europa. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag vill först beklaga att läget för Monark Crescent AB nu blivit sådant att man tvingats avisera en nedläggning i Varberg.

Monark Crescent AB och Varbergs kommun begärde i våras hos Utrikesdepartementet att den svenska tullen på cyklar skulle anpassas till den tullnivå som råder inom EG. Bakgrunden till framställningen var ökningen av importen av cyklar till låga priser från Taiwan.

Den utredning jag lät Kommerskollegium göra visade att de svenska cykeltillverkarnas situation var besvärlig men att det inte var entydigt att detta enbart berodde på importen från Taiwan. Min bedömning var vidare att en förtida anpassning till EG-nivån av tullnivån på cyklar kunde skapa ett olyckligt prejudikat vad gäller tullarna på andra varuområden.

Min reaktion på företagets framställning var därför att jag inte var beredd att föreslå regeringen en tulländring av den typ som föreslagits.

Jag framförde emellertid också till företaget att man hade möjlighet att göra en framställning till Kommerskollegium om åtgärder enligt den s.k. skyddsklausulen i GATT-avtalet eller om åtgärder mot illojal konkurrens i form av dumpad import i enlighet med förordningen (1985:738) om dumpnings- och subventionsundersökningar. Någon sådan framställning har inte inkommit. Om en undersökning av Kommerskollegium skulle visa att det var motiverat att vidta en åtgärd av detta slag, skulle jag naturligtvis inte tveka att föreslå det.

Anf. 220 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag konstaterar att svensk cykelindustri tenderar att röna samma öde som tekoindustrin. Förmodligen blir cykelindustrins öde ännu värre – den är nämligen på väg att slås ut helt.

Cykelindustrin drabbas inte enbart av lågprisimporten från Asien. Det står klart. Bristen på tullskydd i Sverige gör dessutom att tillverkningen med fördel flyttas till andra länder, EG-länder exempelvis, för att man på så sätt skall få en hemmamarknad.

Det som nu händer med den svenska cykelindustrin borde vara skäl nog för ministern att ta initiativ till en åtgärd som ger oss skyddstullar mot Asien.

Det handlar inte enbart om Taiwan, även om det just nu gör det. Kina håller på att bygga upp sin tillverkning, och med Kinas förutsättningar är bedömningen att man kommer att dumpa marknaden på cyklar även i Sverige.

Eftersom EG-länderna med sin stora marknad har ett skydd, ökar trycket på Sverige. Det syns mycket tydligt på importstatistiken. Jag anser att den svenska regeringen måste handla nu, annars är den svenska cykelindustrin utslagen inom en snar framtid.

Anf. 221 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Låt mig först säga att jag delar uppfattningen att den svenska cykelindustrin är i ett besvärligt läge. Det råder inget tvivel om att konkurrensen från utlandet har varit en starkt bidragande orsak till detta.

Den fråga som ställs här gäller om jag är beredd att höja tullarna som följd av detta och anpassa dem till EG-nivå. Att vidta en åtgärd av den typen vore, både av principiella skäl och av hänsyn till de nu pågående GATT-förhandlingarna, att sända ut alldeles fel signal.

Jag kan försäkra att vi får massor av olika framställningar om att vi skall göra tullförändringar i avvaktan på EG-medlemskapet. Men både när det gäller tullsänkningar och när det gäller tullhöjningar anser jag det vara naturligt att avvakta EG-medlemskapet, inte minst därför att jag tror att vi är eniga om att vi inte skall bygga upp en tullmur mot omvärlden inför den dag då åtminstone jag hoppas att Sverige skall bli medlem av EG.

Nu sades det att det här var fråga om dumpad export från Taiwan och Kina. Jag uppfattade direkt ordet dumpad. Då ställer sig saken naturligtvis på ett annat sätt. Om det skulle förhålla sig på det sättet och det kan påvisas att det här är fråga om dumpning, kan den frågan, på framställning av det berörda företaget, mycket väl prövas i den ordning som är föreskriven för antidumpningundersökningar. Men som jag sade i mitt svar tidigare har någon sådan framställning inte gjorts av det berörda företaget. Jag kan alltså inte handla efter den linjen.

Anf. 222 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att det är besvärligt att i dag diskutera höjda tullar. Vi borde egentligen diskutera det motsatta. Men nu är situationen som den är.

Jag efterlyser en öppning i den här frågan, så att vi, och även cykelarbetarna här i landet, ser en ljuspunkt någonstans som tyder på att den här frågan skall kunna drivas vidare. Det vore bra att få en upplösning för att kunna jobba framåt i en positiv anda.

Anf. 223 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! För det första uppfattar jag att Alf Eriksson och jag är eniga om att ett medlemskap i EG inte får leda till att vi bygger upp tullar mot omvärlden, även om Alf Eriksson i det här fallet uppenbarligen är beredd att förorda detta.

För det andra ställer Alf Eriksson frågan om man inte kan se några öppningar. Om det förhåller sig på det sätt som Alf Eriksson säger, att det är fråga om dumpad export från de berörda länderna, finns det möjligheter att

pröva just den frågan. Mig veterligen har EG gjort en sådan prövning eller är i färd med att göra det. Det finns legala instrument och möjligheter också för oss att pröva den frågan. Det kan alltså göras i detta speciella fall.

Anf. 224 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Vi delar uppfattningen om frihandel, men det finns ju ingen regel utan undantag. I det här fallet har vi hamnat på undantag.

Jag skall ta med svaret till berörda. Jag hoppas att det kan bli en lösning på problemet utifrån den bakgrund som jag har beskrivit.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 34 § Svar på fråga 1992/93:287 om EES-avtalet

Anf. 225 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Tage Påhlsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta i det fall folkomröstningsresultat eller eventuellt senarelagt beslut i något land skulle försena EES-avtalet.

Det schweiziska folket har som bekant i folkomröstningen i söndags sagt nej till EES-avtalet. Vi respekterar självfallet detta beslut, samtidigt som vi beklagar att en viktig samarbetspartner inte kan delta i EES-samarbetet.

Den avtalade tidpunkten för ikraftträdande av avtalet kommer inte att kunna hållas. Vi väntar fortfarande på resultatet av folkomröstningen i Liechtenstein den 11 och 13 december, men redan nu inriktar vi alla våra ansträngningar på att sätta avtalet i kraft så snart som möjligt för de återstående länderna.

Avtalet innehåller bestämmelser för den situation som nu har uppstått. Om ett land inte kan ratificera, skall en s.k. diplomatkonferens inkallas för att se över avtalet och göra nödvändiga justeringar.

Från svensk sida är utgångspunkten att den översyn av avtalet som nu blir nödvändig skall begränsas till en teknisk genomgång. Det betyder att sakinnehållet i avtalet skall lämnas oförändrat.

EES-utskottet har i sitt betänkande framhållit att avtalet är ett resultat av en lång och grundlig process. Beredningsprocessen finns väl beskriven i betänkandet, där utskottet framhåller att ett stort antal myndigheter och organisationer som berörs av EES-avtalet fortlöpande har varit involverade i förhandlingsarbetet och haft tillfälle att framföra sina synpunkter.

Vidare framhåller utskottet att om det visar sig att något EFTA-land inte kan eller kommer att kunna ratificera avtalet, är det angeläget att en överenskommelse med samma innehåll som EES-avtalet ändock kommer till stånd med en så bred anslutning som möjligt bland EFTA-länderna. Detta är också regeringens linje. En sådan överenskommelse kommer i enlighet med utskottets betänkande att föreläggas riksdagen för godkännande.

Anf. 226 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Utvecklingen har så att säga rasat förbi oss här. Jag skrev frågan med tanke på att den skulle komma upp

förra tisdagen. Då hade statsrådet inte möjlighet att vara här, därför skrev jag om den litet grand och daterade den på nytt.

Men frågan är inte mindre viktig för det. Nu har vi alltså sett hur det gick i Schweiz. Jag tillhörde dem som varnade för detta i EES-debatten och ville återförvisa ärendet. Jag kände på mig att detta skulle hända i Schweiz. Det var ju ingen högoddsare i och för sig.

Jag är alltså orolig för EES-avtalets misstämning med våra grundlagar. Det har påpekats från mycket vederhäftigt håll i debatten – den debatt som ibland kallas för fem-i-tolv-debatten.

Nu är vi i den förseningssituation som ingen ville höra talas om i debatten före EES-beslutet. Jag skulle alltså kunna säga: Vad var det jag sade? Men det finns ingen anledning att vara skadeglad. Jag är orolig för avtalet.

Jag undrar hur det blir för oss i Sverige nu. Måste vi inte ta en ny debatt i kammaren inför det nya beslutet? Hur skall vi göra med allt som har hänt efter den 31 juli? Det är ju det som hänt före den 31 juli som vi hade med i vårt beslut om EES-avtalet. Det lär vara så att det är några hundratal rättsakter ytterligare som vi skall ratificera. Hur skall vi klara det? Är det inte dags att vi nu går ut med en massiv information om EES-avtalet?

Anf. 227 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag är också bekymrad över den här utvecklingen. Jag känner en oro för avtalet. Det är just av den anledningen som jag anser att det är viktigt att vi så snart som möjligt kommer till skott när det gäller att sätta avtalet i kraft, trots att Schweiz valt att inte följa med tåget.

Nu kom inte detta schweiziska nej som en blixt från klar himmel. Även riksdagens utskott har i sin vishet förutsett den här situationen och uppmanar regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att sätta avtalet i kraft, även om något land – man hade väl framför allt Schweiz och Liechtenstein i åtanke – skulle hoppa av avtalet.

Frågan om grundlagsenligheten har, som bekant, noga granskats. Den finns kommenterad i ett betänkande. Konstitutionsutskottet har alltså tittat på frågan. Likaså har lagrådet tittat på den. Avtalet har alltså på sedvanligt sätt varit föremål för granskning i lagrådet. Den samlade uppfattningen är att avtalet är förenligt med grundlagen. Annars skulle det med all sannolikhet inte ha godtagits av denna riksdag.

Tage Påhlsson frågar hur vi skall förfara med de rättsakter som EG har beslutat om efter den 31 juli och som naturligen bör utgöra en del av det framtida samarbetet mellan Sverige och EG. Jag kan endast säga att det här kommer att successivt förhandlas fram, parallellt med ikraftsättandet av avtalen, och i sinom tid föreläggas riksdagen.

Slutligen till informationsfrågan. Jag vill bara säga att jag delar helt Tage Påhlssons uppfattning om behovet av ytterligare information. Vi kommer att satsa på detta.

Anf. 228 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Det var trevligt att höra att statsrådet och jag är inne på samma linje. När det gäller den EES-debatt som vi hade för två tre veckor sedan har jag en känsla av att den allmänna inställningen här i kammaren

var att det inte finns några problem på informationssidan, att informationen har varit tillräcklig osv. Det tycker jag definitivt inte. Det är därför bra om vi kan enas om att det är dags att göra en ordentlig informationsinsats.

EG spurtade ju ordentligt på höstkanten när det gällde att anta nya lagar och regler. Däri ingår många bestämmelser på varuområdet och bestämmelser om offentlig upphandling av tjänster, avreglering av landtransporter osv. Det gäller även försäkringsverksamheten och andra frågor som kan vara av mycket stort intresse. Jag tycker nog att det finns anledning att ta tillkommande rättsakter på allvar.

Anf. 229 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Tage Påhlsson säger att det är dags att gå ut med ordentlig information. Jag vill nog göra en liten korrigering på den punkten. Enligt min mening har vi gått ut med ordentlig information om EES-avtalet. Knappast något avtal har det väl informerats så mycket om som just EES-avtalet. Men det finns inget bra som inte kan göras bättre. Redan i den riksdagsdebatt där EES-avtalet antogs aviserade jag ytterligare information. Sedan dess har vi gått vidare.

Jag hoppas att vi i början av nästa år skall kunna nå ut till alla hushåll med information som bl.a. rör EES-avtalet.

När det gäller de tillkommande rättsakterna instämmer jag helt i vad Tage Påhlsson säger. Det är angeläget att de får en lika noggrann granskning som de hittillsvarande rättsakterna fått. De kommer efter sedvanlig prövning att föreläggas riksdagen för godkännande.

Anf. 230 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Vi är överens om att det behövs information till hushåll t.ex. Ja, det har getts ordentlig information, men till vem? Information har alltså getts, men på ett plan där gemene man inte kunnat tillgodogöra sig den.

Jag vill påstå att massmedia också vaknat alldeles för sent i det här sammanhanget.

När det gäller grundlagsfrågorna är vi inte överens, ministern. Det finns ju en grundlagsutredning inför EG, och den beräknas förelägga sin rapport i februari. Jag tycker att det fortfarande finns anledning att avvakta de resultaten.

Hur har regeringen det med beredskapen när det gäller EES? Ännu så länge har ju merparten av EG-länderna inte fattat beslut. Man kan spekulera i orsakerna. Det är möjligt att de avvaktat Schweiz beslut för att slippa fatta dubbla beslut i sina parlament. När kan man räkna med en ratificering av avtalet?

Anf. 231 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Först gäller det frågan om informationen. Det finns inget bra som inte kan göras bättre. Vi skall lära av gjorda misstag. Jag hoppas att Tage Påhlsson medverkar till att vi nu intensifierar informationen kring medlemskapet, så att ingen när den dagen kommer kan säga: Jag hade inte tillfälle att sätta mig in i konsekvenserna av ett medlemskap.

Sedan gäller det frågan om godkännandet av EES-avtalet. Först och

främst tror jag att en majoritet av medlemsländerna i EG och Europaparlamentet har godkänt det. Men det viktiga är att jag inte har någon anledning att tro att det finns annat än tekniska svårigheter på vägen för ett godkännande av avtalet. Detta låg i korten när avtalet måste omförhandlas av schweizarna. Vi har också fått klara uttalanden från EG efter den schweiziska folkomröstningen om att man avser att gå vidare och att man är inställd på att sätta avtalet i kraft så snart som möjligt. Det tar vi fasta på.

Anf. 232 TAGE PÅHLSSON (c):

Herr talman! Beträffande de EG-länder som har fattat beslut om ett avtal har jag fått upplysningar från olika håll, bl.a. från riksdagens utredningstjänst, om att det förhåller sig på det sätt som jag anger i min fråga. Det är alltså endast Portugal och Irland som har fattat beslut. Dessutom skall Irland fatta ytterligare ett beslut i sitt parlament. Men det lär inte vara några större problem med det.

Vissa länder, t.ex. Spanien och Portugal, är mycket ljumt inställda till EES-avtalet och till EES-frågan över huvud taget. Man kan fråga sig vad som kommer att hända där.

I dag har alltså merparten av EG-länderna inte fattat beslut.

Jag ställer mycket gärna upp och kommer att göra vad jag kan för att sprida information. Men jag tycker att vi skall jobba tillsammans och verkligen gå in för arbetet med att informera om EES och också för att satsa de medel som behövs.

Anf. 233 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag tackar för det beskedet. Med gemensamma insatser skall vi öka och förbättra informationen rörande både EES och medlemskapet.

När det gäller EG-ländernas inställning vill jag inte utesluta att Tage Påhlsson har rätt rent tekniskt. Men det finns ett alldeles färskt uttalande om att EG-länderna är angelägna om att sätta avtalet i kraft så snart som möjligt. EFTA:s ministermöte äger rum under de närmaste dagarna. Från svensk sida kommer vi att verka för att en diplomatkonferens inkallas, förhoppningsvis i januari, för att besluta om ändringar som erfordras för att avtalet skall kunna sättas i kraft och för att den försening som ovillkorligen följer av schweizarnas nej skall kunna begränsas till en tidrymd om högst sex månader. Alla ansträngningar kommer att inriktas på detta. Jag har goda förhoppningar om att vi skall kunna åstadkomma ett tillfredsställande resultat i det avseendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 35 § Svar på fråga 1992/93:284 om miljöprövningen av Rödkobbsleden

Anf. 234 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Pär Granstedt har, med anledning av planerna på att dra en ny farled över Rödkobbsfjärden i Stockholms skärgård, frågat mig på vad

sätt jag avser att säkerställa att förslaget om Rödkobbsleden blir föremål för en tillräckligt ingående prövning från miljösynpunkt.

En ny farled över Rödkobbsfjärden har åter aktualiserats genom utredningen om färjetrafiken till och från Stockholmsregionen. Vidare har Naturskyddsföreningen och landstingsrådet Knut Nilsson i skrivelser till Miljö- och naturresursdepartementet nyligen väckt frågan om regeringen skall pröva en sådan farled enligt 4 kap. naturresurslagen.

En viktig uppgift för den nämnda utredningen har varit att kartlägga och analysera hur färjetrafiken och den anknytande landtrafiken kan utformas med hänsyn till såväl miljön som ett effektivt transportsystem. Utredningen har lämnat sin rapport till Kommunikationsdepartementet. Utredningen har remissbehandlats och bereds för närvarande i regeringskansliet.

Inrättande av nya allmänna farleder prövas enligt farledslagen (1983:293). I sammanhanget bör nämnas att hushållningsbestämmelserna i naturresurslagen från den 1 juli 1992 även skall tillämpas i beslut om inrättande av allmän farled. Farleden kan också prövas enligt 4 kap. naturresurslagen. Något beslut i den frågan föreligger emellertid inte, och jag kan självfallet inte här föregripa ett eventuellt ställningstagande av regeringen i den frågan.

Oberoende av hur en eventuell farled över Rödkobbsfjärden kommer att prövas måste numera en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. En sådan beskrivning skall möjliggöra en samlad bedömning av den planerade farledens inverkan på bl.a. miljön och hushållningen med naturresurserna.

Anf. 235 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Görel Thurdin för svaret på min fråga. Som statsrådet naturligtvis är väl medveten om är planerna på att dra en farled över Rödkobbsfjärden något som väcker en hel del bekymmer bland människor som har ett engagemang för miljön i Stockholms skärgård. Det innebär betydande ingrepp i en fjärd som hittills har varit ganska ostörd, i varje fall när det gäller tyngre trafik.

Det är viktigt att denna fråga får en så omsorgsfull prövning som möjligt och att en farled inte kommer till stånd om man inte har försäkrat sig om att detta kan ske utan negativa miljökonsekvenser av betydelse. Jag utgår från att det är regeringens ambition att se till att den här frågan prövas så grundligt som det över huvud taget är möjligt.

Jag har uppfattningen att en prövning enligt 4 kap. naturresurslagen är den mest ingående prövning som är möjlig. Det skulle därför vara av värde om statsrådet litet grand utvecklade vilka förutsättningarna är för att få till stånd en sådan prövning. Jag förstår att ett regeringsbeslut inte kan föregripas av statsrådet här i kammaren. Men jag tycker att det vore värdefullt om statsrådet med några ord kunde tala om på vilka grunder en sådan prövning skulle kunna komma till stånd.

Anf. 236 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Man kan säga att den första grunden är att en ansökan om ett projekt kommer in till något av departementen. Sedan görs det naturligtvis en bedömning av huruvida frågan är av en sådan omfattning att t.ex. regeringen tar ett eget initiativ. Som regel är det en myndighet eller någon an-

nan som anser att frågan kräver en prövning enligt 4 kap. naturresurslagen. Innan ett sådant beslut fattas skickar regeringen ut frågan på remiss och kontrollerar vad inblandade parter anser om en prövning enligt 4 kap. naturresurslagen. I övrigt finns det naturligtvis även tillgång till material av varierande slag.

I detta fall finns det en utredning som har gjort miljökonsekvensbedömningar av olika alternativa lägen när det gäller olika hamnar, osv.

Det är alltså olika frågor som skall hanteras innan man kan fatta ett beslut. En ny farled kopplas så att säga till naturresurslagen. Det krävs att en sådan farled inte strider mot naturresurslagens hushållningsbestämmelser. Denna koppling är relativt ny. Den främsta kopplingen gäller kapitlet om miljökonsekvensbeskrivningar.

Jag vill avsluta med att säga att det, precis som Mats Odell sade vid en tidigare frågestund med Pär Granstedt, är viktigt att man gör noggranna miljöprövningar av nya farleder och att man utreder de långsiktiga miljökonsekvenserna i en sådan känslig del av naturen.

Anf. 237 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Efter det som statsrådet Thurdin nu har sagt, känner jag mig ganska förvissad om att det kommer att bli en prövning enligt 4 kap. naturresurslagen. Det är ju alldeles uppenbart att de kriterier som har redovisats här är uppfyllda. Det finns ett ärende som är känsligt ur miljösynpunkt. Det finns framförda önskemål om att ärendet skall prövas. Det redovisas dels i svaret, dels i kulturlandstingsrådets skrivning. Även naturvårdsintressen har hört av sig. Enligt uppgifter som jag har fått uppfattar Naturvårdsverket att dess yttrande också är en begäran om en prövning enligt 4 kap. naturresurslagen, även om det tydligen var något otydligt formulerat.

Det finns starka miljöintressen att ta till vara. Regeringen har uppenbarligen ett mycket stort intresse av att det skall bli en noggrann miljöprövning. Därmed har jag ganska stora förhoppningar om att det blir en prövning enligt 4 kap. naturresurslagen.

Anf. 238 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Pär Granstedt har gjort en alldeles korrekt tolkning när det gäller att vi kommer att hantera denna fråga med största allvar. Vilket beslut som kommer att fattas kan jag inte uttala i dag. Det som jag kan konstatera är att man på Kommunikationsdepartementet hanterar materialet från utredningen och att vi på Miljödepartementet hanterar de skrivelser som har kommit in. Man kan säga att ärendet är under beredning.

Anf. 239 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Med dessa ord känner jag mig tills vidare ändå ganska trygg att detta kommer att hanteras på ett seriöst sätt, vilket ärendet faktiskt är värt.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 36 § Svar på fråga 1992/93:268 om Arlanda och infrastruktursatsningar

Anf. 240 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Lars Biörck har frågat mig om vilka åtgärder som jag avser att vidta för att systemkraven på Arlandas matartrafik utformas så att de ligger inom en acceptabel ram.

Den ekonomiske rådgivare som regeringen anlitade i augusti har i dagarna lämnat sin slutrapport med förslag till hur vi kan bygga Arlandabanan med ett så litet bidrag som möjligt över statsbudgeten. Den rapporten behandlas i dag av Delegationen för infrastrukturinvesteringar. Ett beslut kommer därefter att fattas hur projektet skall drivas vidare. På samma sätt som SJ i dag har full frihet att självt bestämma om biljettpriser, anser jag att det eller de trafikföretag som kommer att trafikera Arlandabanan bör ha rätt att själva bestämma över biljettpriset med utgångspunkt i affärsmässiga överväganden.

Lars Biörck har också tagit upp frågan om den tredje landningsbanan på Arlanda, som enligt Biörck ligger i malpåse eftersom denna utbyggnad fordrar att Arlanda får spårburen matartrafik.

Påståendet är inte helt korrekt. Det övervägande skälet till att arbetet med den tredje landningsbanan inte har startat är att Koncessionsnämnden för miljöskydd ännu ej har meddelat de närmare villkor som skall gälla för trafiken på banan.

Det är dock mycket riktigt, som Lars Biörck säger, att det i tillståndsbeslutet finns en koppling mellan den tredje rullbanan på Arlanda och järnvägen till Arlanda. Det rör sig då om regeringens beslut den 15 augusti 1991 om tillstånd enligt 4 kap. i naturresurslagen att utvidga verksamheten vid Arlanda flygplats med en tredje rullbana.

Anf. 241 LARS BIÖRCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Jag var kanske litet dålig med "timingen". Jag fick svaret några dagar för sent. Om jag förstår detta rätt, behandlar man just i dag i Delegationen för infrastrukturinvesteringar hur man skall lägga fram de vidare förslagen. Det blir förstås mycket intressant för oss alla att nu se vilka förslag som vi kommer att få ta del av från denna utredning.

Om jag har förstått detta rätt, gällde det uppdrag som den ekonomiske rådgivaren fick att se på de möjligheter som finns att ordna en extern och kommersiell finansiering av denna bana. Men i detta kanske även ligger att överväga hur banan skall byggas, hur den skall sträckas och vad den får kosta. Det finns ju ett talesätt i Sverige som lyder: Man skall inte låta det bästa bli det godas fiende. Jag är litet rädd för att vi just i detta fall har haft ett sådant problem. Det kanske är det problem som Sverige över lag har lidit av, nämligen att vi har haft stora ambitioner som vi inte har kunnat bekosta. Då får vi de ekonomiska problem som vi har råkat ut för.

När det gäller Arlandabanan finns det sedan gammalt ett förslag som är mycket elegant och futuristiskt. Det är en mycket tjusig lösning när det gäller möjligheterna för trafikanterna i hela Sverige. Men det kanske har visat sig

att vi inte kan välja det som är det bästa, eftersom vi egentligen inte har råd med det.

Jag skulle vilja höra kommunikationsministerns synpunkter på de förslag som har lagts fram på senare tid. Jag tänker på det som Sigtuna kommun har arbetat med och som gäller möjligheten att dra ett spår en kortare väg från Märsta till Arlanda. Men det finns även ett annat förslag, nämligen att utveckla kollektivtrafiken med buss.

Anf. 242 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Först tycker jag ändå att vi skall slå fast att Arlandabanan för närvarande byggs för fullt. Den 15 november förra året startade bygget med att bygga ut fyrspåret mellan Rosersberg och Ulriksdal. Det arbetet har fått ett anslag på totalt 750 miljoner kronor. Dessa pengar beräknas räcka under hela nästa år.

Det andra är att den ekonomiske rådgivaren faktiskt håller på att studera exakt de saker som Lars Biörck tar upp här. Man studerar om det går att slimma projektet, minska kostnaderna för det. Man ser på en mängd olika alternativ, bl.a. på Sigtunaalternativet. Målsättningen är, som jag sade i mitt svar, att minimera statens engagemang över statsbudgeten. Man har, som sagt, i dag haft ett sammanträde i delegationen, och arbetet går vidare. Sedermera skall ett förslag överlämnas från delegationen till regeringen.

Anf. 243 LARS BIÖRCK (m):

Herr talman! Det är riktigt att banan håller på att byggas. Den ingår som en del i stamnätet, som också används för pendeltågstrafiken i Stockholm, där trafikbelastningen ökar dag för dag. Det är därför viktigt att de investeringar som nu görs fortsätter.

Om jag har förstått det hela rätt kommer det kanske att kosta ca 750 miljoner kronor till att slutföra hela etappen till Rosersberg. Det är därefter som frågetecknen hopar sig. Vi tycks också få en arkeologisk utredning att glädjas åt.

Jag har tydligen gjort ett fel i min fråga, nämligen när jag utgick från att Koncessionsnämnden har fattat ett beslut som tills vidare omöjliggör att gå vidare. Det är uppenbarligen ett regeringsbeslut som jag syftar på. En av de utgångspunkter som jag hade när jag tog upp denna fråga var önskemålet att i dagens dåliga konjunkturläge sätta i gång bygget av den tredje landningsbanan på Arlanda.

Anf. 244 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Vad gäller den senare delen tror jag inte att det vore särskilt lyckligt att starta ett så stort och omfattande projekt av enbart arbetsmarknadspolitiska skäl, om det inte finns trafik som gör att investeringen blir lönsam. Enligt Luftfartsverkets investeringsplaner finns det ingen konflikt mellan tidpunkterna för färdigställandet av järnvägen och av rullbanan.

Anf. 245 LARS BIÖRCK (m):

Herr talman! Jag misstänker att vi båda tror att den tredje landningsbanan på Arlanda kommer att behövas förr eller senare. Det är naturligtvis också

en fråga om timing. Jag hör nu med glädje att man, som kommunikationsministern säger, ser på möjligheter att åstadkomma en slimmad lösning.

När jag talar om det bästa och det goda vill jag inte påstå att en förlängd pendeltågstrafik på Arlanda skulle vara dålig, tvärtom. Det är kanske fråga om fem minuters förlängd restid. Men vi får komma ihåg att folk faktiskt inte bor i en klump på Stockholms central eller har gångavstånd dit. Det är viktigt att de kommunikationer som vi arbetar med har en räckvidd utöver hela Stockholmsområdet. Det skall vara lätt att ta sig till Arlanda, gärna via pendeltågstrafik eller kollektivtrafik per buss.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 37 § Svar på fråga 1992/93:270 om samarbetet mellan Banverket och SJ

Anf. 246 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Carl Olov Persson har frågat mig om vad jag avser att göra för att få Banverket och SJ att samverka till bra lösningar. Som exempel har Carl Olov Persson angivit de förhandlingar som förs om en planskild korsning som skall byggas vid bangården i Västerås.

I 1988 års trafikpolitiska proposition "Trafikpolitiken inför 1990-talet" angavs bl.a. att för att åstadkomma en effektivare järnvägsverksamhet krävs en klarare rollfördelning mellan SJ och staten. Den modell som konstruerades innebär att staten tar ansvaret för infrastrukturen. Detta ansvar tas genom Banverket.

Utgångspunkten i min bedömning om samarbetet mellan Banverket och SJ blir därmed att de båda myndigheterna har olika intressen att bevaka. SJ bevakar sina intressen utifrån en affärsmässig bas, och Banverket bevakar samhällets intressen utifrån en samhällsekonomisk bas. För mig är det därför naturligt att deras åsikter ibland går isär. Skilda uppfattningar mellan Banverket och SJ kommer också upp till ytan på ett annat sätt i dag än tidigare och kan därmed ges konstruktiva lösningar.

De kontakter som jag och mina medarbetare på departementet har med Banverket och SJ visar att samarbetet mellan de båda myndigheterna fungerar väl.

Beträffande problemen med den planskilda korsningen i Västerås, eller gångtunneln, som jag tror Carl Olov Persson avser, är fördelningen mellan Banverket och SJ sådan att SJ skall stå för dessa kostnader. Exploateringen av stationsområdet skulle betalat denna gångtunnel. Med de fallande fastighetspriserna säger sig SJ inte ha råd att finansiera gångtunneln, och därmed inträffade en låsning i förhandlingarna när fastighetsmarknaden föll.

Jag vet emellertid att man nu fortsätter förhandlingarna för att söka finna en så bra lösning som möjligt för alla inblandade parter, och jag tycker att detta skall ses som ett bevis på att samarbetet faktiskt fungerar utmärkt utifrån de olika intressen som de båda myndigheterna har att bevaka.

Anf. 247 CARL OLOV PERSSON (kds):

Herr talman! Tack så mycket för svaret, kommunikationsministern. Jag vill faktiskt först passa på att hälsa från ambassadören i Tokyo. Jag var där tillsammans med näringsutskottet för en tid sedan, och kommunikationsministern hade varit där strax innan. Ambassadören framförde hälsningar, eftersom han tyckte att Mats Odell hade fört samtal med myndighetsföreträdare och andra personer där på ett mycket professionellt sätt. Det var mycket roligt att få höra om Mats Odell på det sättet.

När det gäller tågförbindelserna med Mälarbanan till Västerås skall man starta med "timtåg" i samarbete med Banverket. Man har där stora problem. Man vet inte vem som skall sköta trafiken på denna bana, och det är stora svårigheter med planeringen. SJ är paralyserat och är mycket svårt att förhandla med. Man kan kanske ha förståelse för det efter att i dag ha sett på text-TV och lyssnat på nyheterna. SJ har agerat så radikalt att man har sagt upp hela personalen.

Det här är en praktisk fråga, som belyser problemen. Nu vill Banverket bygga en provisorisk lågprislösning, eftersom SJ inte vill vara med om att satsa pengarna. Det går att tala med Banverket, men de som jag har varit i kontakt med från Västerås säger att SJ är helt hopplöst.

Anf. 248 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Vad beträffar dessa olika verks uppgifter har Banverket ansvaret för infrastrukturen, och gränsen går vid själva plattformen. I infrastrukturen ingår de anläggningar som gör att folk kan kliva på och av tåget, men all service därutöver, t.ex. plattformstak, information osv. är en fråga för trafikutövaren, i det här fallet SJ. Häri ingår också gångtunnlar.

Mälarbanan byggs med dubbelspår, och Banverket vill av säkerhetsskäl stänga en övergång från stationsområdet till plattformarna. Ett nytt resecentrum planeras något österut i förhållande till nuvarande stationer, och exploateringen av marken skulle, som jag sade, betala gångtunneln. Men när fastighetsmarknaden mer eller mindre rasade samman fanns det ingen möjlighet att finansiera tunneln den vägen.

Nu har dock förhandlingarna alltså återupptagits mellan Banverket, SJ och kommunen för att försöka lösa detta problem, och Banverket har sagt att man skall betala en del av kostnaderna som motsvarar kapitalbildningen för dagens övergång från stationen till plattformarna. Jag tycker, herr talman, att detta är en konstruktiv utgångspunkt för att lösa de problem som Carl Olov Persson tar upp i sin fråga.

Anf. 249 CARL OLOV PERSSON (kds):

Herr talman! Det ser ut som om det skulle ha blivit problem vid uppdelningen av ansvaret mellan Banverket och SJ för sex, sju år sedan. Kanske skulle det vara bra om SJ hade ansvaret för allt som rullade och Banverket för allt det som är fast, också stationshusen och perrongerna. Skall man ha fri konkurrens på spåret, är det tokigt om en av dem som skall agera som säljare av rullande vagnar till Banverket skall äga en del av den fasta anläggningen. Jag skulle gärna se att det blev en omförhandling.

Anf. 250 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag kan säga till Carl Olov Persson att gränsdragningsproblemen är ett av de områden som nu är föremål för den utredning som görs av förre generaldirektören för Luftfartsverket Bengt Johansson och som syftar till en avreglering av järnvägen med konkurrens på spåren, vilken skall kunna börja genomföras 1995. I den delen kommer Carl Olov Perssons synpunkter alltså att prövas av denne utredningsman.

Anf. 251 CARL OLOV PERSSON (kds):

Herr talman! Jag tror att den här frågan är ganska viktig. Från början var det kanske tänkt att SJ skulle kunna tjäna litet pengar på att äga stationshusen och de centralt belägna fastigheterna. Som fastightesmarknaden ser ut i dag, torde det inte heller för SJ vara så särskilt lukrativt att i framtiden äga dessa fastigheter. Dessutom är det ur konkurrenssynpunkt ganska vettigt att man försöker lösa problemet på ett annat sätt. Det är brådskande – rallarna står beredda och vill börja lägga spår, och problemet är inte löst mellan SJ, Banverket och kommunen.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 38 § Svar på fråga 1992/93:280 om ökad tillgång på järnvägsförbindelser

Anf. 252 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Henrik S Järrel har frågat mig vilka åtgärder jag kan vidta för att öka tillgången på goda järnvägsförbindelser, utan att detta medför ökade kostnader för kommunerna.

I enlighet med det trafikpolitiska beslutet år 1988 skall SJ bedriva tågtrafik på affärsmässiga grunder. Statsmakternas uppgift är att fastställa de övergripande målen för SJ:s verksamhet. Detta innebär bl.a. att SJ väljer vilka järnvägslinjer man vill trafikera. Staten upphandlar sedan viss regionalpolitiskt angelägen interregional persontrafik som SJ beslutat lägga ned på företagsekonomiska grunder.

Henrik S Järrel tar upp frågan om s.k. stoppavgifter, som betalas av vissa kommuner för att SJ skall göra ett uppehåll på en station för att koppla på en sittvagn på ett sovvagnståg. Dessa avgifter förhandlas fram mellan SJ och resp. kommun för att SJ skall få täckning för verksamhet som inte grundar sig på kommersiella ställningstaganden.

Jag är mot denna bakgrund för närvarande inte beredd att vidta några åtgärder med anledning av Henrik S Järrels fråga.

Anf. 253 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på denna enkla fråga. Svaret synes ju rätt enkelt, men jag undrar om det inte är en något mer komplicerad fråga än så.

Avsikten måste väl ändå vara att ge en god service till de kommuner som ligger utmed längre trafiksträckningar. Det handlar många gånger om just

sådana. Jag ger som exempel i den enkla frågan Nyköping, Enköping, Katrineholm och Flen, som ligger på sträckor mellan större trafikantorter, såsom Stockholm–Göteborg eller Stockholm–Hallsberg. Där begär man ofta att tåget skall stanna för att ge bättre service åt invånarna i de kommuner som ligger på behagligt avstånd från t.ex. Stockholm.

Man kan undra, kommunikationsministern, om alla de trafiksträckningar som för närvarande inte belastas med dessa stoppavgifter verkligen är kommersiellt lönsamma i enlighet med riksdagsbeslutet från 1988.

Jag konstaterar att denna regering satsar oerhört mycket på infrastrukturella investeringar, och det görs därför att det är bra för samhället i stort. Det gäller såväl vägar som järnvägar och broar. Mot den bakgrunden måste väl ändå också kommunikationsministern vidlåda uppfattningen att en god trafikservice är värdefull även för dem som inte avser att åka sovvagn, men som vill ha möjlighet att åka sittvagn på bekväma avgångar. Jag antyder i min enkla fråga att det ofta rör sig om kvällsavgångarna mellan ca kl. 21.00 och 23.30. Dessa avgångar vill man komma åt, och man får i dag betala för dem, t.ex. i Flen och Katrineholm. Det rör sig sammantaget om ca 950–1 000 kronor på årsbasis.

Anf. 254 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Problemet här är ju 1988 års trafikpolitiska beslut, där staten överlämnar åt Statens järnvägar att göra de kommersiella bedömningarna. Därefter rör det sig om en affärsmässig förhandling mellan kommunen och denna operatör.

Ett annat problem är att vi hittills haft en monopoloperatör, såvida det inte har handlat om länsjärnvägarna. Regeringen har tillsatt en utredningsman som, föreställer jag mig, också skall studera denna typ av prissättning. Det är knappast sinnebilden för en fri konkurrens att en operatör med monopol förhandlar med någon som är beroende av att tjänsterna utförs.

Jag tror att det stora genombrottet vad gäller den typ av problemkomplex som finns för exempelvis mellanliggande stationer sker den dag runt 1995 då det finns en fri konkurrens på spåren. Vi har just genomfört en avreglering på flygets område, som har inneburit att priserna har sjunkit med mellan 10 % och 40 %. Vi har en mängd nya operatörer, en mängd nya destinationer och en mängd nya trafikupplägg som attraherar nya resandegrupper.

Jag är helt övertygad om att det grundproblem som Henrik S Järrel tar upp inte kommer att lösas förrän motsvarande avreglering har skett även på järnvägens område.

Anf. 255 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! Det är möjligt att kommunikationsministern har rätt i det han säger om att det först genom en ökad konkurrens kan bli en annorlunda differentiering i tjänsterna och prissättningen.

Jag välkomnar också, precis som kommunikationsministern, en sådan utveckling. Men i en del av dessa kommuner undras det säkert vilka kriterier det är som reglerar debiteringsrutinen, vad det är för förutsättningar och gränsvärden för trafikantunderlag osv. Man undrar säkert vilka faktorer det är som i övrigt avgör att just en viss kommun måste betala för stopptjänsten.

Man kan fråga sig om den här ordningen är oundgängligen nödvändig för att uppfylla intentionerna bakom riksdagens trafikpolitiska beslut, som just anger att varje trafikslag skall bära sina egna kostnader. Det är möjligt att svaret på den frågan ligger i en ökad avreglering, men fram till att det blir så belastas kommunerna på ett sätt som de irriteras över.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 39 § Svar på fråga 1992/93:281 om Bromma flygplats

Anf. 256 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Kent Carlsson har frågat mig om regeringen är beredd att ompröva sin ståndpunkt och verka för en nedläggning av Bromma flygplats. Frågan ställs mot bakgrund av den tragiska flygolyckan med ett enmotorigt sportflygplan i Åkeslund den 3 december.

Som frågeställaren känner till kan vi tyvärr aldrig helt bortse från att det finns risker med luftfart, vare sig det gäller trafik från Bromma eller någan annan flygplats. Det är dock givetvis varje regerings strävan att minimera dessa risker, och Sverige tillhör de länder som satsar mest på flygsäkerhetsarbete. Luftfartsinspektionen är ansvarig myndighet i dessa frågor.

Vad gäller Bromma flygplats är situationen den att Stockholms stad, som upplåter marken för flygplatsen, har beslutat att behålla flygtrafiken. Det är känt att Stockholmsområdet kräver två flygplatser. Så länge andra alternativ saknas i Stockholmsområdet är Bromma flygplats viktig för flygtrafiksystemet.

Beträffande miljöeffekterna av flygtrafiken på Bromma kommer Luftfartsverket att inom kort ingå till Koncessionsnämnden för miljöskydd med en ansökan om förnyad prövning av verksamheten på Bromma, bl.a. för att fastställa acceptabla villkor för buller och utsläpp till luft.

Anf. 257 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Frågan handlar egentligen om tre saker: säkerhet, buller och avgaser, dvs. lukt och annat från flygtrafiken.

Det är tragiskt med den olycka som har skett. Statsrådet säger att det givetvis är varje regerings strävan att minimera riskerna med flygtrafiken. Det kan vi vara överens om, men jag ifrågasätter om regeringen verkligen gör det i den här frågan.

Jag tycker inte att man minimerar riskerna genom att ha en stor flygplats mitt i ett tättbebyggt område. Vi vet att för både små och stora flygplan är riskerna för incidenter av olika slag större vid start och landning. Det har vi fått bevis för här, och vi har ganska nyligen fått bevis för det i Nederländerna.

Om man verkligen vill sträva efter att göra riskerna med flygtrafiken så små som möjligt, skall en flygplats givetvis inte ligga i ett sådant här område.

När det gäller bullret är det helt uppenbart att inriktningen under många år var att Bromma skulle läggas ner. Det har medfört att bebyggelsen har

krupit närmare Bromma flygplats. De boende störs av buller från inflygningsleder och liknande. Det är ett stort problem för brommaborna, men även för södermalmsborna.

Även om Koncessionsnämnden nu skall pröva detta är det ändå så att det skapar stora problem att ha en flygplats som ligger så nära bebyggelsen. Jag har fått uppgift om att buller uppåt 90 – 100 decibel har uppmätts i de kringliggande områdena.

Avslutningsvis vill jag säga att det inte bara är Stockholms stad som har ett ord med i laget, utan det har också staten, eftersom staten har ingått ett avtal. Om regeringen vill kan den säga att den inte önskar fortsätta att använda Bromma som flygplats.

Anf. 258 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! I Stockholms stad finns det en politisk majoritet för att behålla flygtrafiken på Bromma. Så länge det är fallet har staten ingen anledning att motsätta sig det, särskilt som det behövs två flygplatser i Stockholm.

För närvarande finns det inget realistiskt alternativ, eftersom varken Tullinge eller Barkaby är tänkbara. Någon politiskt vilja att bygga en ny flygplats förefaller inte heller i dag föreligga.

Regeringen har genom det strategibeslut som fattades i november fastställt villkoren för flygtrafiken på Bromma utifrån dagens förutsättningar. Vidare kommer inom kort förhandlingar om markfrågorna att återupptas med staden, bl.a. för att utreda förutsättningarna för fortsatt flygtrafik. Vi vet att det finns intresse att fortsätta, men villkoren därför skall nu fastställas. Jag är övertyga om att risk- och miljöfaktorer kommer att inkluderas i denna bedömning.

Sammanfattningsvis är Bromma flygplats framtid helt avhängig av dels koncessionsprövningen och de miljörestriktioner som slås fast där, dels frågorna om markupplåtelsevillkor och huvudmannaskap för flygplatsen. Dessa frågor ligger under det år som kommer och under kanske ytterligare ett eller ett par år i stöpsleven.

Anf. 259 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Det är den borgerliga majoriteten i Stockholms stad som har önskat att flygtrafiken skall vara kvar, men Sveriges regering, som har ett övergripande ansvar för flygsäkerheten, kan väl inte med öppna ögon fortsätta att driva en sådan här verksamhet. Bevisligen har det förekommit ett trettiotal incidenter sedan 1975 – ett par med dödlig utgång. Att fortsätta stödja kvarvaron av Bromma flygplats som ligger i ett ganska tättbefolkat område skapar stora problem.

Jag vill rikta en fråga till statsrådet: Är det rimligt att ha en flygplats så pass nära tätbefolkade områden, när riskerna vid start och landning är så stora? Det finns definitivt möjlighet att flytta linjetrafiken till Arlanda när vi får en tredje rullbana, och dessutom får vi snabba kommunikationer genom Arlandabanan. När det gäller småflyget finns ju olika lösningar, men så länge man inte får besked om att Bromma flygplats skall läggas ned kan man inte heller gå vidare med dessa lösningar.

Anf. 260 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Luftfartsverket studerar för närvarande möjligheten att flytta den utan tvivel farligaste delen av flygverksamheten, nämligen privatflyget. Det var ju ett enmotorigt sportplan som nu senast havererade. Det pågår alltså ett arbete med att söka ny flygplats för den typen av flyg.

Anf. 261 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill poängtera att Dennispaketet, som vi har resonerat om i Stockholmsregionen, innebär att man skall flytta ut trafiken ett stycke från bostadsområdena för att minska bullret för de boende. När det gäller flygtrafiken har vi gjort tvärtom: vi har flyttat in den igen i tättbefolkade områden. Är inte det märkligt, kommunikationsministern?

Borde man inte göra på ett annat sätt, dvs. flytta linjetrafiken till Arlanda och komma fram till en annan lösning för småflygplanen? Det vore bättre både ur säkerhetssynpunkt och ur buller- och avgassynpunkt.

Som någon sade finns det inget Gottröra vid Fridhemsplan. Risken är helt uppenbar, om vi får in fler stora flygplan, för att konsekvenserna av en olycka skulle bli jättestora.

Anf. 262 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det är inte så att vi har flyttat in Bromma. Bromma har legat där det ligger sedan 30-talet, och det har varit huvudflygplats i Stockholm under många decennier. Det som nu har hänt är att det mycket starkt restriktivt omgärdade antalet rörelser på Bromma i huvudsak upptas av det mycket farligare privatflyget än av den linjefart som är omgärdad av mycket stränga säkerhetsregler: dubbla piloter, dubbla motorer och minst dubbla system på säkerhetssidan.

Nu pågår ett arbete med att försöka få bort de mindre och farligare planen. Jag ser i dag ingen anledning att ändra regeringens hållning så länge det finns en majoritet i Stockholms kommun för att bibehålla denna trafik.

Anf. 263 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag skulle gärna vilja ha svar på frågan om det är rimligt att man, när vi flyttar ut biltrafiken, lastbilstransporter och annat, till leder utanför bebyggelsen, fortsätter att bedriva en sådan här verksamhet och t.o.m. har ökat den? Vad som har skett sedan i juli i år är ju att vi har fått en kraftig ökning av linjetrafiken, av de stora planen på Bromma, som skapar buller och avgaser och givetvis ökar riskerna för de kringboende.

Regeringen bara skjuter ifrån sig frågan till Stockholms stad. Regeringen kan ju säga att den inte önskar att flygverksamheten skall fortsätta där när avtalet går ut 1996. Statsrådet har ju möjligheten att göra det, om den politiska viljan finns. Men jag är osäker på om den finns.

Dessutom har Arlanda kapacitet. Vi har fått rapporter om att terminal 2 inte har tillräckligt med underlag och om att det nu finns möjlighet att flytta ut linjetrafiken till Arlanda. När det gäller småflyget finns det dessutom andra lösningar, som statsrådet säger.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 40 § Svar på fråga 1992/93:297 om övervakning av Öresundstrafiken

Anf. 264 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Kenneth Lantz har frågat mig om jag är beredd att arbeta för en bestående tjänst för trafikövervakning i Öresund.

Trafiken i Öresund är, som Kenneth Lantz framhåller, mycket intensiv. Därför finns det redan regler om trafikseparation i detta område. Vidare kan nämnas att det sedan flera år finns en trafikövervakning i norra delen av området, som bedrivs av Marinen och Kustbevakningen.

Möjligheterna att bedriva trafikövervakning i bemärkelsen att ålägga någon att rapportera om position och last är en mer komplicerad fråga. När fartyg går i internationella sund är det inte möjligt vare sig för Sverige eller andra länder att gripa in med nationella bestämmelser.

Utan att gå för djupt in i de juridiska frågeställningarna kan jag emellertid nämna att det inom EG och inom den internationella sjöfartsorganisationen IMO pågår arbete i den riktning som Kenneth Lantz anger och att vi från svensk sida också vill stödja ett sådant arbete. För drygt en vecka sedan hölls ett möte i London om dessa frågor, vid vilket Sverige var representerat.

Anf. 265 KENNETH LANTZ (kds):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsminister Mats Odell för ett innehållsrikt och positivt svar. Trafikseparationen i Öresund har ju i princip fungerat ganska bra. Trots det har vi haft ett antal incidenter, inte minst de senaste åren.

Med ministerns svar som grund vill jag dock vidare fråga, om man inom regeringen skulle kunna se ett värde i att tillsätta en utredning för genomlysning av sjöräddningen i Öresund.

Anf. 266 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Riksdagen har genom försvarsutskottet nyligen uttalat sin uppfattning att regeringen och ansvariga myndigheter skall ta ett initiativ till ett anmälningssystem för transport av farligt gods genom Öresund. Som jag nämnde deltar Sjöfartsverket också i detta arbete genom IMO, vilket jag tycker kan ses som ett initiativ i denna fråga.

Vid det möte i London som jag nämnde diskuterades frågan om folkrättsliga grunder för trafikövervakningssystem. Frågan skall också tas upp i en arbetsgrupp inom IMO under våren, och i den kommer Sverige att delta. Jag tycker att vi kan avvakta det arbetet och se om det behövs ytterligare åtgärder. Jag tror att sjöräddningsorganisationen inom detta område har en tillfredsställande utformning.

Anf. 267 KENNETH LANTZ (kds):

Herr talman! Till slut tackar jag för att kommunikationsministern och därmed också regeringen vill stödja ett positivt arbete till förmån för sjöfartssäkerheten internationellt i allmänhet och med tanke på folktäthet och intensitet i synnerhet i Öresund.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 41 § Meddelande om svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

*Interpellation 1992/93:36*

Till riksdagen

Undertecknad har erhållit en interpellation av riksdagsledamot Inger Lundberg angående ett bostadsdepartement.

På grund av stor arbetsbelastning har jag inte någon möjlighet att besvara interpellationen inom föreskriven tid utan kommer i stället att besvara den under januari månad 1993.

Stockholm den 2 december 1992
*Carl Bildt*

*Interpellation 1992/93:48*

Till riksdagen

Jag vill anmäla att Per Stenmarcks interpellation 1992/93:48 om EES-avtalet och offentlighetsprincipen inte kommer att besvaras inom föreskriven tid på grund av interpellantens förhinder att ta emot svaret. Interpellationen kommer i stället att besvaras under januari 1993.
*Reidunn Laurén*

*Interpellation 1992/93:56*

Till riksdagen

Interpellation 1992/93:56 av Rosa Östh (c) om alternativa metoder för äggproduktionen kan inte besvaras inom föreskriven tid. Interpellationen kommer att besvaras i januari 1993.
Stockholm den 3 december 1992
*Karl Erik Olsson*

*Interpellationerna 1992/93:57 och 60*

Till riksdagen

Med hänvisning till riksdagsordningens 6 kap. 1 § får jag meddela att jag är förhindrad att besvara Ingela Mårtenssons interpellation nr 57 om ursprungsbefolkningar samt Margareta Viklunds interpellation nr 60 om konventionen om inhumana vapen, m.m. inom den föreskrivna tiden fyra veckor.

Stockholm den 7 december 1992
*Margaretha af Ugglas*

*Interpellation 1992/93:37*

Till riksdagen

Jag har fått en interpellation med nr 1992/93:37 av Lars Stjernkvist om den kommunala arbetsmarknaden. Interpellationen kommer ej att besvaras inom utsatt tid på grund av att både interpellanten och jag är på resa.

Interpellationen kommer i stället att besvaras i januari. Återkommer till kammarkansliet om datum senare.

Stockholm den 2 december 1992
*Anne Wibble*

*Interpellationerna 1992/93:49 och 51*

Till riksdagen

Med hänvisning till riksdagsordningen vill jag meddela att interpellationerna nr 49 av Stefan Attefall och nr 51 av Sten-Ove Sundström ej kan besvaras inom den föreskrivna tiden. Jag har kommit överens med kammarkansliet att besvara interpellationerna i januari 1993.

Stockholm den 2 december
*Bo Lundgren*

## 42 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition
1992/93:97 Reglering av användningen av vattenskotrar

Konstitutionsutskottets betänkande
1992/93:KU11 Ändringar i sekretesslagen

Skatteutskottets betänkanden
1992/93:SkU2 Dubbelbeskattningsavtal med Tyskland
1992/93:SkU3 Dubbelbeskattningsavtal med Mauritius, m.m.
1992/93:SkU4 Dubbelbeskattningsavtal med Mexiko
1992/93:SkU5 Dubbelbeskattningsavtal med Botswana
1992/93:SkU7 Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Ungern om ömsesidigt bistånd i tullfrågor

Justitieutskottets betänkanden
1992/93:JuU11 Villkorlig frigivning, m.m.
1992/93:JuU13 EES-avtalet och advokaterna, m.m.
1992/93:JuU14 Osann utsaga inför EFTA-domstolen m.m.

Lagutskottets betänkande
1992/93:LU10 Ändrad handels- och föreningsregistrering

Försvarsutskottets betänkanden
1992/93:FöU2 Höjd beredskap
1992/93:FöU3 Undanförsel och förstöring
1992/93:FöU4 Verksamheten vid Försvarets datacenter

Socialutskottets betänkanden
1992/93:SoU7 Ett nationellt smittskyddsinstitut m.m.
1992/93:SoU8 EES-anpassning av vissa regler om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.

Utbildningsutskottets betänkanden
1992/93:UbU4 Skolskjuts m.m.
1992/93:UbU6 Ytterligare medel till Forskningsrådsnämnden

Trafikutskottets betänkanden
1992/93:TU5 Vissa luftfartsfrågor med anledning av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)
1992/93:TU6 Vissa ändringar i väglagen m.m.
1992/93:TU7 Ändrade bestämmelsr för traktorer och motorredskap, m.m.
1992/93:TU9 Redovisning av vissa infrastrukturkostnader med anledning av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) m.m.
1992/93:TU13 Lag om teleterminalutrustning, m.m.

Näringsutskottets betänkanden
1992/93:NU12 Lagändringar till följd av att Näringsfrihetsombudsmannen avvecklats
1992/93:NU13 Implementering av vissa EG-regler inom området teknisk kontroll
1992/93:NU15 Medel till AB Göta kanalbolag

Bostadsutskottets betänkanden
1992/93:BoU4 Bostadsanpassningsbidrag m.m.
1992/93:BoU5 Ändrade bestämmelser i fråga om bostadsbidrag för år 1993, m.m.
1992/93:BoU9 Vissa villkor för statens stöd till byggande av bostäder

## 43 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

*den 7 december*

**1992/93:63** av *Annika Åhnberg* (-) till miljöministern om lågkonjunkturens effekter på miljöskyddsarbetet:

FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro i juni 1992 bekräftade att det brådskar med åtgärder för att lösa miljöproblemen. Konfe-

rensen betonade också sambandet mellan miljöfrågor och social och ekonomisk utveckling. I många av tredje världens länder orsakas de svåraste miljöproblemen av fattigdomen och brist på resurser, men i de industrialiserade länderna orsakas ofta miljöproblemen av överflödet och slöseriet med resurser. Det gäller t.ex. överkonsumtionen av fossil energi.

De viktigaste slutsatserna från konferensen blev två: Det behövs resursöverföring från rika till fattiga länder och de industrialiserade länderna måste klara av att utveckla produktions- och konsumtionssystem med bättre miljöanpassning.

Mot denna bakgrund känns det mycket oroande med uppgifter om att miljöskyddsarbetet tappar tempo i Sverige, detta som en konsekvens av lågkonjunkturen. Runt om i landet drar kommunerna ner på sitt miljö och hälsoskyddsarbete. Också inom näringslivet tycks engagemanget för miljöskyddet minska. I krispaketen ingår en reduktion med 10 % av biståndet. Deprecieringen av kronan sänker värdet på biståndet med ytterligare 10 %. I en tid när Riokonferensens beslut måste börja förverkligas går utvecklingen i Sverige åt motsatt håll.

I den politiska debatten har miljöfrågorna definitivt kommit i skymundan. Men miljöproblemen måste hanteras även i tider av dålig ekonomi. Det finns också möjligheter att i en ekonomisk lågkonjunktur vara offensiv, genom investeringar i t.ex. järnvägstrafiken och genom att använda resurser för arbetsmarknadspolitiska åtgärder till utbildning i miljökunskap.

Den lägre takten i produktionen skulle kunna ge tillfälle att prova nya råvaror och produktionsmetoder med bättre miljöjanpassning. Tyvärr verkar det saknas sådana ambitioner både hos myndigheter, inom näringslivet och hos andra aktörer.

Jag vill mot bakgrund av ovanstående ställa följande frågor till miljöministern:

Har regeringen en samlad kunskap om hur lågkonjunkturen påverkar miljöskyddsarbetet i Sverige och hur den påverkar Sveriges deltagande i det internationella arbetet på detta område?

Har regeringen några konkreta planer för hur miljöarbetet i lågkonjunkturen kan bli mer offensivt, t.ex. genom att arbetsmarknadspolitiska satsningar ges en miljöprofil?

**1992/93:64** av *Annika Åhnberg* (-) till miljöministern om utsläpp av krom:

Trots att krom är en vanligt förekommande tungmetall är dess miljöeffekter mycket dåligt kända, men vi vet att krom är giftigt och i viss form cancerframkallande. Metallen finns lagrad i stora mängder både i produkter som är i användning och i sådana som tagits ur bruk.

Viktiga i sammanhanget är olika stålprodukter där krom används som legeringsmetall. Krom har också använts till garvning av läder.

Forskare vid Tema Vatten på universitetet i Linköping har räknat ut att kromvittringen från konsumtionen är sju gånger den naturliga. Mellan 1920 och 1980 har vi satt in 1,8 miljoner ton krom i användning. Bara en mycket liten del av detta beräknas ha läckt ut. Det mesta finns kvar i produkter som

används eller som avfall i produkter, som sakta bryts ner varvid kromet kommer att frigöras.

Det är i dag inte känt hur kromet beter sig när det frigörs och kommer ut i naturen, och inte heller hur det omvandlas i näringskedjorna. Man vet dock att det kan anrikas.

Det är hög tid att kromproblemet uppmärksammas. Jag vill därför fråga miljöministern:

Vad avser regeringen göra för att dels öka kunskaperna om kromets miljöeffekter och dels begränsa utsläppen av krom?

## 44 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

*den 7 december*

**1992/93:299** av *Annika Åhnberg* (-) till miljöministern om avveckling av kärnkraften:

Den hearing kring kärnkraftens säkerhet och sårbarhet som genomfördes den 4 december, tydliggjorde att det är fullt möjligt att börja avveckla kärnkraften nu.

Det är dessutom nödvändigt om det av riksdagen uppsatta målet, avveckling till år 2010, skall klaras. Vid hearingen bekräftades åter att kraftverken inte anser hittillsvarande riksdagsbeslut vara en tillräckligt tydlig signal. Vattenfall, har minskat sina satsningar på utvecklingen av alternativa energikällor. Anledningen enligt en av Vattenfalls representanter vid utfrågningen är att någon "förtida" avveckling inte längre är aktuell. Jag utgår från att regeringen gemensamt utvärderat resultatet från utfrågningen och fattat beslut med anledning därav. Jag vill därför fråga miljöministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att kärnkraftsavvecklingen äntligen skall kunna ta sin början?

**45 §** Kammaren åtskildes kl. 19.11.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 16 § anf. 95 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 32 § anf. 213 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

*/Barbro Nordström*

# Innehållsförteckning

**Tisdagen den 8 december**

1 § Justering av protokoll ..... 1
2 § Svar på fråga 1992/93:266 om utrikes- och biståndspolitiken ... 1
Statsrådet Alf Svensson (kds)
Ian Wachtmeister (nyd)
3 § Svar på fråga 1992/93:171 om assyriernas situation i Mellanöstern 5
Statsrådet Alf Svensson (kds)
Berndt Ekholm (s)
4 § Svar på fråga 1992/93:265 om FN-soldater till Somalia ..... 8
Statsrådet Alf Svensson (kds)
Kristina Svensson (s)
Andre vice talmannen
5 § Svar på fråga 1992/93:244 om Kambodja ..... 12
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Bertil Måbrink (v)
6 § Svar på fråga 1992/93:293 om krigsförbrytelser i forna Jugoslavien 15
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)
Ingela Mårtensson (fp)
7 § Svar på fråga 1992/93:274 om det statliga stödet vid omlokalisering av industriell verksamhet ..... 17
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Alf Eriksson (s)
8 § Svar på fråga 1992/93:288 om bristen på medel till arbetslöshetsutbildningen ..... 18
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Laila Strid-Jansson (nyd)
9 § Svar på fråga 1992/93:295 om statsbidraget till Stockholms stad för komvux ..... 20
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)
Eva Zetterberg (v)
10 § Svar på frågorna 1992/93:269 och 272 om nedläggningen av F 13 22
Försvarsminister Anders Björck (m)
Lars Stjernkvist (s)
Pehr Löfgreen (m)
11 § Svar på fråga 1992/93:279 om anstånd med vapenfri tjänstgöring 26
Försvarsminister Anders Björck (m)
Iréne Vestlund (s)
12 § Svar på fråga 1992/93:296 om utbildningen av vapenfria ..... 28
Försvarsminister Anders Björck (m)
Hans Lindblad (fp)
13 § Svar på fråga 1992/93:289 om ombyggnad av Vänerskolan ... 30
Statsrådet Beatrice Ask (m)

Marianne Andersson (c)
14 § Svar på fråga 1992/93:286 om förbud att använda blyhagel ... 32
Miljöminister Olof Johansson (c)
Ylva Annerstedt (fp)
15 § Svar på fråga 1992/93:267 om statsbidragen och kommunernas löneavtal ..... 34
Finansminister Anne Wibble (fp)
Arne Jansson (nyd)
16 § Svar på fråga 1992/93:291 om de s.k. fallskärmsavtalen..... 36
Finansminister Anne Wibble (fp)
Hugo Bergdahl (fp)
17 § Svar på fråga 1992/93:271 om bilindustrins export..... 39
Näringsminister Per Westerberg (m)
Sten Andersson i Malmö (m)
18 § Svar på fråga 1992/93:282 om utförsäljningen av statliga företag 40
Näringsminister Per Westerberg (m)
Leif Marklund (s)
Talmannen
19 § Svar på fråga 1992/93:285 om Cityvarvet i Göteborg..... 43
Näringsminister Per Westerberg (m)
Erling Bager (fp)
Talmannen
20 § Svar på fråga 1992/93:290 om marknadsföringen av Sverige som turistland ..... 47
Näringsminister Per Westerberg (m)
Olle Schmidt (fp)
Talmannen
21 § Svar på fråga 1992/93:202 om småföretagens ekonomiska villkor 50
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Tage Påhlsson (c)
22 § Svar på fråga 1992/93:204 om förmånsbeskattning av bil..... 53
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Kjell Ericsson (c)
23 § Svar på fråga 1992/93:211 om datalistor över skatteskulder... 54
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Sylvia Lindgren (s)
24 § Svar på fråga 1992/93:214 om offentliganställdas möjlighet till egen verksamhet ..... 56
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Lars Petersson (c)
25 § Svar på fråga 1992/93:216 om reglerna om tulltillägg..... 58
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Carl Fredrik Graf (m)
26 § Svar på fråga 1992/93:237 om Riksskatteverkets förhandsbesked 59
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Lars Björkman (m)
27 § Svar på fråga 1992/93:248 om gränskontroll av vapeninnehav 61
Statsrådet Bo Lundgren (m)

John Andersson (v)
28 § Svar på fråga 1992/93:259 om en parlamentarisk grupp rörande bostadspolitiken ..... 62
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Eva Zetterberg (v)
29 § Svar på fråga 1992/93:292 om granskningen av bankernas kreditförluster ..... 65
Statsrådet Bo Lundgren (m)
Olle Schmidt (fp)
Talmannen
30 § Svar på fråga 1992/93:278 om ett nobelprismuseum ..... 69
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)
Lars Petersson (c)
31 § Svar på fråga 1992/93:243 om krigsmaterielexporten till Indonesien ..... 70
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)
Bertil Måbrink (v)
Talmannen
32 § Svar på fråga 1992/93:249 om konkurrensneutraliteten och den europeiska varvsindustrin ..... 74
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)
Sten Andersson i Malmö (m)
33 § Svar på fråga 1992/93:276 om svensk cykelindustri och tullskyddet ..... 77
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)
Alf Eriksson (s)
34 § Svar på fråga 1992/93:287 om EES-avtalet ..... 79
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)
Tage Påhlsson (c)
35 § Svar på fråga 1992/93:284 om miljöprövningen av Rödkobbsleden ..... 82
Statsrådet Görel Thurdin (c)
Pär Granstedt (c)
36 § Svar på fråga 1992/93:268 om Arlanda och infrastuktursatsningar ..... 85
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Lars Biörck (m)
37 § Svar på fråga 1992/93:270 om samarbetet mellan Banverket och SJ ..... 87
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Carl Olov Persson (kds)
38 § Svar på fråga 1992/93:280 om ökad tillgång på järnvägsförbindelser ..... 89
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Henrik S Järrel (m)
39 § Svar på fråga 1992/93:281 om Bromma flygplats ..... 91
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Kent Carlsson (s)

40 § Svar på fråga 1992/93:297 om övervakning av Öresundstrafiken 94
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)
Kenneth Lantz (kds)
41 § Meddelande om svar på interpellationer ..... 95
42 § Bordläggning ..... 96
43 § Anmälan om interpellationer
1992/93:63 av Annika Åhnberg (-) om lågkonjunkturens effekter på miljöskyddsarbetet ..... 97
1992/93:64 av Annika Åhnberg (-) om utsläpp av krom..... 98
44 § Anmälan om fråga
1992/93:299 av Annika Åhnberg (-) om avveckling av kärnkraften..... 99

**gotab** 42636, Stockholm 1992